

Jaarverslag ZonMw 2023

Jaarverslag ZonMw 2023

14 maart 2024

Colofon

ZonMw: de verbindende kracht achter vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn
Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen. Daar staan we voor.
Dat is waar ZonMw zich al decennialang voor inzet.
ZonMw heeft als hoofdpdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Datum: 14 maart 2024

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11
www.zonmw.nl
✉ info@zonmw.nl

Sociale media

- www.facebook.com/zonmwNL
- www.twitter.com/zonmw
- www.linkedin.com/company/zonmw

Inhoud

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
Actualiteiten	5
Vooruitblik 2024	6
Leeswijzer	7
2 Over ZonMw	9
2.1 ZonMw: de verbindende kracht achter vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn	9
2.2 Onze opdrachtgevers en andere (mede)financiers van programma's	10
3 Met kennis bijdragen aan ontwikkelingen in het beleidsveld en maatschappelijke uitdagingen	12
3.1 Ontwikkelingen in het beleidsveld	12
3.2 Passende Zorg	13
3.3 Regionale samenwerking	15
3.4 Preventie, Leefstijl en Volksziektes	16
3.5 Gezonde leefomgeving	16
3.6 COVID-19 en Pandemische Paraatheid	17
3.7 Aansluiting bij de strategische lijnen van NWO	18
4 ZonMw-brede thema's	20
4.1 Signalementen, verkenningen en kennissyntheses	20
4.1.1 Syntheses in het kader van akkoorden	20
4.1.2 Nationaal Groeifonds	21
4.1.3 Kennisagenda Transitie naar Proefdiervrije Innovaties (TPI)	21
4.2 Horizontale programma overstijgende onderwerpen	22
4.2.1 Maatschappelijke uitdagingen vragen om andere wetenschap: Open Science	22
4.2.2 Verzilveren van kennis in de praktijk	23
4.2.3 Samenwerkingen binnen de kenniscyclus.....	23
4.3 Internationale samenwerking en additionele financiering met strategische partners	23
4.3.1 Internationale samenwerking	23
4.3.2 Additionele financiering en samenwerkingsverbanden met strategische partners	24
5 Staf & Bedrijfsvoering	25
5.1 Bestuursbureau (BB)	25
5.2 Innovatie & Ontwikkeling (IO)	25
5.3 Kwaliteit & Compliance	25
5.4 Corporate Communicatie	26
5.5 Financiën en Control (F&C)	27
5.5 Human Resources (HR)	27
5.7 Informatie & Automatisering (I&A)	29
5.8 Documentaire Informatie Huishouding (DIH).....	29
5.9 Facilitaire dienst, verbouwing en verduurzaming	30
Bijlage Clusters	31

Voorwoord

In 2023 vierden we dat ZonMw nu al een kwart eeuw met kennis bijdraagt aan een goede gezondheid voor iedereen. Dat doen we door het programmeren en financieren van onderzoek en vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn, door het stimuleren van het gebruik van de ontwikkelde kennis en door te signaleren waar meer kennis nodig is. De onderzoeken en kennisprojecten die daardoor ontstaan, zijn onze parels. Wij helpen ze te groeien, maar ook te glanzen, zodat ze hun weg vinden naar de praktijk. Dat doen we niet alleen. Het draait bij ons om kennis én kennissen.

In 2023 heeft ook de vijfjaarlijkse kaderwetevaluatie van ZonMw plaatsgevonden als ZBO. Het evaluatierapport *ZonMw realiseert impact met kennis* verscheen in februari 2023. Volgens deze evaluatie wordt ZonMw beschouwd als belangrijke, onmisbare organisatie om kennisontwikkeling en onderzoek op het terrein van gezondheid, zorg en welzijn mogelijk te maken. Vanuit de verschillende perspectieven wordt ZonMw geprezen voor de goede en gedegen kwaliteit die wordt geleverd door deskundige medewerkers, met wie prettig wordt samengewerkt. Wij zijn enorm trots op dit positieve oordeel.

Ook inhoudelijk is er over 2023 heel veel moois te vertellen uit alle ZonMw-kennisprogramma's. In dit jaarverslag is daarover veel te lezen. Met het genereren, bundelen en verzilveren van kennis sloten we in 2023 aan bij de (beleids)ontwikkelingen rond gezondheid en zorg. En droegen we bij aan het vinden van passende oplossingen voor maatschappelijke opgaven als passende zorg, regionale samenwerking, preventie, leefstijl en volksziektes, gezonde beweegvriendelijke leefomgeving, en COVID-19 en pandemische paraatheid. En daarmee aan de transformatie in de zorg, zoals is uitgewerkt in het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven-akkoord (GALA) en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO).

Dit konden we alleen doen in goede samenwerking met al onze samenwerkende partijen in het brede veld van gezondheid, zorg en welzijn, en met onze meer dan 500 bevlogen medewerkers.

In dit jaarverslag leest u welke resultaten we in 2023 we hebben behaald.

Arfan Ikram, voorzitter bestuur
Véronique Timmerhuis, algemeen directeur

1. Inleiding

Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen. Daar staan we voor. Dat is waar ZonMw zich al 25 jaar voor inzet. In dit jaarverslag leest u onze resultaten in 2023. Onze meerjarige ambitie staat beschreven in het [beleidsplan](#) 'Het verschil maken: met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen'. Dit beleidsplan was leidend voor de prioritering van onze werkzaamheden in 2023, samen met de kaders van onze hoofdopdrachtgevers, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Actualiteiten

Positieve evaluatie ZonMw

In februari is de vijfjaarlijkse externe evaluatie van ZonMw verschenen. De uitkomst is positief.

'De positie die ZonMw heeft en de taken die zij vervult maken ZonMw tot een essentiële organisatie in het veld van ontwikkelen, programmeren en uitvoeren van onderzoek op het brede terrein van gezondheid, zorg en welzijn, en in het door vertalen van de resultaten van onderzoek naar de praktijk'; aldus het evaluatierapport.

De wijze waarop ZonMw haar taken vervult, wordt breed gewaardeerd. ZonMw staat als verbinder continu en uitgebreid in contact met diverse partijen in het veld (beleid, praktijk, onderwijs en kennisinstellingen). Stakeholders beschouwen ZonMw als belangrijke, onmisbare organisatie om kennisontwikkeling en onderzoek op het terrein van gezondheid, zorg en welzijn mogelijk te maken. Vanuit de verschillende perspectieven wordt ZonMw geprezen voor de goede en gedegen kwaliteit die wordt geleverd door deskundige medewerkers, met wie prettig wordt samengewerkt.

De lijn die ZonMw heeft ingezet en doorgezet, heeft nog meer potentie in de toekomst. De aanbevelingen zijn hierop gericht. Zo is een aanbeveling om verder in te zetten op meer langlopend programmeren en de verdere bundeling van kennisbehoeften op maatschappelijke vraagstukken. Hiertoe is (zowel bij ZonMw als VWS) een inhoudelijke langetermijnvisie en een strategische kennisagenda nodig. Dit in (blijvende) combinatie met kort-cyclisch en adaptief werken om in te spelen op actuele kennisbehoeften en opvolging in de kenniscyclus. Ook is de aandacht voor domeinoverstijgend samenwerken (inhoudelijk en multidisciplinair) en verbinding en opvolging in de kenniscyclus blijvend nodig. Gezien de forse groei van ZonMw is een verdere inzet op de professionalisering van de organisatie nodig. De belangrijkste randvoorwaarde voor een blijvend goed functioneren van ZonMw is een passende meerjarige financiering voor de programmering en de basisfinanciering van ZonMw als organisatie.

Om onze rol, positie en werkzaamheden nóg beter te op te pakken gaat ZonMw de komende tijd met deze ontwikkelpunten aan de slag.

25 jaar ZonMw

Sinds haar oprichting in 1998 is ZonMw uitgegroeid tot een toonaangevende organisatie op het gebied van gezondheidsonderzoek en innovatie in Nederland. In 2023-2024 vieren we ons 25-jarig jubileum en staan we stil bij de ontwikkelingen die we hebben doorgemaakt. En hoe we onze ambitie 'met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen' najagen, met inmiddels meer dan 180 lopende programma's. Het 25-jarige jubileum biedt de ideale gelegenheid om de relatie met onze stakeholders te verstevigen.

Enkele hoogtepunten waren het [Symposium](#) 'Knowing HOW: 25 Years of Implementation Science and Practice' voor onze stakeholders op 26 september en een [stakeholderevent](#) op woensdag 8 november terug op 25 jaar ZonMw in aanwezigheid van onder andere demissionair minister Kuipers. Ons 25-jarige jubileum was een ideale gelegenheid om ons nieuwe magazine, [Impuls](#), te lanceren. In deze

eerste editie blikken wij terug en vragen ons af wat wij hebben betekend voor het onderzoeks- en zorglandschap. Maar we kijken ook vooruit, onder meer via 'verlanglijstjes' gemaakt door onze samenwerkingspartners. En vanaf oktober kunnen de medewerkers van ZonMw zelf ook regelmatig luisteren naar de bijzondere verhalen van hun collega's in een nieuwe podcast reeks speciaal voor ZonMw 25 jaar en bloggen verschillende collega's over wat ons uniek maakt.

Bijdragen aan de grote maatschappelijke opgaven

In 2023 hebben we gewerkt aan circa 30 nieuwe programma's die bijdragen aan de grote maatschappelijke opgaven, zoals onder andere in de zorgakkoorden genoemd, het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), en de programma's Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) en Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ). Zie **hoofdstuk 3** voor een nadere toelichting.

Nieuwe NWO-strategie (2023-2026)

In 2023 verscheen de nieuwe strategie van NWO "Wetenschap werkt!" (2023-2026), die is opgebouwd uit vier bouwstenen: gezonde onderzoekscultuur, robuust onderzoekstelsel, coherente onderzoeksagenda's, en onbelemmerd samenwerken. Zie **hoofdstuk 3.7** voor de wijze waarop we samen optrekken met NWO.

Stroomlijnen processen/procedures

In 2023 is het traject stroomlijnen instrumentarium in het kader van toekomstbestendig ZonMw gestart. Het subsidie-instrumentarium van ZonMw speelt een cruciale rol in de stimulering en ondersteuning van vernieuwing in de gezondheid, zorg en welzijn. Om de continue vernieuwing en toenemende diversiteit aan programmaopdrachten bij te benen, is het van belang dat ook het subsidie-instrumentarium zelf meegroeit en dat we doelmatiger gaan werken. Dit betekent drie dingen:

- Het instrumentarium sluit beter aan op bestaande en toekomstige programma's van ZonMw
- De variatie aan ZonMw instrumenten is helder en overzichtelijk
- De keuze voor het subsidie-instrument wordt bepaald door een digitale workflow.

Dit levert een instrumentarium op dat het werk van medewerker, aanvrager en beoordelaar vergemakkelijkt en de doorlooptijd verkort.

Om dit mogelijk te maken wordt het bestaande instrumentarium vereenvoudigd tot 9 typen subsidie-instrumenten en de aanvraag en de beoordelingsprocessen gestroomlijnd.

Met de oplevering van een menukaart met daarin deze typen subsidie-instrumenten hebben we de basis gelegd die in 2024 verder wordt geconcretiseerd en geïmplementeerd.

Verbouwing

In 2022-2023 is het ZonMw-pand aan de Laan van Nieuw Oost-Indië in Den Haag verbouwd om het groeiende aantal medewerkers te kunnen accommoderen en om hybride werken en activiteiten-gericht werken optimaal te faciliteren. De verbouwing is binnen de gestelde tijd en binnen het budget gerealiseerd met aandacht voor het duurzaamheidsaspect. Tijdens de verbouwing hebben we een halfjaar gewerkt vanuit een vervangende locatie. In november zijn we teruggekeerd in ons prachtige geheel verbouwde pand.

Vooruitblik 2024

Veel van onze programma's sluiten ook in 2024 aan op één van de missies van het ministerie van VWS. En op het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), en de programma's Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) en Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ). ZonMw draagt aan deze akkoorden en programma's bij met kennis. Dat doen we in 2024 onder andere op een aantal grote maatschappelijke opgaven, waarop ZonMw kennis en inzichten bundelt, en kennisontwikkeling en - waar relevant - kennisinfrastructuur faciliteert: Gezonde leefomgeving, Passende Zorg, COVID-19 en Pandemische Paraatheid, Data & technologie voor gezondheid, en Gezondheidsverschillen. Enkele voorbeelden:

- Ook in 2024 faciliteren we verschillende programma's die een gezonde leefomgeving bevorderen. Deze programma's leveren meer kennis over hoe de leefomgeving kan worden aangepast, zodat de gezondheid van inwoners verbetert. Zo voeren we in samenwerking met RIVM het domein-overstijgende programma Gezonde Leefomgeving uit.
- Vanuit veel van onze programma's dragen wij ook in 2024 bij aan kennisontwikkeling en kennisdeling over domeinen en disciplines heen om (principes van) passende zorg in de praktijk te helpen realiseren. Deze kennis gaat zowel over inhoud als over de organisatie van passende zorg.
- Binnen ZonMw loopt het COVID-19-programma en het programma Pandemische paraatheid. In het COVID-19 programma start in 2024 een nieuwe deelprogramma: Effecten van maatregelen. Bovendien hebben we van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) goedkeuring ontvangen voor het programma Post-COVID: onderzoeksprogramma, kennisinfrastructuur en expertisenetwerk.
- Programma's waarin wij invulling geven aan onze ambities op het gebied van data en technologie voor gezondheid zijn het Citrienfonds, Stimulering E-health Thuis, Zorg voor Innoveren, Create Health, Innovative Medical Devices Initiative, en Active & Assisted Living.
- Op het gebied van Gezondheidsverschillen stimuleren we bijvoorbeeld met de taakopdracht Gender en Gezondheid duurzame aandacht en integratie van sekse en gender in onderzoek en onderzoeksprogrammering in gezondheid en zorg. Ook dragen we met meerdere rondes Sociaal Economische GezondheidsVerschillen (SEGV) binnen het Preventieprogramma bij aan het terugdringen van gezondheidsverschillen en het aanspreken van gezondheidspotentieel (in brede zin) van mensen met een lagere sociaal economische positie in de samenleving.

In 2024 ronden we ons meerjarige beleidsplan 'Het verschil maken: met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen' (2020-2024) af en werken wij hard aan het opstellen van het nieuwe beleidsplan, voor de periode 2025-2029. Daarin nemen we ook de verbeterpunten die volgen uit de kaderwetevaluatie expliciet mee. Het beleidsplan is samen met de kaders van onze hoofdplichtgevers, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) leidend voor het bepalen van onze prioriteiten.

In het kader van de professionalisering van onze organisatie staat voor 2024 de implementatie van de hierboven genoemde menukaart met 9 typen subsidie-instrumenten op de rol. Werkwijzen en subsidievoorwaarden worden herzien, veranderingen ingebouwd in het Grant Management Systeem AIMS, en manieren van kennisoverdracht ontwikkeld voor medewerkers, commissieleden en aanvragers. Het een inspanning van de hele organisatie en een belangrijke stap in ons streven naar een integraal kwaliteitsmanagementsysteem eind 2025.

Voor een uitgebreid overzicht van onze plannen voor 2024 zie ons [jaarplan](#).

Leeswijzer

In dit jaarverslag vindt u waar we voor staan en met wie we samenwerken (**hoofdstuk 2**), Hoe we in 2023 aansloten bij de ontwikkelingen in het beleidsveld en hoe we bijdroegen aan het vinden van passende oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen leest u in **hoofdstuk 3**. Hoever de uitvoering van het ZonMw-beleidsplan gevorderd is staat in **hoofdstuk 4**. De resultaten die onze staf en bedrijfsvoering het afgelopen jaar hebben bereikt treft u in **hoofdstuk 5**.

Elk onderdeel van ZonMw draagt bij aan de taakvervulling en doelbereiking van onze organisatie. Dit doen we samen, waarbij elk onderdeel specifieke verantwoordelijkheden heeft. De ZonMw-programma's worden uitgevoerd in 14 thematisch-inhoudelijke clusters die tezamen de programma-

afdeling vormen. Voor alle inhoudelijke ZonMw-programma's die lopen in de 14 clusters verwijzen we graag naar de **bijlage**.

2 Over ZonMw

2.1 ZonMw: de verbindende kracht achter vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn

Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen. Daar staan we voor. Dat is waar ZonMw zich al decennialang voor inzet.

Met kennis werken aan goede gezondheid

Vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn gaat over gezond leven en voorkomen dat we ziek worden, over nieuwe behandelingen en geneesmiddelen en de juiste zorg op de juiste plek. Onze gezondheid is ook steeds nadrukkelijker verweven met bredere maatschappelijke opgaven. Klimaatverandering. Armoede en sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Veranderingen in samenstelling van de Nederlandse bevolking. Dit alles roept vragen op over de toegankelijkheid, betaalbaarheid en bemensing van gezondheid, zorg en welzijn en ook over ethische aspecten die daarbij een rol spelen.

Om deze vragen te beantwoorden is kennis en wetenschap nodig. Over de volle breedte van de kennisketen, van fundamenteel onderzoek (veelal in opdracht van NWO), via translationeel en praktijk en actiegericht onderzoek tot en met implementatieprojecten. Het vraagt om een hechte samenwerking over disciplines heen en om het toegankelijk maken van de beschikbare data en resultaten uit projecten.

Door te signaleren, kennis te laten ontwikkelen en door gebruik van deze kennis in de praktijk te bevorderen, blijven wij inspelen op de veranderende wereld om ons heen. We vergroten relevantie, kwaliteit en impact van onderzoek en versnellen doorbraken om een goede gezondheid voor iedereen bereikbaar te maken.

Verbindende kracht achter vernieuwing

We verbinden mensen en organisaties op relevante maatschappelijke en wetenschappelijke vraagstukken die van invloed zijn op gezondheid, zorg en welzijn. We werken nauw samen met een brede groep stakeholders: van onderzoekers tot zorgverleners, hulpverleners en ondersteuners, van beleidsmakers tot cliënten, burgers en ervaringsdeskundigen. Want alleen samen kunnen we het verschil maken. En zo een verbindende kracht zijn achter vernieuwing in zorg, gezondheid en welzijn.

Kernactiviteiten

Om die toegevoegde waarde te realiseren, richten we ons op drie kernactiviteiten:

- **We programmeren en financieren onderzoek en vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn** – Samen met onze opdrachtgevers en stakeholders bepalen we welke kennis en activiteiten nodig zijn, maken hier een programma voor en financieren de ontwikkeling van deze kennis. Hiervoor brengen we mensen vanuit verschillende disciplines en praktijkvelden bij elkaar.
- **We stimuleren impact** – we zijn een stimulator van vernieuwing en aanjager van implementatie. We kijken waar welke kennis nodig is en helpen die kennis in de praktijk te brengen, zodat opbrengsten van programma's en projecten ook daadwerkelijk gebruikt worden.
- **We signaleren kennisbehoeftes** – door onze positie kunnen we zien waar ontbrekende kennis nodig is. Samen met onderzoekers, opdrachtgevers, de praktijk, onderwijs en burgers vragen we hier aandacht voor.

Het resultaat: samen zorgen we voor meer impact van kennis in het verbeteren van gezondheid, zorg en welzijn voor iedereen. Altijd met onze kernwaarden in het achterhoofd: zorgvuldig, toegankelijk, initiatiefrijk en zeker ook verbindend. Want alleen samen kunnen we bijdragen aan een wereld waarin goede gezondheid voor iedereen bereikbaar is.

2.2 Onze opdrachtgevers en andere (mede)financiers van programma's

Onze opdrachtgevers

Onze belangrijkste opdrachtgevers zijn Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Ook andere ministeries – al dan niet samen met het ministerie van VWS – zijn opdrachtgever van programma's bij ZonMw. Denk bijvoorbeeld aan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) op het gebied van microplastics en klimaat en gezondheid of het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK) op het gebied van personen met onbegrepen gedrag. Daarnaast werken we in programma's met een aantal (mede)financiers, zoals (gezondheids)fondsen en Health~Holland. Met medefinanciers programmeren en financieren we niet alleen samen, maar stemmen we ook samen werkprocessen af, zoals de omgang met maatschappelijk verantwoord licentiëren en hoe impact te versterken. Ook gebruiken we elkaars netwerken om te zorgen dat resultaten van projecten doorontwikkeld kunnen worden.

Internationaal

Veel van de vraagstukken waar we nu voor staan binnen de gezondheidszorg zijn niet uniek voor Nederland. ZonMw kijkt daarom ook goed welke vraagstukken er internationaal spelen en of gezamenlijk opgetrokken kan worden. Zo kunnen kennis en middelen gebundeld worden om deze vraagstukken op te lossen.

We zijn partner in diverse initiatieven al dan niet medegefinancierd door de Europese Commissie. ZonMw speelt daarin een actieve rol als betrokkene bij het inrichten van de governance en het opstellen van internationale strategische onderzoeks- en innovatieagenda's, financiering, opleiding en communicatie.

Onze partners

De werkzaamheden uit dit jaarplan kunnen we alleen realiseren door goede samenwerking met onze partners. Want alleen samen kunnen we veranderingen in de dagelijkse praktijk teweegbrengen, allemaal vanuit onze eigen rol, taak en verantwoordelijkheid. In onze programma's werken we dan ook intensief samen met diverse partijen die actief zijn in beleid, onderzoek, onderwijs, praktijk, zowel nationaal als internationaal, én met patiënten en burgers.

Beleid

Om te zorgen dat resultaten van projecten ook in beleid en praktijk worden toegepast, werkt ZonMw onder andere samen met partijen in het beleidsveld. Onze belangrijkste partner hierin is het ministerie van VWS die op basis van onze programmaresultaten mede beleidskeuzes maakt en onderbouwt. Onze inzet is samenwerken aan structurele inzet van gezondheidsonderzoek en zorginnovatie voor (overheids)beleid en praktijk. ZonMw werkt samen met Zorginstituut Nederland ten behoeve van de advisering over het basispakket, het bevorderen van kwaliteit en inzichtelijkheid van de zorg en het verbeteren van de inrichting van patiëntenregistraties. Met de Nederlandse Zorgautoriteit hebben we afstemming over mogelijkheden in de regels en de bekostiging van de zorg en de ruimte daarbij voor zorginnovaties en interventies voortkomend uit onderzoek. We onderhouden verder nauw contact met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd om te zorgen dat onze programma's aansluiten bij de kennisbehoeften van het (zorg)veld. Onze samenwerking met Zorgverzekeraars Nederland richt zich op het leveren van bruikbare resultaten voor zorginkoop en het toewerken naar een duurzaam kwaliteitsbeleid.

Regionalisering speelt een steeds grotere rol en daarmee worden regionale partners zoals gemeenten en samenwerkingsverbanden van gemeenten steeds belangrijker. Ook de decentralisatie van zorgtaken naar het lokale niveau heeft daaraan bijgedragen. Daarom werken wij ook expliciet samen met gemeenten en met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Onderzoek en onderwijs

NWO is niet alleen één van de twee hoofdopdrachtgevers, maar ook een van de belangrijkste samenwerkingspartner in het onderzoeksveld. We versterken elkaar in multidisciplinaire thema's door waar mogelijk gezamenlijk te programmeren en te financieren. Ook trekken we samen op waar het gaat om anders Erkennen & waarderen en het stimuleren van Open Access en FAIR (Findable, Accessible, Interoperable en Reusable) data. Ook met de Samenwerkende Gezondheidsfondsen trekken we samen op om zoveel mogelijk impact te halen in het veld van gezondheid, zorg en welzijn.

Om praktijkrelevante kennis te kunnen genereren, de kennis uit onderzoek optimaal te benutten en elkaar te versterken, werken we samen met veel kennispartners. We stemmen af met landelijke kennisorganisaties, zoals de UMCs, RIVM en de VWS-kennisinstituten over de belangrijkste kennisvragen en over kennisbenutting. Vanuit diverse programma's stimuleren we het gebruik van actiegericht onderzoek om in de eigen zorgpraktijk – op basis van voortschrijdend inzicht – te leren en te verbeteren. Daarbij zijn vaak (maar niet exclusief) hogescholen betrokken.

We werken samen met onderzoekers als lid van een commissie of stuurgroep binnen onze programma's. Onderwijs is eveneens een onderdeel van de kenniscyclus waarvoor we kennis, inzichten en ervaring vanuit het onderwijs kunnen inbrengen in de programma's en waarbij we nieuwe inzichten, methodieken en producten ten goede laten komen aan de professionals. Wij maken daarbij gebruik van bestaande structuren en organisaties die als strategische partners de juiste mensen in beweging kunnen brengen. Focus ligt daarbij op het MBO.

Praktijkveld

Partijen in het veld van gezondheidszorg en welzijn, en het bedrijfsleven betrekken we bij agendering, prioritering in commissies en programmering. Hierdoor wordt de relevantie van de onderwerpen versterkt en de kans vergroot dat de opgedane kennis wordt benut in de praktijk. We hebben regelmatig overleg met (koepels van) zorgorganisaties en brancheverenigingen, zoals GGD GHOR Nederland, NFU, STZ, ActiZ en Zorgthuis.nl, etc. De (koepels van) beroepsverenigingen dragen eveneens bij aan de verdere verspreiding en implementatie van de resultaten en zijn betrokken bij het ontwikkelen en verspreiden van kwaliteitsstandaarden. Daarnaast leveren ze input voor kennislacunes (bijvoorbeeld in de vorm van kennisagenda's).

Burgers en patiënten

Samen met de koepelorganisaties Patiëntenfederatie Nederland, Ieder(in), MIND, specifieke patiëntenorganisaties en/of ervaringsdeskundigen bekijken we hoe we het patiëntenperspectief binnen de subsidieprocedures kunnen integreren in onze procedures. Patiënten- en burgerparticipatie is cruciaal in de hele kenniscyclus. Het gaat om het ontwikkelen van kennisvragen, het opzetten en uitvoeren van onderzoek en het ontwikkelen van kwaliteitsinstrumenten.

3 Met kennis bijdragen aan ontwikkelingen in het beleidsveld en maatschappelijke uitdagingen

ZonMw heeft momenteel zo'n 180 lopende programma's. Deze programma's bestrijken de gehele kennisketen van fundamenteel onderzoek tot implementatie en worden uitgevoerd in 14 clusters. In de **bijlage** geeft elk cluster zijn doelstelling, hoogtepunten van 2023 en de activiteiten in lijn met de ZonMw kernactiviteiten weer. In dit hoofdstuk schetsen we de ontwikkelingen in het beleidsveld en lichten we de maatschappelijke opgaven en thema's uit die we voor 2023 hebben geïdentificeerd met de activiteiten en programma's die bijdragen tot het vinden van passende oplossingen. Ook gaan we in dit hoofdstuk kort in op onze aansluiting bij de bouwstenen van de NWO-strategie (2023-2026).

3.1 Ontwikkelingen in het beleidsveld

De vraagstukken waar we nu voor staan in zorg, gezondheid en welzijn zijn talrijk. Veel van onze programma's sluiten aan op één van de missies van VWS, die in het kader van het **Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid** leidend zijn. Ook sluiten zij aan op een aantal bestuurlijke akkoorden die relevant zijn voor het domein waar ZonMw actief in is: het Integraal Zorgakkoord (**IZA**) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (**GALA**), en op de programma's Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (**WOZO**), en Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (**TAZ**). Er vindt een transformatie plaats in de zorg, en in GALA en IZA is uitgewerkt hoe deze transformatie moet worden vormgegeven. Met het genereren, bundelen en verzilveren van kennis sluiten we aan bij de ontwikkelingen in het gezondheidsbeleid (zoals Health in All Policies (HiAP) strategie) en dragen we bij aan het vinden van passende oplossingen voor maatschappelijke opgaven en thema's als Passende Zorg (3.2), Regionale samenwerking (3.3), Preventie, leefstijl en volksziektes (3.4), Gezonde beweegvriendelijke leefomgeving (3.5), en COVID-19 en Pandemische Paraatheid (3.6).

In 2023 zijn we gestart met het programmeren met financiering uit de coalitiemiddelen. We hebben 15 nieuwe opdrachten ontvangen gerelateerd aan het IZA, en ook ongeveer eenzelfde aantal met betrekking tot de andere hierboven genoemde akkoorden en beleidsprogramma's. Voor een overzicht van de coalitiemiddelen-gerelateerde programmering, zie **tabel 1-2**. Bij deze nieuw op te starten programma's gaat het enerzijds om een continuering en intensivering van de kennisontwikkeling en anderzijds om een voor ons relatief nieuwe, stimulerende en verbindende rol bij het organiseren van betere samenwerking in de regio bij een groot aantal programma's.

IZA-thema's

A. Passende zorg: waardegedreven, samen met patiënt, op juiste plek kwaliteit, pakket	1. Passende zorg 2022 -> <i>gestart</i> 2. Paramedische zorg 2023-2026 -> <i>gestart</i> 3. Kennisprogramma Huisartsgeneeskunde -> <i>gestart</i> 4. Kwaliteitsgelden vervolg -> <i>gestart</i> 5. Passende zorg binnen de Wlz -> <i>gestart</i> 6. Academische werkplaatsen huisartsenzorg -> <i>voorstel in uitwerking</i> 7. HGOG 2.0 -> <i>voorstel in uitwerking</i> 8. Passende zorg -> <i>overleg over opdracht</i> 9. Doelmatigheid dure geneesmiddelen -> <i>overleg over opdracht</i>
B. Regionale samenwerking algemeen	1. Ondersteuning regionale samenwerking -> <i>voorstel in uitwerking; 1st rondes akkoord</i> 2. Infrastructuur burgerparticipatie in regio -> <i>voorstel in uitwerking</i>
E. Versterking organisatie eerstelijnszorg	1. Versterking eerstelijnszorg -> <i>voorstel aangeboden</i> 2. Beter Thuis (snijvlak IZA / WOZO) -> <i>voorstel in uitwerking</i>
G. Gezond leven en preventie	1. Versterking kennisfunctie GGD-en -> <i>gestart</i> 2. Leefstijl in de zorg -> <i>gestart</i>
I. Digitalisering & gegevensuitwisseling	1. Ondersteuningsstructuur transformatie naar hybride werken -> <i>overleg</i>
K. Financiën	1. Kwaliteitsgelden 2024 - 2026 -> <i>gestart</i> 2. Onderzoeksprogramma V&V -> <i>gestart</i> 3. Topzorg, Citrienfonds -> <i>voorstel in uitwerking</i>

Tabel 1: IZA-gerelateerde programmering in 2023

1. Pandemische paraatheid -> <i>gestart</i> 2. Grip op Onbegrip -> <i>gestart</i> 3. Alcoholpreventie -> <i>gestart (onderdeel Preventie programma)</i> 4. Mentale gezondheid -> <i>gestart (onderdeel Preventie programma)</i> 5. Proefbevolkingsonderzoek CEM – aanvulling -> <i>gestart</i> 6. Gezonde LeefOmgeving -> <i>gestart</i> 7. Living labs irt Volksziekten -> <i>gestart (onderdeel MOOI)</i> 8. MOOI in beweging -> <i>gestart</i> 9. Microplastics en gezondheid -> <i>gestart</i> 10. Reablement -> <i>gestart</i> 11. Aanvullend programma ADMD -> <i>gestart</i>	} GALA } WOZO
12. Versterking Verloskundige Samenwerkings Verbanden -> <i>gestart</i> 13. Pandemische paraatheid doorgang reguliere zorg -> <i>uitwerking voorstel</i>	

Tabel 2: Overige coalitiemiddelen-gerelateerde programmering in 2023

Ander thema's

We zien dat technologie in de context van hybride zorg een steeds belangrijkere rol speelt? in de transitie van het zorgveld. Alleen is technologie in de context van hybride zorg in 2023 nog enkel gefragmenteerd aanwezig in de diverse programma's. We verwachten dat in de toekomst steeds meer programma's tot dit thema gaan behoren.

3.2 Passende Zorg

Om de zorg toekomstbestendig te maken, wordt via het Integraal Zorgakkoord ingezet op een transitie naar passende zorg. Bij passende zorg gaat het over gezondheid in plaats van ziekte, de juiste zorg op de juiste plek, waardegedreven zorg (van goede kwaliteit, effectief en met doelmatige inzet van mensen, middelen en materialen) en zorg die samen met en rondom de patiënt tot stand komt. Passende zorg is ook duurzame zorg. ZonMw draagt met kennisontwikkeling en implementatie bij aan de beweging naar Passende Zorg, met oog voor de vermindering van de milieu-impact van de zorg, en daarmee ook aan de realisering van de doelstellingen van de Green Deal Duurzame Zorg 3.0.

Vanuit veel van onze programma's dragen wij van oudsher al bij aan kennisontwikkeling en kennisdeling over domeinen en disciplines heen om (principes van) passende zorg in de praktijk te helpen realiseren. Deze kennis gaat zowel over inhoud als over de organisatie van passende zorg. Vanuit onze onafhankelijke rol als zelfstandig bestuursorgaan zorgen wij ook voor verbinding tussen diverse partijen, wat nodig is om de transitie naar passende zorg te versnellen. Implementatie van kennis gaat niet vanzelf. Doordat we overzicht over de gehele kennisketen hebben, kunnen we het doorgeleiden van kennis richting praktijk stimuleren. Een sterkere nadruk op implementatie van al verworven kennis zal de transformatie naar passende zorg versnellen. Onderwerpen zoals de arbeidsmarktproblematiek en de impact van de zorg op het klimaat en andersom, vragen om een brede benadering waar ZonMw extra aandacht aan wil geven. In de zorgakkoorden ligt een sterke nadruk op een regionale aanpak (zie 3.3). Dit vraagt om een andere strategie, andere kennis (onder andere organisatie- en veranderexpertise) en bijvoorbeeld ook om experimenteerruimte voor de zorgpartijen waar ZonMw aan kan bijdragen. Ook zorgevaluatie is essentieel. ZonMw wil extra aandacht besteden aan passend bewijs en methodieken, vooral ook voor zorg buiten de medisch specialistische zorg.

We doen anno 2023 al veel aan Passende Zorg (zie **tabel 3**). Met ons **programma Doelmatigheidsonderzoek** doen we bijna al zo lang als ZonMw bestaat onderzoek naar kosteneffectiviteit van de zorg. Ook hebben we een aantal programma's over de **Juiste Zorg op de Juiste Plek (JZOJP)**. Met extra middelen uit het regeerakkoord om passende zorg verder te stimuleren, werd het mogelijk initiatieven te bundelen en een aantal subsidierondes uit bestaande programma's uit te breiden.

ZonMw clusters/programma's	Waardegedreven	Samen met patiënt	JZOJP	Focus op gezondheid
DoelmatigheidsOnderzoek	x			
Goed Gebruik Geneesmiddelen	x			
Goed Gebruik Hulpmiddelen Thuis	x			
Veelbelovende Zorg	x			
ZE&GG	x			
Onderzoeksprogramma GGZ	x	x		
Actieprogramma Grip op onbegrip		x	x	x
Zorg voor Innoveren			x	
Positieve Gezondheid				x
Langdurige Zorg & Ondersteuning	x			x
Paramedische zorg	x			
Huisartsenzorg	x			
Verpleging en verzorging	x			
Kwaliteitsstandaarden wijkverpleging		x		
Actieonderzoek innovatieve zorgprocessen	x			
Preventieprogramma	x		x	
JZOJP			x	
Zwangerschap en Geboorte	x		x	
Palliatieve zorg	x	x	x	
Deelprogramma Gezonde Wijk		x		x
Translationeel Onderzoek	x			
Uitkomstgerichte Zorg	x	x		x

Tabel 3: Passende Zorg bij ZonMw in 2023

In 2023 hebben we een visie ontwikkeld op de rol van ZonMw in de transformatie naar passende zorg. Ook hebben we een aantal speerpunten geïdentificeerd, die essentieel zijn voor de transformatie naar passende zorg, en waar we meer aan willen doen. Het gaat om passend bewijs en methodologieontwikkeling, kennisontwikkeling en innovatie bij langdurige zorg en eerstelijnszorg, implementatie en opschaling, digitale en hybride zorg, regionalisering, duurzaamheid, en de arbeidsmarkt.

Het tweede nummer van ons nieuwe online relatiemagazine Impuls (november 2023) is vrijwel geheel gewijd aan het thema Passende Zorg.

3.3 Regionale samenwerking

Regionalisering wordt door de partijen gezien als een belangrijke oplossing. Daarmee worden regionale partners zoals gemeenten en samenwerkingsverbanden van gemeenten steeds belangrijker. Ook de decentralisatie van zorgtaken naar het lokale niveau heeft daaraan bijgedragen. Decentralisatie en regionalisering van zorg en ondersteuning vereisen ook het ontwikkelen en de inzet van lokale kennis, uit wetenschap, praktijk en ervaring. Van de leefwereld van de mensen, gericht op hun gezondheid, tot concentratie en regionale/ supra-regionale functie van topspecialistische zorg.

Met het oppakken van een stimulerende en verbindende rol bij de samenwerking in de regio begeven we ons op relatief onbekend terrein. Er is voor ons een rol weggelegd omdat we onafhankelijk zijn, landelijk overzicht kunnen houden, en uitgebreide ervaring hebben op het gebied van organisatie van de zorg/samenwerking bij programma's als Zwangerschap en Geboorte, het Citrienfonds, Juiste Zorg op de Juiste Plek, COVID-19, Grip op Onbegrip, Zorg voor Innoveren, Proeftuinen therapietrouw en Academische werkplaatsen.

ZonMw heeft een grote rol bij het realiseren (op basis van regiobeelden/plannen in samenwerking met verzekeraars) van (financiële) ruimte om te experimenteren met regionale samenwerking, en begeleiding van regioprojecten. Een kleinere, voornamelijk faciliterende rol hebben we bij het vaststellen van criteria voor succes bij regionale samenwerking en het vaststellen van regels voor de governance met betrekking tot regionale samenwerking, en het monitoren daarvan, zowel landelijk als regionaal.

In 2023 zijn de voorbereidende activiteiten gestart vanuit het **programma Ondersteuning regionale samenwerking**. Het doel van het programma is om integrale gezondheidszorg en een nieuw gezondheidssysteem te bereiken waarin de inwoner en patiënt centraal staan. Hiervoor is domeinoverstijgende regionale samenwerking nodig en wordt de gezondheid en het welzijn van mensen bevorderd. Om een regionale samenwerking te faciliteren en verder te brengen, zijn in het Integraal Zorgakkoord (IZA) afspraken gemaakt over de richting van de uitwerking hiervoor. Dit programma gaat bijdragen aan de opgaven die beschreven staan in het IZA. Iedere regio in Nederland kent hierbij specifieke uitdagingen als het gaat om de toegankelijkheid van de ondersteuning, zorg en spoedzorg. Dit vraagt onder andere om een gerichte en gezamenlijke aanpak per regio. Hier gaat dit brede ondersteuningsprogramma - afgestemd op andere relevante ontwikkelingen - aan bijdragen via verschillende programmalijnen. Het programma zal nauw samenwerken met het **programma Infrastructuur Burgerparticipatie**. Er zal uitwisseling plaatsvinden met het programma **Versterking organisatie eerstelijnszorg**, de Verloskundige Samenwerkingsverbanden (VSV's) en het **Actieprogramma Grip op Onbegrip (AGO)**.

De ministeries van VWS en Justitie en Veiligheid (J&V) hebben in 2023 de handen ineen geslagen om de samenwerking tussen zorg, gemeenten en politie voor mensen met verward of onbegrepen gedrag te verbeteren. Met aanvullende financiering krijgt de regionale samenwerking tussen partijen uit het zorg-, veiligheids- en sociaaldomein in het **Actieprogramma Grip op Onbegrip** een extra impuls.

Politie, gemeenten en zorgaanbieders/hulpverleners gaan intensiever samenwerken door bijvoorbeeld de inzet van een wijk-GGD'er die de schakel vormt tussen de zorg, de gemeente en de politie. Door deze verbinding komen mensen die zorg nodig hebben eerder in beeld, en kunnen we voorkomen dat mensen met verward en/of onbegrepen gedrag onnodig in aanraking komen met de politie.

De **maatschappelijke diensttijd (MDT)** maakt de samenleving sterker door de inzet van jongeren. Tijdens hun MDT ontwikkelen jongeren hun talenten en ontmoeten ze anderen, terwijl ze zich inzetten voor de samenleving. MDT biedt hierdoor kansen voor maatschappelijke organisaties, gemeenten, het onderwijs én jongeren. ZonMw stelde in 2023 3 subsidieoproepen open voor maatschappelijke organisaties, gemeenten en onderwijsinstellingen om kennis te maken met MDT via een MDT-kort project. Steeds meer gemeenten ervaren wat MDT kan betekenen voor jongeren in hun regio. Zo kan MDT een positieve invulling zijn van het jeugdbeleid, bijvoorbeeld op het gebied van jongerenparticipatie en preventie.

3.4 Preventie, Leefstijl en Volksziektes

In het Preventieprogramma staat al vele jaren onderzoek naar preventie en een gezonde leefstijl centraal. Meer aandacht voor preventie en een gezonde leefstijl van jongs af aan staat centraal in het coalitieakkoord van 2021. Structurele toepassing van leefstijl als (onderdeel van de) behandeling wordt gezien als een belangrijke oplossingsrichting voor de sterk toenemende ziektelast en zorgkosten en draagt bij aan passende zorg. Tegelijkertijd wordt extra geïnvesteerd in onderzoek naar en de aanpak van een drietal volksziektes, te weten de ziekte van Alzheimer, obesitas en kanker.

Vanuit het **Onderzoeksprogramma Dementie (OPD)** zijn 5 fellowshipprojecten gefinancierd en is een ronde voor hbo-onderzoekers opengesteld om praktijkgericht onderzoek een impuls te geven. Middels een **ZonMw-brede VIMP-ronde gericht op dementie** en de ronde **Impact Explorer Dementie** werd in 2023 vanuit OPD ingezet op het verder brengen van kansrijke innovaties en kennis.

Met een impuls van ZonMw zijn GGD'en zich in 2023 sterker gaan neerzetten als regionale samenwerkingspartner voor gemeenten en als regionale schakel in de **kennisinfrastructuur** op het gebied van **gezondheidsbevordering en preventie**. Daarnaast start een overkoepelend netwerk van landelijke kennispartijen, dat onderling én met GGD'en kennis gaat uitwisselen. Het gaat om wetenschappelijke kennis, praktijkervaringen en ervaringskennis.

Op woensdag 29 maart 2023 gaf minister Kuipers het startsein voor de **Coalitie Leefstijl in de Zorg**. In deze Coalitie slaan zorgprofessionals, kennisinstellingen en patiëntvertegenwoordigers de handen ineen voor de implementatie van leefstijl in de gezondheidszorg. In 2025 moet leefstijl integraal onderdeel zijn van de reguliere zorg, zodat leefstijlinterventies effectief ingezet kunnen worden ter voorkoming en behandeling van gezondheidsklachten, aandoeningen en ziekten. Partijen zijn ervan overtuigd dat zij door samenwerking in de Coalitie leefstijl beter en sneller een passende plek in de zorg kunnen geven. De coördinatie van de coalitie is in handen van TNO; inhoudelijk wordt de coalitie georganiseerd samen met Patiëntenfederatie Nederland, NFU (Nederlandse Federatie van Universitair medische centra) en vereniging Arts & Leefstijl. ZonMw start een onafhankelijk onderzoeksprogramma dat aansluit bij de missie van de Coalitie.

3.5 Gezonde leefomgeving

Een Gezonde leefomgeving (GLO) omschrijven we als een fysieke leefomgeving die een gezonde leefstijl met beweging, ontspanning en een gezond voedselaanbod mogelijk maakt. Een gezonde leefomgeving is toegankelijk, veilig, bereikbaar en duurzaam. Onze leefomgeving kan positief bijdragen aan onze gezondheid door gezond gedrag te bevorderen en door blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. Het vraagstuk sluit aan bij het Gezond en Actief Leven Akkoord

(GALA), bij een van de vijf doelstellingen van de Green Deal Duurzame Zorg 3.0, en daarmee een belangrijk thema binnen het HiAP.

In 2023 is het **programma Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak (GLIA)** gestart. Met dit subsidieprogramma zetten we in op samenwerking tussen verschillende disciplines, domeinen en stakeholders in praktijkgerichte onderzoeksprojecten. Centraal staat samen leren en kennis (door)ontwikkelen ten behoeve van een gezonde leefomgeving. Samenwerking is hier in cruciaal: tussen verschillende vakgebieden en domeinen en tussen nationale, regionale, lokale publieke én private organisaties. En bovenal met én voor de inwoners. Met als ambitie dat gemeenten en GGD'en gezondheid vanzelfsprekend mee gaan wegen bij het ontwerp, de inrichting en het beheer van de leefomgeving. Dit subsidieprogramma is onderdeel van het bredere **programma Gezonde Leefomgeving** dat ZonMw en RIVM uitvoeren in opdracht van het ministerie van VWS. Uiteraard werken RIVM en ZonMw daarbij nauw samen met partners.

In 2022 heeft ZonMw de Green Deal Duurzame Zorg 3.0 ondertekend. Daarin is afgesproken dat we ons met de andere deelnemers gezamenlijk inspannen om de milieudruk van de zorg verder te verlagen. In 2022 onderzochten we wat er aan onderzoek en kennisontwikkeling nodig is om duurzame zorg te ondersteunen. In 2023 hebben we de eerste concrete stappen gezet op het gebied van duurzaamheid en zorg, met de verbinding van klimaat en gezondheid. We hebben voorbereidingen getroffen voor een mogelijk programma over het onderwerp.

ZonMw heeft samen met 20 andere partners het Global Health Pact van het ministerie van VWS en BuZa ondertekend. Dit pact is gebaseerd op de mondiale gezondheidsstrategie, en omvat onder andere de gebieden pandemische paraatheid, klimaat, antimicrobiële resistentie en voeding.

3.6 COVID-19 en Pandemische Paraatheid

De uitbraak van de COVID-19 pandemie in 2020 heeft wereldwijd enorme gevolgen gehad voor de volksgezondheid, de maatschappij en de economie. Veel onderzoek was en is nodig om kennis te ontwikkelen over vaccins, zorg voor patiënten, preventie, post-COVID en de maatschappelijke gevolgen van COVID-19. Maar ook, hoe kunnen we mogelijke toekomstige pandemieën voorkomen en bestrijden? En welke kennisontwikkeling en krachtenbundeling is nodig om de maatschappij beter voor te bereiden?

Versterking van de pandemische paraatheid is daarom noodzakelijk. Een belangrijke voorwaarde voor een betere voorbereiding op een toekomstige pandemie is een versterkte kennis- en expertisebasis en goed georganiseerde samenwerking tussen verschillende disciplines in de wetenschap. De focus dient te liggen bij de gesignaleerde kennisbehoefte omtrent (1) detectie en voorspelling van pandemieën door micro-organismen en (2) communicatiestrategieën. De verbeterde humane monitoring en signalering van zoönosen moet vanuit het One Health gedachtegoed worden geïntegreerd met monitoring en signalering vanuit het veterinaire domein en vanuit de leefomgeving en moet goed worden afgestemd met het informatievoorzieningslandschap. Met daarbij een goede aansluiting op ontwikkelingen in het buitenland zoals diverse internationale systemen vanuit de WHO en het Europees centrum voor ziektepreventie en -bestrijding (ECDC). Internationale samenwerking is belangrijk voor de paraatheid in en van Nederland, passend bij de afspraken in het kader van de voorziene aanpassingen van de Internationale Gezondheidsregeling (IHR) van de WHO. Binnen ZonMw loopt het COVID-19 Programma, dat in zijn geheel gekoppeld is aan dit thema.

Nu de COVID-pandemie achter ons ligt, verschuift onze focus in de richting van post-COVID en Pandemische Paraatheid, waarbij we voortbouwen op de lessen die we tijdens de pandemie hebben geleerd.

ZonMw heeft in 2023 van het ministerie van VWS de opdracht gekregen voor het faciliteren van een overkoepelende **kennisagenda voor post-COVID** met relevante partijen. De aanleiding voor deze opdracht is de behoefte van het ministerie en veldpartijen aan een bundeling van onderzoek dat momenteel op (inter)nationaal niveau plaatsvindt op het vlak van (onder andere) de medisch specialistische- en huisartsenzorg, verdiepend epidemiologisch- en biomedisch onderzoek en klinisch onderzoek gericht op diagnostiek en behandeling. In 2023 hebben we het rapport Biomedische kennisvragen post-COVID gepubliceerd met daarin de adviezen van de commissie met betrekking tot de actuele kennisvragen op het gebied van biomedisch onderzoek voor post-COVID.

VWS kondigde in juni 2023 bovendien de start aan van een **nationaal expertisenetwerk Long COVID** en een meerjarig onderzoeksprogramma Long COVID. Het **programma Onderzoek en kennisdeling Long COVID** bestaat uit twee lijnen: 1) Onderzoeksinfrastructuur en samenwerking en 2) Onderzoeksprogrammering op basis van de overkoepelende kennisagenda post-COVID. Het programma heeft als doel het vergroten van kennis en expertise over Long COVID voor diagnose, behandeling, het optimaliseren van zorg en het delen hiervan met de zorgpraktijk en patiënten.

3.7 Aansluiting bij de strategische lijnen van NWO

ZonMw financiert in opdracht van NWO verschillende soorten onderzoek binnen de medische wetenschappen. Het betreft onder andere vrij en ongebonden onderzoek binnen de Open Competitie en persoonsgebonden financiering binnen het Talentprogramma. Daarnaast voert ZonMw projecten of programma's uit voor thematisch onderzoek die zijn bedoeld om de economische of maatschappelijke impact van het onderzoek te vergroten en te versnellen. Denk hierbij aan programma's die onderdeel zijn van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) of het Kennis- en Innovatieconvenant (KIC). Tenslotte houdt ZonMw zich bezig met projecten die bijdragen aan het realiseren en ontsluiten van (grootschalige) wetenschappelijke infrastructuur.

ZonMw en NWO werken samen doorlopend aan het bevorderen van een gezonde onderzoekscultuur met thema's als Open Science, Erkennen & waarderen, en Diversiteit en Inclusie. Daarnaast gaat ZonMw ook programmatisch bijdragen aan de 4 bouwstenen van de nieuwe NWO-strategie (2023-2026), Gezonde onderzoekscultuur, Robuust onderzoeksstelsel, Coherente onderzoeksagenda's en Onbelemmerd samenwerken. De NWO-strategie nemen we mee bij het opstellen van ons eigen meerjarige beleidsplan in 2024. Maar ook nu al werken we aan zaken die bijdragen aan deze bouwstenen.

Gezonde onderzoekscultuur

De al genoemde onderwerpen Open Science, Erkennen & Waarderen en Diversiteit en Inclusie, maken deel uit van de NWO-bouwsteen Gezonde onderzoekscultuur. Meer hierover leest u in de hoofdstuk 4.

Robuust onderzoeksstelsel

Ook op het gebied van een Robuust onderzoeksstelsel trekken we samen op met NWO. ZonMw heeft een lange ervaring met thematisch programmeren op maatschappelijke opgaven, mede aan de hand van kennis- en onderzoeksagenda's.

Coherente onderzoeksagenda's

Daarmee dragen we bovendien bij aan de bouwsteen Coherente onderzoeksagenda's. We hebben ook in 2023 deels als opdrachtnemer of samenwerkingspartner van NWO, onderzoek gefinancierd dat is gekoppeld aan relevante onderzoeksagenda's zoals NWA-routes, Kennis en Innovatie Agenda's (KIAs), Kennis- en Innovatieconvenant (KIC), sectorplannen, onderzoeksprogramma's en investeringsplannen van infrastructuur en ecosystemen, beleid & kennisagenda's van de overheid en internationale agenda's zoals Horizon Europe en de Sustainable Development Goals (SDGs).

Onbelemmerd samenwerken

Onbelemmerd samenwerken zit in het DNA van ZonMw. We werken al met veel partijen samen, zowel interdisciplinair als transdisciplinair. We richten ons – in samenspraak met NWO - op de ontwikkeling en inzet van instrumentarium om de samenwerking nog verder vorm te geven.

4 ZonMw-brede thema's

We hebben een breed scala aan activiteiten benoemd die nodig zijn voor het optimaal uitvoeren van onze kernactiviteiten (programmeren en financieren, impact versterken en signaleren). Deze activiteiten worden gefinancierd door het strategisch budget en worden ingezet op een drietal terreinen: 1) het uitvoeren van signaleringen, verkenningen en kennissyntheses (**paragraaf 4.1**), 2) horizontale, programmaoverstijgende onderwerpen die ons instrumentarium aanscherpen (**paragraaf 4.2**) en 3) (internationale) samenwerking en additionele financiering met strategische partners (**paragraaf 4.3**).

4.1 Signalementen, verkenningen en kennissyntheses

We zien bij onderstaande onderwerpen belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen waar we, samen met partijen in het brede veld, een bijdrage aan willen leveren door kennis te bundelen en openstaande kennisvragen te signaleren. Het gaat bijvoorbeeld om onderwerpen waarvoor nog geen specifiek programma beschikbaar is en die de ontwikkeling van een eventueel nieuw programma kunnen voeden of om het bundelen van onze activiteiten vanuit een breed scala aan programma's rondom een thema.

4.1.1 Syntheses in het kader van akkoorden

De bestuurlijke zorgakkoorden zoals het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het hieruit voortgekomen Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het beleidsprogramma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) vragen om nadere uitwerking op onder andere het gebied van kennisontwikkeling en kennisbenutting. Met inzet van het strategisch budget is in 2023 geïnterviewd welke openstaande kennisvragen er liggen.

Passende zorg

We hebben een visie Passende Zorg opgesteld. Deze beschrijft de rol die ZonMw kan spelen in de transformatie naar passende zorg en wat daar voor nodig is. We kunnen met deze visie VWS goed ondersteunen in het bevorderen van kennis en innovatie om de doelstellingen van IZA op het gebied van passende zorg te halen. Ook kunnen we de invalshoek vanuit de zorgpraktijk goed belichten. Deze visie heeft meer structuur gegeven aan de verschillende rondes die clusteroverstijgend zijn uitgezet en om de onderlinge samenhang te verbeteren. Er is een aantal onderwerpen benoemd dat essentieel is voor de transformatie naar passende zorg en extra aandacht behoeft omdat er nog weinig of versnipperde kennis over is. Deze onderwerpen worden in 2024 verder uitgewerkt.

Gezonde leefomgeving (GLO)

De ontwikkelingen op het thema GLO gaan snel. In 2023 zijn we gestart met een inventarisatie van de GLO-activiteiten en hebben we kennishiaten geïdentificeerd. Vervolgens zijn we gestart met het schrijven van een visie op GLO. Op onze website hebben we een pagina '[Gezonde Leefomgeving](#)' ingericht waarop we ons positioneren en onderzoekers en beleidsmakers informeren over dit onderwerp. Er zijn drie hot topics bepaald waarbij een hot topic campagne genaamd 'Het maakt uit waar je woont' is gestart. De uitwerking van de andere twee onderwerpen vindt plaats in 2024. Het [signalement](#) 'Voeding en gezondheid' dat in gezamenlijkheid met het RIVM en het Voedingscentrum is opgesteld is aangeboden aan het ministerie van VWS.

Regionale kennisontwikkeling sociaal domein

Kennis over het sociaal domein is verzameld en clusteroverstijgend op de [website](#) geplaatst. Intern is de samenwerking geïntensiveerd en het onderwerp sociaal domein is als een belangrijk onderwerp gepositioneerd.

Verkenning Digitale zorg en technologie

Er is een adviesrapport opgesteld met een analyse van de ontwikkeling van digitale en hybride zorg. Ook heeft er een inventarisatie plaatsgevonden van de huidige digitale zorgactiviteiten bij ZonMw. Er is een verkenning uitgevoerd over de rol van ZonMw ten aanzien van technologie/digitalisering in de langdurige zorg specifiek voor ouderen en mensen met een beperking.

Kennissynthese: rol kennisagenda's in programmering ZonMw

Er is een start gemaakt met het krijgen van inzicht in de huidige en toekomstige rol van kennisagenda's bij de programmering (en financiering) van rondes door ZonMw in samenwerking met het kennisinstituut. We zoeken uit wat de verdeling is van aanvragen en gehonoreerde projecten op het gebied van medisch specialistisch zorg die wel en niet op een kennisagenda stonden en wat de implicaties hiervan zijn. Ook zoeken we uit hoe de rol van kennisagenda's binnen de programmering van ZonMw verbeterd kan worden.

4.1.2 Nationaal Groeifonds

Met het Nationaal Groeifonds (NGF) trekt het kabinet tussen 2021 en 2025 € 20 miljard uit voor projecten gericht op twee terreinen waar de meeste kansen aanwezig zijn voor structurele en duurzame economische groei: Kennisontwikkeling en Onderzoek, ontwikkeling en innovatie. ZonMw ondersteunt samen met de NWO de NGF-commissie en biedt, waar gevraagd, een wetenschappelijk perspectief op het medisch domein. Dit vindt plaats in drie fasen: initiatiefase, beoordelingsfase en uitvoeringsfase, waarbij voor elke fase de rollen en bijbehorende randvoorwaarden benoemd zijn. Daarbij is afgesproken dat ZonMw uitsluitend als partner optreedt in afstemming en instemming van VWS. Argumentatie voor deze rol is:

- Essentiële toegevoegde waarde van ZonMw als partner, voor het programmeren van (open) subsidieregelingen om andere partijen dan (alleen) NGF-consortiumpartners te faciliteren.
- Onderwerpen sluiten aan bij onze programmering en beleidsprioriteiten van VWS.

Activiteiten en resultaten in 2023

- Uitwerking van PharmaNL, meer informatie via clusterbijdrage Translationeel Onderzoek.
- Honorering van DUTCH voor €48 miljoen en een voorwaardelijke toekenning van €84 miljoen, uitgezet via RVO. Deze financiële impuls stelt DUTCH in staat om actief van start te gaan, waarbij bij ZonMw het project strategisch is ondergebracht binnen het cluster Life Sciences & Health (LSH).
- Betrokken bij indiening Preventie Promotor dat na afwijzing in ronde 3 opnieuw, met wijzigingen, wordt ingediend voor ronde 4.
- Betrokken bij indiening Centrum voor proefdiervrije Biomedische Translatie (CPBT) dat resulteerde in budget van €125 miljoen.
- Betrokken bij indiening Deltaplan Valorisatie met budget van €417 miljoen.

4.1.3 Kennisagenda Transitie naar Proefdiervrije Innovaties (TPI)

De Kennisagenda Transitie naar Proefdiervrije Innovaties (TPI) is opgeleverd en aangeboden aan minister Adema van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Op basis van gesprekken met bijna 60 onderzoekers zijn in deze verkenning diverse obstakels in beeld gebracht, die de ontwikkeling en inzet van proefdiervrije innovaties hinderen, alsook oplossingen en aanbevelingen om deze obstakels te overkomen. In december 2023 heeft ZonMw samen met het NCad ((Nationaal Comité advies dierproevenbeleid) een symposium georganiseerd, waarin diverse onderwerpen uit deze Kennisagenda uitvoerig zijn bediscussieerd met een brede groep aan belanghebbenden.

4.2 Horizontale programma overstijgende onderwerpen

ZonMw wil toegevoegde waarde bieden op het systeem van kennisontwikkeling en kennisbenutting. We zetten daarom in op onderwerpen die daar een bijdrage aan leveren. Zo hebben we het afgelopen jaar gewerkt aan kennisontwikkeling en samenwerking rond Open Science, hebben we aandacht besteed aan het verzilveren van de kennis in de praktijk en zijn we samenwerkingen aangegaan binnen de kenniscyclus.

4.2.1 Maatschappelijke uitdagingen vragen om andere wetenschap: Open Science

Met Open Science als de norm wil ZonMw bijdragen aan meer kwaliteit en impact op het gebied van gezondheid, zorg en welzijn. Het afgelopen jaar hebben we ons ingezet om nieuwe samenwerkingen aan te gaan en bestaande te versterken zodat we o.a. samen kunnen werken aan een sterke nationale gezondheidsdata-infrastructuur. Het afgelopen jaar hebben we tevens op relevante bijeenkomsten, waaronder het Open Science Festival en het Funders Forum Ensuring Value in Research (EViR), acte de préséance gegeven om zodoende van en met elkaar te leren over de onderwerpen van Open Science. De onderwerpen van Open Science binnen ZonMw zijn: FAIR data en Open Access, Erkennen & Waarderen, Participatie & Citizen Science en Diversiteit & Inclusie.

FAIR en Open Access

In 2023 was er groeiende aandacht voor Open Access en (FAIR) datamanagement bij ZonMw. Het Open Access publiceren van ZonMw-ge subsidieerde artikelen stijgt. Samen met NWO hebben we het afgelopen jaar een onderzoek uitgevoerd, dat aantoont dat we in 2022 een percentage van 93% Open Access artikelen hadden. In steeds meer programma's en rondes krijgt FAIR een grote rol. Bijvoorbeeld rondom COVID-19, ME/CVS, Dementie, Pandemische paraatheid en Goed gebruik geneesmiddelen. De uitkomsten en ervaringen van deze projecten rondom het implementeren van FAIR gebruiken we voor nieuwe projecten. Ook hebben we ingezet op diverse samenwerkingen. Met Health-RI richten we onder andere een FAIR service desk in, waar ZonMw-ge subsidieerde onderzoekers met vragen terecht kunnen. Met KWF en Health-Holland hebben we een [statement](#) gepubliceerd, waarin we hebben vastgesteld dat we als subsidieverstrekkers samen de FAIR data eisen afstemmen.

Erkennen en waarderen

ZonMw ondersteunt de routekaart Erkennen en Waarderen, een concretisering van de plannen uit de position paper 'Ruimte voor ieders talent (2019)'. We blijven onderdeel van het Nationaal programma E&W, een samenwerkingsverband tussen onderzoeksfinanciers, universiteiten en umc's om de plannen uit de routekaart uit te voeren. Deze samenwerking wordt naar verwachting in 2024 officieel met een samenwerkingsovereenkomst. Het belang van dit thema hebben we onder andere uitgedragen op de Jaarlijkse Global Research Council meeting.

Participatie en Citizen Science

Participatie van ervaringsdeskundigen en burgerwetenschap kent meer overeenkomsten dan verschillen. Daarom verbinden we bij ZonMw deze thema's en dragen dit uit, bijvoorbeeld op het eerste internationale congres Citizen Science 4 Health eind 2023. Ook hebben we een pilottraining met het Leger des Heils georganiseerd om kennis te bundelen en de samenwerking met de Patiëntenfederatie versterkt door de organisatie van een gezamenlijke netwerkdag.

Diversiteit en inclusie

ZonMw streeft ernaar dat programma's binnen ZonMw aandacht hebben voor verschillen tussen individuen. Alleen dan zijn door ZonMw gefinancierde projecten toepasbaar voor iedereen en werken we aan passende zorg voor iedereen. D&I wordt binnen steeds meer ZonMw-programma's verankerd. Goede voorbeelden zijn de taakopdracht Sekse en Gender en het programma Palliantie. In 2023 zijn

we een samenwerking aangegaan met D&I-collega's van NWO op het gebied van programmering, training en bewustwording. Verder zijn we lid van de werkgroep D&I van het netwerk EViR.

4.2.2 Verzilveren van kennis in de praktijk

Het gebruik van ontwikkelde kennis leidt tot betere kwaliteit van zorg en verhoging van patiënttevredenheid. Daarom stimuleren we de toepassing van relevante innovatie en kennis in onderwijs, onderzoek, beleid en praktijk. Dit doen we onder andere door in te zetten op twee belangrijke onderwerpen, te weten: Implementatie en Opleiden, Leren en Professionaliseren.

Implementatie

Het onderwerp implementatie is goed verankerd door de implementatiespecialisten in de clusters. Samen zorgen we dat implementatie opgenomen wordt in het subsidie-instrumentarium en de ZonMw-processen. In 2023 hebben we onze kennis gedeeld op het European Implementation Event, op ons jubileumsymposium 'Knowing HOW: 25 Years of Implementation Science' en tijdens een meeting van het EViR Funders Forum. De implementatiespecialisten hebben daarnaast een interviewronde onder Knowledge Transfer Offices uitgezet en de lessen hieruit zijn besproken op een samen met Health-Holland en NWO georganiseerde bijeenkomst. Samen met het Nederlands Implementatie Collectief (NIC) zijn er drie kennissynthesen opgeleverd over de onderwerpen 'determinanten van opschaling', 'het verbinden van determinanten aan implementatiestrategieën' en 'designs voor het testen van implementatiestrategieën'. Deze kennissynthesen kunnen met de door het NIC ontwikkelde Implementatiekennisagenda de basis en start vormen voor een mogelijk implementatiekennisprogramma.

Opleiden, leren en professionaliseren

Dit ZonMw-brede onderwerp zet in op (toekomstige) beroepsgroepen, omdat zij dé uitvoerders in zorg, welzijn en preventie zijn. Door deze professionals toe te rusten met de juiste kennis, tools en vaardigheden én via kennisontwikkeling, scheppen we de juiste randvoorwaarden om te professionaliseren. Zo is de Landelijke Farmacotherapie Eindtoets nu opgenomen in de curricula van alle geneeskunde faculteiten in Nederland en overgenomen in 8 andere Europese landen en 60 faculteiten in Europa. Ook is er in 2023 meer aandacht voor de (toekomstige) mbo-professionals in de ZonMw-programma's gekomen. Dit zien we terug in een groeiend aantal vertegenwoordigers van het mbo in commissies en in de programmering van programma's als Leefstijlgeneeskunde, Social Work, Preventie en het onderzoeksprogramma Dementie.

4.2.3 Samenwerkingen binnen de kenniscyclus

Stimuleren van onderlinge kennisuitwisseling is belangrijk. Daarom hebben we een verdiepende studie uitgevoerd naar samenwerking binnen door ZonMw gefinancierde infrastructuren, zoals Academische Werkplaatsen en Leernetwerken. Het onderzoeksrapport over deze participatieve kennisinfrastructuren is gepubliceerd en besproken in 'Group Decision Rooms'. De uitkomsten zijn samengevat in een infographic en laten we in 2024 landen in ons instrumentarium. In 2023 is tevens in samenwerking met VWS de mogelijkheid bekeken voor langere programmalijnen waarin alle fasen van de kenniscyclus zijn ingebouwd, alsmede aan het goed verknopen van programmaresultaten over programma's heen. We bespraken niet alleen het doorgeleiden binnen ZonMw, maar ook daarbuiten, waarbij ook andere financiers zoals RVO en Health Holland een rol kunnen spelen. Daarmee gaan we in 2024 verder.

4.3 Internationale samenwerking en additionele financiering met strategische partners

4.3.1 Internationale samenwerking

ZonMw heeft zich ook in 2023 ingezet om een goede aansluiting van Horizon Europe te realiseren bij ontwikkelingen voor het Nederlandse veld. Vooral als het gaat om de partnerschappen. De

stafafdeling trekt hierbij gezamenlijk op met de medewerkers in de clusters. Hierbij zijn mooie resultaten geboekt. ZonMw is onder meer betrokken bij het in 2023 door de Europese Commissie (EC) gehonoreerde European Partnership for Personalised Medicine (EP PerMed). Ter voorbereiding op een EC Partnerschap op het terrein van Brain Health is de Coordination and Support Action (CSA) Brain gehonoreerd. ZonMw en NWO zijn als partners hierbij betrokken. Voorbereidingen voor de partnerschappen One health AMR, Sustainable Food Systems partnership en Pandemic preparedness worden voortgezet via de CSAs Design OH AMR, FOODPathS CSAs en BE READY. In 2023 is gestart met het vormgeven van de laatste internationale subsidieronde onder de vlag van het JPI AMR. In januari 2024 heeft de Europese Commissie gemeld dat ERDERA, het Rare Diseases Partnership, positief is geëvalueerd en dat de Grant Agreement fase kan worden gestart. Als eerste stap om te komen tot een Europees onderzoeks- en innovatieplatform is door REMEDI4ALL een funders netwerk opgezet. Het netwerk zal ook fungeren als denktank. De eerste subsidieoproepen van ERA4Health en Transforming Health Care Systems (THCS) zijn in 2023 uitgezet met Nederlandse deelname. Verder is er input gegeven voor het strategisch plan 2025 – 2027 van Horizon Europe en wordt er gestart met een procedure om input voor het volgende kaderprogramma FP10 te verzamelen. Door inzet van extra middelen (Strategisch budget en SEO-middelen) heeft ZonMw ook in 2023 kunnen inzetten op nauwe betrokkenheid bij de ontwikkeling en start van partnerschappen en CSAs die alle zijn ondergebracht bij een cluster. Tevens heeft het geleid tot het mogelijk maken van financiering van een extra project in de eerste ronde van het partnerschap ERA4health.

4.3.2 Additionele financiering en samenwerkingsverbanden met strategische partners

Veel samenwerkingen doen we vanuit programma's. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de startimpuls Nationaal Plan Hoofdzaken met NWO, Health~Holland, Hersenstichting en Mind, het Dementieprogramma met Alzheimer Nederland. Zie ook de **bijlage Clusters**.

ZonMw en de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF) stemmen samen de ontwikkeling van beleid rondom Open Science af en maken afspraken hoe dit beleid wordt geborgd in het subsidie-instrumentarium. We werken samen met financiers als Health~Holland, KWF, de Hartstichting en met Health-RI aan een sterke nationale gezondheidsdata-infrastructuur. We hebben onder andere afgesproken dat we als subsidieverstrekkers samen de eisen rondom FAIR data afstemmen. Deze afstemming zal in 2024 verder worden uitgebreid, zowel inhoudelijk als qua samenwerking.

Op een beperkt aantal onderwerpen dragen we bij vanuit ons Strategisch Budget. Dit betrof in 2023:

- ZonMw is één van de partners van het landelijk samenwerkingsverband Transitie Proefdiervrije Innovatie (TPI). De ambitie van TPI is om Nederland katalysator te laten zijn in de internationale transitie proefdiervrije innovatie. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voert de regie over het TPI-traject, in samenwerking met de departementen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat. We dragen met onze programma's en initiatieven bij aan de doelstellingen van TPI. In 2023 is de Kennisagenda Transitie naar Proefdiervrije Innovaties (TPI) opgeleverd en aangeboden aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).
- Dutch Cardio Vasculair Alliance (DCVA): deze is gericht op het stimuleren van onderzoek naar hart- en vaatziekten. Wij delen onze expertise en denken mee over een realisatie-impactplan. In 2023 heeft de nadruk gelegen op het vormgeven van een kennisagenda samen met VWS.

5 Staf & Bedrijfsvoering

De stafafdeling Beleid, Advies & Strategie (BAS) bestaat uit vier teams: Bestuursbureau (BB), Innovatie & Ontwikkeling (IO), Kwaliteit & Compliance (KC) en Corporate Communicatie (CC). Elk team heeft zijn eigen expertise. Van veel van de ZonMw-brede onderwerpen, internationale samenwerkingsverbanden en additionele financiering met strategische partners (zie **hoofdstuk 4.2 en 4.3**) verzorgen mensen van BAS de coördinatie. We werken nauw samen met elkaar en met collega's van de programma's en Bedrijfsvoering.

De afdeling Bedrijfsvoering bestaat uit de afdelingen Financiën & Control (F&C), Human Resources (HR) en Informatie & Automatisering (I&A). Daarnaast maken de medewerkers van Documentaire Informatiehuishouding (DIH), Facilitaire Dienst (FD), managementondersteuning en Receptie deel uit van Bedrijfsvoering.

5.1 Bestuursbureau (BB)

Het Bestuursbureau (BB) zorgt voor de strategische en inhoudelijke ondersteuning van bestuur, directie en MT-leden. Het geeft strategisch advies op ontwikkelingen in het veld, zorgt ervoor dat strategisch beleid tot uitvoering komt en monitoren dit ook. Het onderhoudt van contacten en het organiseren van bestuurlijk overleg met medefinanciers in het kennisveld en met uitvoerders behoort ook tot de werkzaamheden.

Activiteiten en resultaten in 2023

- Ondersteuning van bestuur en directie. Ook dit jaar is lijn gebracht in de activiteiten die samenhangen met (inter)nationale stakeholdermanagement, en planning & control cyclus. Noemenswaardig daarbij zijn de ondersteuning ten behoeve van de kaderwetevaluatie en de reactie daarop en de voorbereiding van een project om te komen tot een beleidsplan 2025-2029, waarin ook de verbeterpunten die volgen uit de kaderwetevaluatie expliciet worden meegenomen.
- Horizonscanning. Relevante ontwikkelingen in binnen- en buitenland volgen we en vertalen we naar de situatie bij ZonMw. Afgelopen jaar hebben we ook gezorgd dat we deze informatie organisatiebreed toegankelijk is.
- Bevorderen goed opdrachtnemerschap binnen ZonMw. Naast dialoog hierover met onze opdrachtgevers hebben we ook de contouren voor goed programmaportfoliomanagement uitgedacht. In 2024 gaan we hiermee experimenteren.
- Coördinatie internationale activiteiten. ZonMw heeft zich ook in 2023 ingezet om een goede aansluiting van *Horizon Europe* te realiseren bij ontwikkelingen voor het Nederlandse veld. Vooral als het gaat om de partnerschappen. De stafafdeling trekt hierbij gezamenlijk op met de medewerkers in de clusters. De resultaten daarvan heeft u kunnen lezen in paragraaf 4.3.

5.2 Innovatie & Ontwikkeling (IO)

De afdeling Innovatie & Ontwikkeling (IO) houdt zich bezig met onderwerpen waarmee ZonMw toegevoegde waarde wil bieden op het systeem van kennisontwikkeling en kennisbenutting. Hiervoor kijken we hoe we als organisatie kunnen innoveren om (inter)nationaal state-of-the-art te werken. En ontwikkelen we tools en handreikingen om daar zowel intern als extern handen en voeten aan te geven. We werken daarbij van buiten naar binnen en binnen naar buiten en volgen een projectmatige aanpak. Alle onderwerpen zijn een co-productie tussen de programma's en de projectleiders uit team Innovatie & Ontwikkeling. De belangrijkste resultaten van deze horizontale programmaoverstijgende onderwerpen waar het team zich mee bezig houdt, staan beschreven in paragraaf 4.2.

5.3 Kwaliteit & Compliance

De afdeling Kwaliteit & Compliance ontwikkelt, bewaakt en adviseert over onze processen en procedures, met name die rond het programmeren en financieren. We ontwikkelen kwaliteitskaders en

–uitgangspunten en geven (juridische) adviezen over inrichting van oproepen of vormgeving van besluiten (inclusief voorkomen van ongeoorloofde staatssteun), overeenkomsten/contracten, en activiteiten in kader van juridische procedures (bezwaar- en beroepschriften, WOO-verzoeken/ zienswijzen en klachtprocedures).

Activiteiten en resultaten in 2023

- Herijking procesbeschrijvingen/werkwijzen. Eind 2023 is een gevalideerde menukaart subsidie instrumentarium opgeleverd door het interne project Stroomlijnen subsidie instrumentarium. Hiermee beoogd ZonMw haar processen en procedures toekomstbestendig te maken. Gekozen is voor inrichting van het instrumentarium vanuit 3 hoofddoelen: kennisontwikkeling, kennisbenutting en kennisinfrastructuur. Daarnaast wordt in het instrumentarium rekening gehouden met de as van fundamenteel tot aan toepassing in de reguliere praktijk van gezondheid, zorg en welzijn én met de subsidiebedragen conform het uniform subsidiekader. Tot slot wordt proportionaliteit ingebouwd op basis van het Uniform Subsidie Kader. De volgende fase is deze menukaart verder uitwerken in werkinstructies, trainingen, formats, etc. Eind 2023 is dan ook gestart met het opzetten van een nieuwe projectorganisatie hiervoor.
- Herziening subsidievoorwaarden ZonMw. Bovenstaande herijking van ons instrumentarium en werkwijzen moet niet alleen landen in een kwaliteitsmanagementsysteem, maar ook in de herziening van de ZonMw subsidieregeling en diverse aanpalende regelingen. Bovenstaande stap heeft in 2023 meer tijd gekost, waardoor dit onderdeel is doorgeschoven naar 2024.
- Verdere implementatie WOO. Eind 2023 heeft ZonMw 40 WOO verzoeken in behandeling genomen. Van deze aanvragen zijn er 30 die behoren tot een actie vanuit een patiëntencollectief. Deze verzoeken tot openbaarmaking hebben een min of meer betrekking op dezelfde documenten. Van de 40 aanvragen zijn er in 2023 9 afgehandeld. De overige aanvragen zijn nog in bewerking. Het proces WOO passieve informatieverstrekking is eind 2023 in een nieuw aangekocht Document Management Systeem opgenomen. Daarnaast is eind 2023 gewerkt aan het verder borgen van managementinformatie aangaande aantal WOO zaken en behaalde resultaten. Beide ontwikkelingen lopen door in 2024.

5.4 Corporate Communicatie

De afdeling Corporate Communicatie (CC) draagt bij aan het vertrouwen dat interne en externe stakeholders hebben in onze organisatie. Onze communicatiestrategieën richten zich op een effectieve positionering van ZonMw als organisatie, afgeleid van onze kernactiviteiten (signaleren, programmeren en impact versterken). We werken daarbij nauw samen met onze veertien clusters die zorg dragen voor het programmeerproces. De insteek van corporate communicatie is gebruikersgericht en van buiten naar binnen. We steken de communicatie over onderwerpen in vanuit maatschappelijke opgaven, ZonMw-brede pijlers en clusteroverstijgende thema's. We ontwikkelen communicatiestrategieën, implementeren deze en we bieden daarbij ondersteuning en hulpmiddelen. Zo kunnen we als één ZonMw naar buiten treden en zorgen we voor interne verbinding.

Activiteiten en resultaten in 2023

- Thematische en gebruikersgerichte communicatie. Thematisch en gebruikersgericht communiceren zijn belangrijke uitgangspunten in ons communicatiebeleid. Dit jaar hebben we dit beleid geïmplementeerd in onze externe communicatiemiddelen. Zo is een nieuwe website live gegaan en hebben we een nieuw extern relatiemagazine (zowel digitaal als fysiek voor speciale uitgaven).
- Positioneren ZonMw op kernactiviteiten en maatschappelijke vraagstukken. ZonMw als verbindende kracht achter vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn. Dat hebben we, samen met de communicatieprofessionals in de programma's, verder vorm gegeven. Op onze vernieuwde website worden maatschappelijke opgaven uitgelicht en is op ca 75 onderwerpen informatie uit verschillende programma's gebundeld.

- Versterken communicatieve organisatie. Alle medewerkers van ZonMw zijn communicerende professionals. In 2023 hebben medewerkers daarom een workshop storytelling gevolgd, zodat zij het verhaal van ZonMw ook vanuit het eigen perspectief kunnen vertellen. Om medewerkers geïnformeerd te houden hebben we periodiek webinars georganiseerd en gebruiken we ons intranet ZIP. Hier delen we niet alleen informatie, maar kunnen we ook groepen medewerkers aan elkaar verbinden op een thema.
- Vernieuwen huisstijl en Corporate communicatiemiddelen. In 2023 hebben we gekozen voor een vernieuwde visuele identiteit en is een Communicatieportaal live gegaan, zodat medewerkers én opdrachtneemers voor communicatiemiddelen altijd bij de juiste informatie kunnen komen.
- Bevorderen inclusieve communicatie. De visie van ZonMw op diversiteit en inclusie moet één-op-één doorwerken in onze communicatie. Dit heeft dus ook in 2023 onze aandacht gekregen in bovengenoemde activiteiten.

5.5 Financiën en Control (F&C)

De Afdeling Financiën en Control (F&C) voert de volledige financiële administratie uit (bedrijfsadministratie, programma- en projectenadministratie, salarisadministratie), inclusief een aantal control-taken uit het oogpunt van rechtmatigheid, doelmatigheid en budgetbewaking. Daarnaast behoort het formuleren van het aanbestedingsbeleid en het toezien op de uitvoering daarvan door de afdeling Inkoop tot de taken van F&C.

Activiteiten en resultaten

- De jaarrekening 2022 is conform planning opgeleverd en door onze opdrachtgevers VWS en NWO goedgekeurd.
- Het begrotingsproces 2024 is in 2023 bottom-up opgebouwd en akkoord bevonden door onze opdrachtgevers VWS en NWO.
- In 2023 is de maandafsluiting verder geprofessionaliseerd. Iedere maand wordt een managementrapportage aan het MT geleverd over de voortgang van de exploitatie ZonMw. In 2024 gaan we verder met het aanleveren van een prognose per kwartaal. Deze prognose wordt bottom-up uitgevraagd.
- De personele herstructurering van F&C is afgerond.
- Eind 2023 zijn 2 change (deel)projecten gestart; financieringssysteematiek en verbetering interne sturing en beheersing programma-afdeling. In 2024 worden deze (deel)projecten afgerond. Het doel van het financieringssysteematiek project is een nieuwe financieringswijze op basis van integrale tarieven uit te werken samen met onze opdrachtgevers VWS en NWO. Het project interne sturing en beheersing programma-afdeling heeft als doel om meer zicht te krijgen op de uitputting van de programmabudgetten in combinatie met onze tactische personeelsplanning.

5.5 Human Resources (HR)

De afdeling HRM ontwikkelt passend HR-beleid in samenwerking met de organisatie en adviseert en ondersteunt het management bij de uitvoering van dit beleid. Daarnaast is de afdeling HR verantwoordelijk voor de personeels- en salarisadministratie.

Activiteiten en resultaten

Vlootshouw en strategische personeelsplanning

- In 2023 is een voorstel voor het invoeren van een ontwikkelschouw vastgesteld. In 2024 wordt met dit managementinstrument ervaring opgedaan. Informatie uit de ontwikkelschouw zal worden verwerkt in de stapsgewijs samen te stellen strategische personeelsplanning.

Onboarding, ambtelijk vakmanschap, ontwikkeling, recruitment

- ZonMw hecht aan een goede onboarding, waarbij nieuwe medewerkers zich welkom voelen met goede voorlichting, training en terugkomstbijeenkomsten. Dit wordt continu geëvalueerd en geoptimaliseerd.
- Vanuit de ZonMw kernwaarden Zorgvuldig, toegankelijk, initiatiefrijk, verbindend geven wij invulling aan ambtelijk vakmanschap. Deze kernwaarden zijn nadrukkelijk vertegenwoordigd in ons HR-beleid en HR-instrumenten. In 2023 heeft ZonMw de werving en selectie verder geprofessionaliseerd.
- ZonMw vindt teamontwikkeling belangrijk. Een groot deel van de clusters en afdeling heeft onder begeleiding van onze teamtrainers een teamontwikkelagenda opgesteld en gevolgd. Ook wordt bij ZonMw ruimhartig gebruik gemaakt van coaching voor individuele ontwikkeling op vaardigheden, effectief gedrag en het maken van keuzes, en leiderschap. Dit draagt bij aan professionele groei zowel individueel als binnen teams.

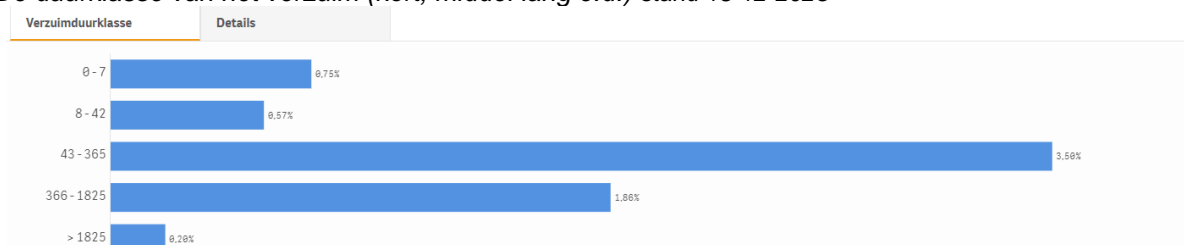
Vitaliteitsbeleid, werkdruk en hybride werken

- Medio 2023 is ons nieuwe *vitaliteitskader* vastgesteld. Dit kader richt zich op de 6 dimensies van positieve gezondheid. Op basis van deze dimensies biedt ZonMw een groot aantal interventies ter verbetering van onze vitaliteit.
- Op organisatieniveau zijn een aantal grote projecten in gang gezet zoals stroomlijnen processen ter verbetering van de efficiency en éénduidig werken. Op team en individueel niveau worden maatwerkafspraken gemaakt, team coaching en individuele coaching aangeboden. Ervaren werkdruk blijft een onderwerp dat continu aandacht vraagt.
- Medio 2023 heeft ZonMw beleid en uitgangspunten *hybride werken* vastgesteld. Ieder team heeft op basis van uitgangspunten afspraken gemaakt, die regelmatig worden geëvalueerd. Het gebouw van ZonMw is verbouwd op basis van het hybride werken concept met een grote diversiteit aan werkplekken en overlegruimtes.

Ziekteverzuim

- ZonMw hanteerde in 2023 conform de rijksnorm een streefpercentage ziekteverzuim van 5,5%.
- Het verzuim is de afgelopen jaren gestegen en ligt met 6,88% boven het gemiddelde van openbaar bestuur en overheid. De meldingsfrequentie is met 1,23 ook wat hoog. Vooral het middellang en lang verzuim is oorzaak voor het hoge verzuimpercentage. De werkdruk bij ZonMw wordt als erg hoog ervaren. Een groot deel van het verzuim wordt veroorzaakt door psychische klachten die zowel in percentage als in dagen uitval het afgelopen jaar zijn toegenomen. Conclusie is dat mensen niet snel uitvallen, maar als ze uitvallen dan is het langduriger.

De duurklasse van het verzuim (kort, middel lang e.d.) stand 18-12-2023

Berekening

Verzuimduurklasse	Verzuimdagen	Totaal kalenderdagen	Verzuim percentage	Aantal meldingen	Totaal aantal meldingen	Verzuimmeldings percentage	Verzuimduur	Totaal verzuimduur	Verzuimduur percentage	Verzuimpercentage ¹ Verzuimduurpercentage
Totaal	11.878,58	172.490,65	6,89%	652	652	100,00%	28.474	28.474	100,00%	6,89%

- In 2023 hebben alle leidinggevendenden een training verzuimpreventie gevolgd. Leidinggevendenden worden extra ondersteund bij zware verzuimdossiers. Preventief wordt coaching ingezet ter

ondersteuning coping skills en werk-privé balans. Ook wordt expertise regelmatig ingezet, zowel preventief als gedurende re-integratie. Ook bieden we de training work-life-balance.

- De leidinggevenden van ZonMw zijn veel in gesprek met hun medewerkers over hun werk-privé balans. Daarnaast spreekt de Ondernemingsraad de directie ook met regelmaat aan op de verantwoordelijkheid die zij voor haar medewerkers en de voorkoming van ziekte heeft.

Quotum arbeidsbeperking en Inclusie en diversiteit

- ZonMw heeft nauw contacten met organisaties die medewerkers begeleiden met een beperking, zoals Emma at Work en de Edwin van der Sar foundation. Ook zijn we aangesloten bij de netwerkgroepen vanuit VWS. In 2023 heeft 1 medewerker uit het doelgroepenregister een plek bij ZonMw gevonden. Daarnaast biedt ZonMw mensen met een beperking ook in reguliere banen mogelijkheden. Recruitement is continu op zoek naar mogelijkheden voor meer aansluiting op bovenstaande talentgroepen.
- ZonMw vindt het erg belangrijk een inclusieve organisatie te zijn waar medewerkers uit alle doelgroepen zich thuis voelen. ZonMw richt zich in eerste instantie vooral op bewustwording, informatieverspreiding en onderlinge dialoog. Vooral binnen de afdeling Bedrijfsvoering en Clusterondersteuning is een ruime diversiteit binnen de populatie te vinden. Diversiteit en inclusie is één van de thema's binnen ons strategisch HRM-plan.

5.7 Informatie & Automatisering (I&A)

De afdeling I&A heeft als doel de organisatie te ondersteunen bij het ontwikkelen, verbeteren en uitvoeren van de IT-dienstverlening aan haar klanten, het optimaliseren van de interne bedrijfsvoering en het invullen van de doelstellingen op het gebied van informatiemanagement en informatiehuishouding volgens het informatie- en privacy beveiligingsbeleid. De afdeling bestaat uit de subafdelingen Systeem- en netwerkbeheer, Functioneel- en applicatiebeheer en ServiceDesk.

Activiteiten en resultaten

- De verdergaande inrichting en opbouw van de afdeling I&A heeft in 2023 belangrijke voortgang geboekt onder meer door de inrichting en versterking van de teams Informatiemanagement en Functioneel Beheer. Ter opvolging van de interimmanager is een nieuwe manager I&A aangesteld, tevens is de CISO-rol extern belegd.
- Op basis van de IT-strategie is een Programmaplan opgeleverd. Met de realisatie van de deelprojecten uit dit plan wordt een stevige basis gelegd voor de versterking van de IT-functie organisatiebreed.
- Eind 2023 is de Referentie-architectuur opgeleverd en vastgesteld. Hiermee wordt richting, structuur en samenhang geboden aan de uitvoering van IT-projecten en complexe wijzigingen op IT-gebied.
- In lijn met de IT-strategie is verouderde hardware en software vervangen, waarmee het Life Cycle Management op orde is gebracht.
- Er is een Informatiebeveiligingsstrategie met bijbehorend beleid en daarop gebaseerde roadmap opgesteld. Hiermee wordt voldaan aan de in de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) gestelde normen.
- De randvoorwaarden en uitgangspunten rond informatiehuishouding en het Data Warehouse zijn opgesteld, ter voorbereiding op een aanbestedingstraject in 2024.
- De migratie van Delfi en Projectnet naar AIMS is afgerond.
- De nieuwe website van ZonMw is in gebruik genomen.

5.8 Documentaire Informatie Huishouding (DIH)

DIH draagt zorg voor een duurzaam (digitaal) documentair informatiebeheer. Daarbij wordt nauw samengewerkt met andere (sub)afdelingen, waaronder Informatiemanagement.

Het DIH-kwaliteitssysteem vormt de basis om efficiënt te kunnen werken en te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving.

Activiteiten en resultaten

- De fasegewijze implementatie van het nieuwe Document Management Systeem “Corsa” is gestart. De basisfunctionaliteiten voor de werkprocessen zijn vastgesteld en twee werkprocessen zijn geïmplementeerd. Omdat de ontwikkeling van het rijksbrede platform PLOOI is gestopt wordt een alternatief gezocht voor de openbaarmaking van informatie.
- DIH is nauw betrokken bij de uitfasering van Delfi. De algemene dossiers uit Delfi zijn gemigreerd naar Corsa. Wel zijn in de loop van de tijd de inzichten over de toekomst van de informatie in Delfi gewijzigd. Op basis hiervan wordt bepaald op welke wijze de informatie bewaard blijft.
- Ten behoeve van e-mail archivering is de lijst van sleutelpersonen vastgesteld. Bij uitdiensttreding blijven hun e-mails bewaard zodat deze later op de juiste wijze kunnen worden gearchiveerd.

5.9 Facilitaire dienst, verbouwing en verduurzaming

- ZonMw is half april verhuisd naar de tijdelijke kantoorlocatie bij het CAK. ZonMw heeft bij het CAK één verdieping in gebruik genomen voor de periode van een half jaar.
- Binnen de geplande termijn is het oude inbouwpakket van de kantoorverdiepingen aan de Laan van NOI verwijderd en is een geheel nieuw inbouwpakket op de zes verdiepingen gerealiseerd. Waar mogelijk zijn materialen en onderdelen van de inventaris hergebruikt. Verduurzaming is meegenomen in het ontwerp.
- Conform planning zijn de vernieuwde kantoorfaciliteiten op 1 november jl. in gebruik genomen. De bezettingsgraad is inmiddels weer op het niveau van voor de verbouwing. Een eerste evaluatie van het dagelijks gebruik van het pand na de verbouwing is rond 1 maart 2024 voorzien.
- Het systeem voor cameratoezicht is vervangen, evenals het toegangscontrolesysteem.

Bijlage: Clusters

1. Doelmatigheidsonderzoek

Doelstellingen

Doelmatigheidsonderzoek stelt de vraag welke behandeling (het meest) effectief is en tegen welke kosten. Programma's van het cluster Doelmatigheidsonderzoek (DO) stimuleren kennisontwikkeling en verspreiding van maatschappelijk relevante en kwalitatief hoogstaande wetenschappelijke kennis over de doelmatigheid van innovatieve en bestaande (niet-farmacologische) zorginterventies en van hulpmiddelenzorg in de thuissituatie en (door)ontwikkeling van kennis op het gebied van HTA (Health Technology Assessment)-methodologie. Doelmatigheidsonderzoek is een van de beleidsinstrumenten op weg naar passende zorg (Coalitieakkoord 2022-2025, Integraal Zorgakkoord 2022).

Highlights

- Projectideeën ingediend binnen het programma Zorgevaluatie & Gepast Gebruikt (ZE&GG) voor vragen van kennisagenda's van de Wetenschappelijke Verenigingen (WV'en) van de Federatie Medisch Specialisten (FMS). Projectgroepen van de MSZ HLA-partijen uitgenodigd voor het in co-creatie uitwerken van een volledige subsidieaanvraag.
- Een Parel toegekend aan 'Thuis instellen van chronische beademing (in plaats van in ziekenhuis)' en uitgereikt tijdens eerste editie van het Congres Zorgevaluatie 2023.
- Gestart met de eerste editie van de opleiding – Implementatie Science Practitioner (ISP).

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- Binnen de **DO Open Ronde 2024** zijn 13 projecten toegekend. Vanwege aanvullende middelen Passende Zorg vanuit VWS konden in deze ronde meer subsidies worden toegekend. Eind augustus hebben we de DO Open Ronde 2025 opengesteld. Hier zijn 69 projectideeën ontvangen, waarvan 25 een positief advies krijgen om een uitgewerkte aanvraag in te dienen. Binnen de **DO Voorbereidende studies** ronde 2 zijn er binnen de in totaal 66 aanvragen 17 toekenningen gedaan. Binnen de **DO Stimuleringssubsidie ronde 3** zijn 22 projecten toegekend.
- Binnen de **Implementatie Fellowship ronde** zijn er 40 toekenningen gedaan. Twee fellows zijn verbonden aan een toegekend implementatieproject binnen de Passende zorg Implementatieprojecten ronde 1. Eind oktober hebben we de **Implementatieprojecten ronde 2** opengesteld.
- Twee **voorwaardelijke toelatingstrajecten (VT)** op het gebied van **fysiotherapie** dienen eind 2023 een eindverslag in.
- Er zijn 6 **verspreidings- en implementatie projecten (VIMPs)** gestart, gericht op onder andere gedragsactivatie bij ouderen, oefentherapie bij reumatoïde artritis en axiale spondyloartritis', Sedatie Analgesie bij Hysteroscopische Myoomresectie, Deimplementatie van routinematig FDG-PET/CT bij maagkanker en een nieuwe totale borstreconstructietechniek.
- De evaluatievragen van de **evaluatie DO** zijn vastgesteld en de kernthema's zijn Implementatie & Impact; Stakeholders; Speelveld: Inrichting van het programma; en Passende Zorg.
- Binnen het **programma Zorgevaluatie & Gepast Gebruikt (ZE&GG)** zijn in het voorjaar 55 projectideeën binnen de open ronde ingediend voor vragen van kennisagenda's van de Wetenschappelijke Verenigingen (WV'en) van de Federatie Medisch Specialisten (FMS). Voor het door de MSZ HLA partijen in co-creatie uitwerken van een volledige subsidieaanvraag zijn

zes projectgroepen uitgenodigd. Eind februari 2024 worden de uitgewerkte aanvragen ingediend.

- De **Pilot Systeeminbedding Agenderen** (ZE&GG) is in 2023 gestart. Deze pilot richt zich op kennisvragen voortkomend uit herziening van de medisch specialistische richtlijnen van de FMS en uit risicoanalyse pakketbeheer trajecten uitgevoerd door het Zorginstituut (ZiN). In co-creatie worden voor vijf geprioriteerde kennisvragen subsidieaanvragen uitgewerkt.
- De **Pilot Versneld Evalueren** (ZE&GG) is in 2023 gestart voor zowel WV'en als zorginstellingen. Deze ronde richt zich op het optimaliseren van de organisatiestructuur bij WV'en en in zorginstellingen om de juiste ondersteuning te kunnen bieden tijdens de uitvoer van zorgevaluaties en de patiënten inclusie te kunnen versnellen. Begin februari 2024 worden de plannen van aanpak ingediend.
- De **Subsidieregeling veelbelovende zorg** is volgens planning verlopen. In 2023 is subsidieronde 7 afgerond met in totaal 3 gehonoreerde projecten. Subsidierondes 9 en 10 zijn momenteel in de beoordelingsfase, en de subsidieronde 11 is opengesteld.
- Het programma **Goed Gebruik Hulpmiddelenzorg thuis** wordt budget neutraal met 1 jaar verlengd. In 2023 zijn drie rondes opengesteld: Open ronde 6, Fellowships ronde 2 en Voorbereidende studies ronde 3. In de Open ronde 6 zijn 13 projectideeën ontvangen, waarvan 9 projectideeën een positief advies voor verdere uitwerking hebben ontvangen. Sinds de start van de Academische werkplaatsen zien wij een stijging in het aantal ingediende aanvragen per ronde. In de Fellowships ronde 2 zijn 4 aanvragen ontvangen.
- De tussentijdse evaluatie van het programma **HTA-Methodologie 2021-2024** is aan VWS aangeboden. Deze tussenevaluatie gaat in op de gap-analyse, de commissies, de subsidieoproepen, implementatie van resultaten en wijzigingen ten opzichte van de programmatekst. Ook worden suggesties gedaan voor een eventuele verlenging van het programma aangezien de behoefte aan HTA-kennis blijft groeien. In ronde 2 'Methodologie voor waardebeoordeling van technologieën ingezet binnen de niet-curatieve zorg' zijn 17 projectideeën en 8 uitgewerkte subsidieaanvragen ontvangen. Ronde 3 'Methodologie voor het meten en evalueren van arbeidsinzet' is opengesteld.
- In 2023 hebben we de internationale samenwerking **BeNeFit** voortgezet met het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg KCE België en het cluster Goed Gebruik Geneesmiddelen. De in 2022 geopende ronde BeNeFIT 3 heeft in 2023 diverse aanvragen ontvangen. Deze ronde richt zich opnieuw op pragmatische trials die impact hebben op de efficiëntie van zowel de Belgische als de Nederlandse dagelijkse zorgpraktijk. Er zijn in totaal 9 aanvragen geselecteerd om verder uit te werken.

Impact versterken

- We hebben een **ZonMw-Parel** toegekend aan 'Thuis instellen van chronische beademing (ipv in ziekenhuis)'. Deze hebben we uitgereikt tijdens eerste editie van het **Congres Zorgevaluatie 2023** (gezamenlijk georganiseerd door ZonMw, FMS en ZE&GG).
- In de subsidieoproep van DO Open Ronde 2025 hebben we de nieuwe **Factsheet** voor het toepassen van Sekse en Gender in gezondheidsonderzoek opgenomen. Deze hebben we in samenwerking met het programma Gender en gezondheid ontwikkeld.
- ZonMw heeft in samenwerking met het multidisciplinair consortium **de opleiding – Implementatie Science Practitioner (ISP)** ontwikkeld. Deze is 1 november 2023 gestart met haar eerste editie.
- Van het DO-project Energiek is een **video** gemaakt in het kader van de VIMP. Deze video is via de **LinkedIn showcase ZonMw: Medisch Onderzoek** (ruim 2400 volgers) en de **nieuwsbrief DoelmatigheidsOnderzoek** (ruim 9200 abonnees) verspreid.
- Een **raamovereenkomst** is opgesteld tussen ZonMw DO/GGG en Kennisinstituut FMS, met als doel (verdere) bestendinging van het samenwerken in de kwaliteitscirkel. Concrete activiteiten zijn: 1) doorontwikkeling en verbreding van de koppeling van ZonMw projecten met de richtlijnen in de FMS Richtlijnen database, 2) gezamenlijk project 'Kennisagenda's: rol en

positionering binnen programmering ZonMw – MSZ als casus' en 3) benen-op-tafel sessies, waarbij resultaten van (bijna) afgeronde projecten worden besproken ten behoeve van duiding en implementatie.

- Het **Versnellingsprogramma Duidingen** is afgerond. Eind 2023 wordt het eindverslag ingediend.
- Er heeft een tweede **GGH-jaarbijeenkomst (Goed Gebruik Hulpmiddelenzorg thuis)** met de fellows en de academische werkplaatsen plaatsgevonden. De deelnemers hebben op het thema implementatie kennis gedeeld met elkaar en elkaar verder geholpen met het vormgeven van de implementatie.

Signaleren

- De **jaarvergadering** van het cluster DO heeft plaatsgevonden, waarbij verschillende programma- en beoordelingscommissies (EEK, GGH, HTA en CDO) samenkwamen rondom het thema Overtuigen van beslissers.
- Onder het strategisch project Passende Zorg is vanuit DO een **subproject** ingediend over **Passend Bewijs en Passende Methodologie**. Hiermee anticiperen wij op de beweging dat een randomized controlled trial niet altijd de best passende methode is, maar ook dat andere uitkomstmaten zoals duurzaamheid en arbeidsinzet hun intrede maken in de afweging rondom effectieve zorg en betaalbaarheid. Het project start januari 2024.
- Om te anticiperen op de uitdagingen uit het Integraal ZorgAkkoord (IZA) verkenden we met de **programmacommissie DO (CDO)** op welke manier de CDO in de samenstelling een bredere weerspiegeling van (zorg)domeinen kan zijn.
- Met Zorginstituut Nederland is **(regulier) strategisch overleg** ingericht om elkaar in de agendering beter te kunnen meenemen en hierop beter te kunnen samenwerken.

2 Fundamenteel Onderzoek

Doelstellingen

ZonMw stimuleert vrij, fundamenteel en risicovol (bio)medisch onderzoek en biedt ruimte voor wetenschappelijk talent. Daarmee maken we verbeteringen in de gezondheidszorg mogelijk. We bieden ruimte aan reflectie op de relatie tussen wetenschap en maatschappij. En we faciliteren het doorgeleiden van kennis voor innovatie in de zorg.

Highlights

- ZonMw-Parel voor VitalTissue voor beter wetenschappelijk onderzoek met menselijk restweefsel
- Kennisagenda Transitie naar Proefdiervrije Innovaties aangeboden aan de minister van LNV
- Symposium 'Transition to Animalfree Innovations: Ambition versus Realism'

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- In 2023 hebben 49 talentvolle onderzoekers en onderzoeksteams met innovatieve ideeën een Veni, Vidi of Vici premie ontvangen van **het NWO-Talentprogramma**. Dit Talentprogramma, dat ZonMw uitvoert voor medisch onderzoek en zorginnovaties, is in 2023 van start gegaan met een nieuwe geharmoniseerde stijl waarbij de aanvragers in de eerste fase op basis van hun cv worden geselecteerd. In de tweede fase staan in de beoordeling de onderzoeksplannen en de maatschappelijke en/of wetenschappelijke impact centraal.
- Ook voor het selectieproces van **ZonMw Open Competitie** en **Klinische Fellows** hebben we een aanpassing gedaan voor meer efficiency. De hoogst geprioriteerde voorstellen/aanvragen

waarvoor financiering geen discussie is naar het oordeel van de commissie hoeven niet meer op interview te komen. Dit zorgt voor minder werkdruk voor aanvragers en commissieleden.

- Vanuit de ronde Create2Solve (onderdeel van **Meer Kennis met Minder Dieren**) zijn 6 Proof-of-Concept projecten gehonoreerd, waarin publiek-private consortia in 8 maanden moeten laten zien dat ze in staat zijn om een proefdiervrije oplossing te bieden voor de vooraf gestelde uitdagingen.
- Het **Zwaartekracht-programma** wordt geëvalueerd. Daarnaast is er een nieuwe ronde geopend die begin 2024 afgerond wordt. Voor 6 lopende Zwaartekracht-projecten uit de ronde 2018 vond er een Mid-term review plaats. Zwaartekracht is een programma van het ministerie van OCW en NWO doet samen met ZonMw de uitvoering van de beoordeling en selectie.

Impact versterken

- **Oncode Institute** heeft op basis van de positieve evaluatie van fase 1 begin 2023 vervolffinanciering voor fase 2 van alle stakeholders ontvangen. Deze loopt van 2023 tot en met 2027. Samen met KWF Kankerbestrijding, de Top Sector Life Sciences & Health en de ministeries van EZK, VWS en OCW investeren we 92 miljoen euro zodat Oncode in fase 2 (2023-2028) haar missie kan voortzetten om kanker te slim af te zijn en een verschil te maken in het leven van kankerpatiënten. De bijdrage van VWS loopt via ZonMw.
- Recent is een **publicatie** verschenen van Oncode Investigator Jeroen de Ridder van het UMC Utrecht en zijn samenwerkingspartners van het Prinses Máxima Centrum. Deze studie is een mooi voorbeeld van de meerwaarde die Oncode Institute kan hebben. Met een AI-algoritme kan diagnose van hersentumoren versneld worden en al tijdens de operatie kan de chirurg met deze informatie de ingreep aanpassen op de specifieke tumor. Dat was tot nu niet mogelijk en een tweede operatie was vaak noodzakelijk. Vervolgonderzoek voor brede toepassing in de kliniek is nu gaande. Meer hierover is te lezen op de [website](#) van Oncode en te zien in deze korte [video](#). Het onderzoek is ook door zowel nationale als internationale **pers** opgepakt, bijvoorbeeld [NRC online](#) en [New York Times](#).
- **VitalTissue** heeft 1,5 miljoen euro gekregen om een nieuwe **infrastructuur** in te richten waarmee vitaal menselijk restweefsel beschikbaar en bruikbaar wordt gemaakt voor gezondheidsonderzoek in Nederland. ZonMw is één van de financiers. Op deze manier kunnen onderzoekers restweefsel, dat anders wordt weggegooid na een operatie, gebruiken voor hun onderzoek. Daarmee draagt VitalTissue bij aan resultaten die beter vertaalbaar zijn naar de mens en aan de transitie naar proefdiervrije innovaties. De projectleiders ontvingen dit voorjaar een **ZonMw-Pare!**. Dit project is een vervolg op de haalbaarheidsstudie die mede door ZonMw werd gefinancierd vanuit het programma Meer Kennis met Minder Dieren. In die studie is gekeken naar de technische, logistieke, ethische en economische haalbaarheid van dit initiatief. Zie ook deze [video](#).

Signaleren

- Op 13 april werd de **Kennisagenda** Transitie naar Proefdiervrije Innovaties [aangeboden aan minister Adema](#) (Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit), waarin uitdagingen en oplossingen in de transitie naar proefdiervrije innovaties in kaart zijn gebracht en concrete [aanbevelingen](#) zijn gedaan aan verschillende stakeholders om de transitie te versnellen.
- Op 12 december is op het ZonMw/NCad **symposium** 'Transition to Animalfree Innovations: Ambition versus Realism' in Utrecht met onderzoekers en andere belanghebbenden uitgebreid gediscussieerd over belangrijke onderwerpen uit deze kennisagenda.

3 Geestelijke Gezondheid

Doelstellingen

Het cluster Geestelijke Gezondheid staat voor gelijke kansen voor iedereen op persoonlijk, maatschappelijk en klinisch vlak om zo betekenisvol onderdeel te kunnen zijn van de maatschappij. We richten ons vooral op mentale gezondheid, bestaans(on)zekerheid, dementie- en hersenonderzoek en topzorg. Met innovatief (actie)onderzoek geven wij praktijk en beleid handvatten en onderbouwing om te handelen. Of het nu in de wijk is of in een ziekenhuis, of het nu gaat om samenwerking tussen verschillende domeinen of verdiepingen van een behandelmethode. Zo werken we samen met het veld en onze opdrachtgevers aan vernieuwing van zorg en ondersteuning en een inclusieve samenleving voor iedereen.

Highlights

- **Programma Nationaal Plan Hoofdzaken** is gestart. De eerste subsidieronde is afgerond. 19 projecten ontvingen financiering, waarmee de implementatie van *best practices* in de zorg voor mensen met hersen- en/of psychische aandoeningen versneld gerealiseerd wordt.
- Versnellers aangesteld door regio's met subsidies **Versnellers binnen de ggz** met het doel om toegankelijkheid van de ggz te optimaliseren en wachttijden te verkorten.
- Impact van **Actieprogramma Grip op Onbegrip (AGO)** versterkt door in te zetten op het versterken van een lerende omgeving en verbetercyclus op het gebied van zorg en veiligheid. Voor een duurzame, persoonsgerichte zorg en ondersteuning voor mensen met onbegrepen gedrag.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- Het **Actieprogramma Grip op Onbegrip (AGO)** is uitgebreid met middelen (ongeveer 64 miljoen) vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid. Hiermee zijn subsidieoproepen uitgebreid en opende 1 nieuwe subsidieoproep. Het doel hiervan is samenwerking verbeteren tussen het zorg-, sociaal - en veiligheidsdomein binnen regio's.
- Het **NWA-programma 'Thuis in verschillende woonvormen'** is gestart en de eerste subsidieoproep staat open.
- Vanuit het **Onderzoeksprogramma Dementie (OPD)** zijn 5 fellowshipprojecten gefinancierd. Om praktijkgericht onderzoek een impuls te geven is een fellowshipronde voor hbo-onderzoekers opengesteld.
- Werkpakket 4 van **OPD** kreeg verder vorm door 2 verkenningen. Over de kloof tussen onderzoek en de markt en de spelers binnen Nederlandse academische instellingen rondom het komen van het lab tot een medicijn. Dit dient als input voor de subsidieoproep.
- **OPD** verstrekt financiering voor 1 werkgroep en 6 onderzoeksprojecten in het kader van het **Joint Programme Neurodegenerative Disease (JPND)**. Vanuit het EU programma Flag-Era zijn 4 projecten met Nederlandse inbreng voorgedragen voor honorering. Er is ook een start gemaakt met het opzetten van het Europees Partnership **BrainHealth**.
- Het **programma Nationaal Plan Hoofdzaken** is gestart. De eerste subsidieronde is afgerond. 19 projecten ontvingen financiering, waarmee de implementatie van *best practices* in de zorg voor mensen met hersen- en/of psychische aandoeningen versneld gerealiseerd wordt.
- Er zijn 7 onderzoeken gefinancierd vanuit het **Onderzoeksprogramma ggz** waarin de kwaliteit en effectiviteit van behandelingen in de ggz worden geëvalueerd.
- Het programma **Suicidepreventie** is gestart. De eerste subsidieoproep is gepubliceerd, waarmee de vorming van kennisnetwerken wordt gestimuleerd.

- We werken mee aan het vormgeven van een nieuw programma **MEDisch specialistische Zorg en Onderzoek (MedZO)**. Dit programma sluit aan bij de doelen van het IZA. Het bouwt voort op **TopZorg** en **Topspecialistische Zorg en Onderzoek**, maar vorm en inhoud verschillen. Het richt zich op het stimuleren van passende zorg en de doelmatigheid en effectiviteit van interventies in niet-academische centra.
- Met subsidies van **Versnellers binnen de ggz** stelden regio's een versneller aan die helpt met het opzetten of het continueren van een samenwerkingsverband om de toegankelijkheid van de ggz te optimaliseren en waar dat kan de wachttijden te verkorten. Dit jaar startte ook een evaluatietraject.
- Het Verwey Jonker-Instituut voerde een knelpuntenanalyse uit voor **Zorg voor Vluchtelingen (ZvV)** en leverde een rapport op. Dit vormt de basis voor de nieuwe subsidieronde. De programmacommissie is uitgebreid met 5 nieuwe commissieleden.
- De Taakopdracht **Gender en Gezondheid** is met 3 jaar verlengd. Hierdoor wordt de beweging rondom sekse en gender in gezondheidsonderzoek duurzaam gestimuleerd.
- Er is een nieuwe subsidieronde ontwikkeld voor voorlichtingsinstrumenten en -competenties rondom endometriose.
- De projecten van **NWA Economische Veerkracht** lopen op schema.

Impact versterken

- AGO zet in op het **versterken van een lerende omgeving en verbetercyclus in de regio** ten behoeve van duurzame persoonsgerichte zorg en ondersteuning voor mensen met onbegrepen gedrag. Door de uitbreiding van middelen zetten we nu ook in op het versterken van de uitvoering binnen de regio's. Deze combinatie maakt dat de impact van ons programma wordt versterkt.
- OPD financierde een **overkoepelend consortium** (DEMPACT) met focus op valorisatie; integratie van onderzoek, onderwijs en zorg.
- Middels een **ZonMw-brede VIMP-ronde** gericht op dementie en de ronde Impact Explorer Dementie wordt vanuit OPD ingezet op het verder brengen van kansrijke innovaties en kennis.
- Er zijn **VIMP's** uitgezet binnen de projecten van de landelijke lijn van het programma Beschermd Thuis, waaronder een verdere uitwerking van de Helpdesk Ervaringsdeskundigheid.
- De eerste 3 **VIMP's** zijn uitgezet vanuit het Onderzoeksprogramma ggz. Dit gaf extra stimulans voor de vertaling en benutting van kennis naar zorg en zo bij te dragen aan gezondheid.
- Het Onderzoeksprogramma ggz organiseerde de **masterclass 'Impact versterken'** voor onderzoekers en andere geïnteresseerden.
- De tussenrapportage van het **TOVER-evaluatieproject** is overhandigd aan VWS. De eerste fase van het project was gericht op de verkenning van de mogelijke strategieën voor financiële borging van topspecialistische functies in algemene ziekenhuizen.
- Het **evaluatietraject** van Versnellers in de ggz bestaat uit 'Stimuleren en leren' en 'evalueren'. Het eerste richt zich op het behalen van doelen en kennisverspreiding, met als doel het versterken van de praktijk in regio's zonder versneller. De regio's met subsidie worden ondersteund bij het delen van ervaringen en het oplossen van knelpunten.
- ZvV gaf **Pharos** een opdracht gericht op de inzet van sleutelpersonen in de ggz. Met stakeholders wordt hun optimale rol onderzocht en gewerkt aan een handreiking, met als doel de impact van de opbrengsten te vergroten door versterking van ervaringsdeskundigheid.
- Binnen de Taakopdracht Gender en Gezondheid wordt ingezet op **inspiratie, educatie en support** om belangrijke stakeholders bewust te maken van het belang van sekse en gender in onderzoek en hen te helpen dit toe te passen in hun werk.
- De **jaarlijkse Summer school** in sekse en gender in gezondheid en onderzoek vond plaats, in samenwerking met het Erasmus MC.

- Sekse en gender wordt meegenomen in de **herijking van het subsidie-instrumentarium** van ZonMw, zodat dit een betere plek krijgt in het subsidieproces.
- Vanuit de projecten van NWA Economische Veerkracht werd de **Dag van de Economische Veerkracht** georganiseerd.

Signaleren

- Dit jaar is AGO gestart met **BE-grip**, een landelijk multidisciplinair netwerk dat als doel heeft de netwerken op het gebied van onbegrepen gedrag te begeleiden bij het realiseren van passende ondersteuning waar complexiteit dit in de weg staat. BE-grip monitort en begeleidt de 2 belangrijkste subsidierondes. Met regioadviseurs en regioambassadeurs wordt effectief ingespeeld op regionale behoeften.
- Het mbo is nog maar beperkt aangehaakt bij OPD, terwijl het een groot deel van de zorgkant rondom dementie invult. Inzet op **practoraten** is een logisch vervolg op de lectoraten. Versterking van deze verbinding wordt verkend.
- Het **Onderzoeksprogramma ggz** rondt in 2025 af. Er zijn gesprekken met het ministerie van VWS om in te zetten op een vervolgprogramma.
- Het **evaluatietraject** van Versnellers werd gestart om regionale ontwikkelingen te analyseren en effectieve benaderingen te identificeren, waarbij tussentijdse updates werden gedeeld met de programmacommissie en VWS.
- De inzichten uit de **knelpuntenanalyse** van ZvV worden meegenomen bij het uitzetten van de nieuwe subsidieronde.
- Er is een opdracht uitgezet voor de ontwikkeling van **een maatschappelijke, wetenschappelijke en implementatie-agenda** op het gebied van vrouwspecifieke aandoeningen waarmee kennishiaten en mogelijkheden tot impact duidelijk worden.
- We organiseerden een **bijeenkomst** over de toename van zorgvraag bij **transgender personen**.
- We boden de **kennissynthese 'Verslaving aan middelen'** aan aan de Nationaal Rapporteur Verslavingen en het **'Signalement Therapeutische Toepassingen van Psychedelica'** aan aan minister Ernst Kuipers van het ministerie van VWS.

4 Gehandicapten en Chronisch Zieken

Doelstellingen

Het cluster Gehandicapten en Chronisch Zieken zet zich in voor een inclusieve samenleving waarin iedereen, ongeacht beperking of (chronische) ziekte, de kans krijgt om volledig en volwaardig mee te doen. Met de ontwikkeling, verspreiding en toepassing van kennis dragen wij bij aan dit doel. Daarbij vormt het VN-verdrag Handicap, met thema's zoals zorg, wonen, onderwijs en werk, een belangrijk fundament voor onze inspanningen. Met ons werk dragen we bij aan missie III van de Kennis- en Innovatieagenda (KIA) van Health-Holland en de kaders van het ministerie van VWS.

Highlights

- De projecten van de 1^e subsidieronde van onderzoeksprogramma ME/ CVS in augustus van start gegaan.
- Een bijdrage geleverd aan de nieuwe editie van het wetenschappelijk congres Focus op Onderzoek.
- In samenwerking met 7 andere clusters voorbereidingen getroffen voor het nieuwe programma Stimuleringsprogramma Sociaal Werk.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- De projecten van de 1^e subsidieronde van **onderzoeksprogramma ME/CVS** zijn in augustus van start gegaan. In deze ronde vertegenwoordigen 2 consortia 10 deelprojecten, gericht op biomedisch onderzoek naar de oorzaken, diagnose en behandeling van de ziekte. De projecten hebben een looptijd van respectievelijk 4 jaar (deelprojecten) en 8 jaar (consortia).
- We hebben in samenwerking met 7 andere clusters de voorbereidingen getroffen op het nieuwe **programma Stimuleringsprogramma Sociaal Werk**. De programmacommissie is inmiddels gevormd. Met de leden van de commissie gaan we de opzet van het programma en de programmatekst vormgeven. Naar verwachting start het programma in 2024.
- **Gewoon Bijzonder** heeft fase I en II van het programma (de periode van 2015 tot en met 2023) intern geëvalueerd. Daarnaast loopt een externe evaluatie van deze periode, waarvoor een externe partij is begonnen. We werken aan de programmatekst voor de 3^e fase van Gewoon Bijzonder die begin 2024 van start gaat.
- Het **programma Voor Elkaar!** heeft 5 subsidieoproepen opengesteld, waaronder 3 voor implementatie van projectresultaten. Ook is het 1^e leernetwerk met PGOsupport en NHL Stenden Hogeschool van start gegaan. Hierin participeren 21 projecten uit de ronde Leren van Elkaar.
- Over een vervolg op het **programma Voor Elkaar!** worden gesprekken gevoerd met ministerie van VWS.
- **Gewoon Bijzonder** heeft onder meer een open subsidieronde gehouden waarbij aanvragers vrije keuze hadden voor een onderwerp binnen de thema's gezondheid, gedrag en participatie. In deze ronde werden 10 zeer diverse aanvragen gehonoreerd.
- Het **programma Academische Werkplaatsen Verstandelijke Beperkingen** heeft een tussentijdse evaluatie volledig afgerond. De aanbesteding van de eindevaluatie van het programma in 2024 is opgestart.
- In de loop van 2023 voldeden binnen het **programma Kennisnetwerken Specifieke Doelgroepen (KSD)** 5 kennisnetwerken aan accreditatie, waardoor zij structurele financiering ontvangen als kennisnetwerk. Eind 2023 waren er nog 3 kennisnetwerken in de transitiefase. Deze kennisnetwerken moeten voor eind 2024 geaccrediteerd zijn.
- Het **programma KSD** hield 4 tafeldagen waarbij de doelgroepoverstijgende thema's onderwijs, onderzoek, implementatie en datasystemen aan bod kwamen. ZonMw faciliteert deze tafeldagen voor alle netwerken, ongeacht in welke fase van ontwikkeling zij zich bevinden.
- De gehonoreerde **ME/CVS-consortia** en deelprojecten leverden veel reacties en vragen op vanuit betrokken patiënten en hun vertegenwoordigers. Deze kwamen ook terug in berichtgeving in de media, op social media en in Woo-verzoeken en bezwaren op de eerste subsidieronde. Het programmateam werkt, samen met onze juridische afdeling en een nieuw opgezet Woo-team, hard aan de beantwoording van deze vragen en de behandeling van Woo-verzoeken en bezwaren.
- Het **programma InZicht** hield in 2023 zijn 15^e financieringsronde. De gehonoreerde projecten, die bijdragen aan vernieuwingen en verbeteringen van de zorg voor en participatie van mensen die blind of slechtziend zijn, gaan uiterlijk in juni 2024 van start.
- Het **programma Onbeperkt meedoen!** is gestart met de eindevaluatie. In 2024 ronden we de laatste projecten binnen dit programma af.

Impact versterken

- We leverden een ruime bijdrage aan Focus op Onderzoek, hét **wetenschappelijk congres** voor de Gehandicaptensector in Nederland, dat in juni zo'n 350 deelnemers trok. In de voorbereidingen werkten we samen binnen de Kenniscoalitie voor mensen met verstandelijke

- beperkingen (VWS, Vilans, VGN, de Associatie Academische Werkplaatsen Verstandelijke Beperking en ZonMw).
- We intensiveren onze communicatie-uitingen en bereiken impact met de vernieuwde website van ZonMw, met onze nieuwsbrief en met onze pagina op LinkedIn genaamd Leven met een ziekte of beperking.
 - Het programma Voor Elkaar! organiseerde in februari een **projectleidersbijeenkomst**. Ruim 70 deelnemers gingen met elkaar aan de slag in een workshop over samenwerken en impact, die werd verzorgd samen met PGOsupport. Het multimediateam van Pluryl maakte van de bijeenkomst een videoverslag.
 - Bij het Ille Programma Revalidatieonderzoek hebben **2 VIMP's** (Verspreidings- en implementatie-impulsen) hun werkzaamheden afgerond. Zij leveren naar verwachting begin 2024 hun resultaten op.
 - De producten van de afgelopen 8 jaar Gewoon Bijzonder zijn gebundeld en beschreven in **een handzaam gidsje**, dat zowel online als op papier is verschenen. Het boekje, dat in juni uitkwam, bleek in een grote behoefte te voorzien.
 - Het programma EZG verbeterde de **dialogoog en samenwerking** tussen de deelsectoren en de afdelingen implementatie en communicatie bij ZonMw. Dit resulteerde in meer gezamenlijke berichten, een actievere aanwezigheid op sociale mediaplatforms en een grotere verspreiding van relevante informatie.
 - Onderzoeksprogramma ME/ CVS startte een traject om, samen met een afvaardiging van patiëntenorganisaties, de **invulling van ervaringsdeskundigheid** in het programma opnieuw vorm te geven op basis van de ervaringen en lessen uit de eerste subsidieronde. Het doel is dat ervaringsdeskundigen, met een nieuwe subsidieronde in zicht, op een goede manier vertegenwoordigd zijn.
 - We stimuleerden **internationale kennisuitwisseling** via EURECO, een samenwerkingsverband waar ZonMw deel van uitmaakt. Zo organiseerden we in februari een event voor de EURECO-stuurgroep. De bijeenkomst stond in het teken van de infrastructuur van de academische werkplaatsen, die mogelijk elders in Europa als blauwdruk zou kunnen dienen.

Signaleren

- Het programma KSD peilde onder de netwerken dat er behoefte was aan kennisdeling omtrent het aanvragen van een subsidieaanvraag. In november resulteerde dit in een **workshop** 'tips en tricks voor het schrijven van een subsidieaanvraag'. Ruim 30 onderzoekers, beleidsmedewerkers en projectleiders namen hieraan deel.
- Als voorbereiding op het nieuwe programma Stimuleringsprogramma Sociaal Werk zijn in augustus **4 kennissynthesen** gepubliceerd. Daarbij is een bijbehorend reflectieverslag geschreven, met de conclusies van de 4 rapporten, en aanbevelingen voor vervolgonderzoek. De kennissynthesen zijn in opdracht van ZonMw uitgevoerd door Movisie en gebaseerd op de Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk uit 2020.

5 Geneesmiddelen

Doelstellingen

Binnen het cluster Geneesmiddelen voeren we het programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG) uit. Projecten binnen dit programma betreffen het verbeteren van farmacotherapeutische zorg op het niveau van het geneesmiddel zelf alsook de zorg rondom het gebruik van geneesmiddelen in de dagelijkse praktijk.

Met het programma Ethiek en Gezondheid vergroten we inzicht in en kennis over concrete, actuele ethische dilemma's of vragen in het gezondheidsdomein.

Highlights

- Het structurele programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG) verlengd voor de periode 2024-2027.
- Signalement Therapeutische Toepassingen van Psychedelica uitgebracht en overhandigd aan de minister van VWS.
- Positieve evaluatie programma Ethiek en Gezondheid (E&G) over de periode 2012-2023 aangeboden aan het ministerie van VWS.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

Het **programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG)** financiert onderzoek dat zich richt op onderzoeksvragen uit de praktijk rondom effectiviteit, onder- en overbehandeling, start-stop criteria, inzet van bestaande middelen voor nieuwe indicaties, therapie op maat, farmaceutische zorg, doelmatige inzet van (dure) geneesmiddelen, voorspellende diagnostiek, gebruik van geneesmiddelen bij bijzondere groepen zoals kinderen, ouderen en zwangeren, en gepast gebruik van antibiotica.

- De programmamtekst van het **structurele programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG)** voor de periode 2024-2027 is in Q1 aan het ministerie van VWS aangeboden. In deze programmamtekst zijn de GGG-programma-evaluatie, de kaders vanuit de opdrachtgever, actuele thema's en nieuwe inzichten meegenomen en verwerkt tot een meerjarenplan. VWS heeft de opdrachtbrief verstrekt voor de voortzetting van het programma in deze periode. Voor de uitvoering hiervan is 83,1 miljoen euro beschikbaar.
- In de subsidierondes **Open Ronde, Complexe Interventies, STIP Therapietrouw Proeftuinen, Grote Trials, Drug Rediscovery, Implementatie** (inclusief **Implementatie-Passende Zorg en Implementatie-Fellows**) zijn in 2023 in totaal 30 projecten gehonoreerd. Daarnaast hebben we voor een deel van deze onderwerpen weer nieuwe subsidierondes opgestart.
- **STIP Ronde 5b** is in overleg met de programmacommissie uitgesteld tot Q2 2024.
- We hebben 2 nieuwe subsidierondes gestart, een voor **Onderzoek met Bestaande Data**, met als doel een impuls te geven aan register-gebaseerd onderzoek, en een voor **Personalised Medicine**, gericht op het thema farmacogenetica.
- De internationale samenwerking met het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg KCE België en het cluster DoelmatigheidsOnderzoek is voortgezet. De in 2022 geopende ronde **BeNeFIT 3** heeft in 2023 9 subsidieaanvragen ontvangen. Deze ronde zal in mei 2024 gehonoreerde projectonderzoeken opleveren..
- Er zijn vanuit het **programma Goed Gebruik Geneesmiddelen** 5 Implementatie-fellows gestart met hun opleiding. Vanuit de clusteroverstijgende ZonMw-subsidieronde **Implementatie science practitioner Fellowships** zijn in totaal 40 Implementatie- fellowships toegekend. De gehonoreerde fellows zullen de verspreiding en implementatie van opgedane kennis verder brengen via een actieve rol als bruggenbouwer en ambassadeur met als doel (kosten)effectieve zorg te realiseren in de dagelijkse praktijk.
- In Q4 heeft het structurele **programma Ethiek en Gezondheid** vanuit VWS de opdracht ontvangen voor invulling van een 4^e tranche voor de komende 5 jaar. Hiervoor zijn de eerste voorbereidingen gestart door gesprekken te voeren met VWS en de programmacommissie op basis van de resultaten van de evaluatie.

Impact versterken

Binnen het programma Goed Gebruik Geneesmiddelen werken we voortdurend aan de vertaling en benutting van nieuwe kennis in beleid, onderzoek, onderwijs en/of praktijk. Kennis met impact, die de geneesmiddelenzorg en het geneesmiddelengebruik voor en door patiënten verbetert.

- Vanuit het **Impactplan cluster Geneesmiddelen** stimuleren we gestructureerd en stelselmatig de impact en implementatie van resultaten en kennisbenutting. Dit doen we onder andere door impactgesprekken met de projectgroepen en door het toekennen van VIMP's.
- In 2023 hebben we 2 **VIMP (Verspreidings- en Implementatie impuls)** subsidies aan afgeronde GGG-projecten toegekend en zijn 5 projecten hiervoor uitgenodigd.
- Lopende én afgeronde GGG-projecten worden middels een intensieve samenwerking met het Kennisinstituut van de Federatie van Medisch Specialisten (FMS) gekoppeld aan de Richtlijndatabase van de FMS. Deze **koppelingen** versnellen de duiding en opname van GGG-projectresultaten in richtlijnen van de medisch specialisten en bespoedigen daarmee implementatie in de praktijk.
- De subsidieronde **Implementatie** beoogt de resultaten van afgeronde GGG-projecten structureel in te bedden in de praktijk.
- Vanuit Complexe Interventies hebben we een **bijeenkomst** georganiseerd met alle participerende projectgroepen om kennis en ervaringen uit te wisselen aan de hand van verschillende aangedragen thema's.
- Op 17 oktober heeft ZonMw binnen het internationale REMEDI4ALL project het wereldwijde fundersnetwork voor drug repurposing opgezet en opengesteld. Dit **netwerk** fungeert als een 'denktank' om beleidskwesties te bespreken, beste financieringspraktijken te delen, (nieuwe) financieringsstromen te coördineren, gezamenlijke calls te bevorderen en innovatieve cofinancieringsmodellen voor drug repurposing te ontwikkelen.
- Het publiceren van interviews met projectleiders van GGG-projecten in onze maandelijkse **nieuwsbrief Geneesmiddelen** (5835 abonnees) is een belangrijke manier om hun aansprekende resultaten voor het voetlicht te brengen. Ook lopende projecten die al mooie resultaten laten zien belichten we op deze manier.
- Het **GGG-congres 2023**: 'Inzet op impact' op 30 maart stond in het teken van het realiseren van impact van onderzoeksresultaten. Tijdens het congres gingen de ruim 500 deelnemers met elkaar in gesprek over actuele ontwikkelingen én kansen op het gebied van goed geneesmiddelengebruik en werd in veel van de (sub)sessies expliciet aandacht besteed aan de impact van resultaten uit het GGG-programma.
- Vanuit de stakeholders is er grote en nog altijd groeiende belangstelling voor de **projectresultaten** van het cluster Geneesmiddelen, die we actief onder de aandacht brengen. Zo is het aantal abonnees op onze **nieuwsbrief** in 2023 gegroeid naar 5835 en het aantal connecties van onze **LinkedIn-pagina** naar 1885.
- In 2023 is het programma Ethiek en Gezondheid (E&G) over de periode 2012-2023 geëvalueerd. Op 31 oktober zijn hiervan de resultaten aan het ministerie van VWS aangeboden. De **evaluatie** laat zien dat het programma E&G een grote meerwaarde heeft en positief heeft bijgedragen aan inzicht en kennis over concrete, actuele, ethische dilemma's of vragen op het gebied van ethiek en gezondheidszorg, zowel in beleid, praktijk en wetenschap.
- Aan de hand van de evaluatie van het programma E&G hebben we de digitale **publicatie** 'Ethisch gezondheidsonderzoek als moreel kompas voor de praktijk' samengesteld met artikelen die zich richten op de resultaten van uiteenlopende onderzoeken die zijn gefinancierd vanuit het programma E&G.

Signaleren

- In onze rol als verbindende schakel signaleren we obstakels bij de uitvoering van onderzoek, zoals door de invoering van de Medical Device Regulation en de European Clinical Trial Regulation, en trachten deze overkoepelend te **adresseren of met het veld kennis hierover te delen**.
- Op 6 maart is het **signalement** 'Therapeutische Toepassingen van Psychedelica' uitgebracht en overhandigd aan demissionair minister Kuipers. Er zijn aanwijzingen dat therapeutische

toepassingen van psychedelica significante verbeteringen kunnen opleveren voor patiënten met therapieresistente psychiatrische aandoeningen en bij (neurologische) pijnstoornissen.

- Op 13 oktober heeft ZonMw, in een gezamenlijk initiatief van de clusters GGG, GGZ en Preventie, de **kennissynthese** 'Verslaving aan Middelen' uitgebracht en overhandigd aan de Nationaal Rapporteur Verslavingen prof. dr. Arnt Schellekens. De kennissynthese bevat een inventarisatie van kennis, kennishiaten en een prioritering van actuele onderzoeksvragen over verslaving aan de meest gebruikte middelen (alcohol, tabak, cannabis, cocaïne, opiaten en amfetamines).

6 Gezondheidsbescherming

Doelstellingen

Vanuit Gezondheidsbescherming dragen we met kennis uit gezondheidsonderzoek bij aan de bescherming van grote groepen mensen tegen de blootstelling aan gezondheidsrisicofactoren en daarmee aan maatschappelijke gezondheidsvraagstukken waar we in Nederland voor staan. Dit doen we met een One-Health aanpak, partijen met elkaar verbinden en kennis bundelen en duiden op de thema's: Infectieziekten / Zoönosen, Antimicrobiële resistentie, Pandemische Paraatheid, Voeding en gezondheid, Corona / COVID-19, Gezonde Leefomgeving, (waaronder Klimaat en gezondheid, Microplastics)

Highlights

- Deelname aan de ontwikkeling van het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland (KIN)
- ZonMw-Parels voor ITREMA (project AMR) waarin een nieuwe werkwijze voor monitoring van HIV-therapie in ontwikkelingslanden is ontwikkeld, en een doorbraakproject over microplastics in de placenta (programma Microplastics & Health)
- Ontwikkeling e-learning vanuit het PRAISE-project (VIMP), waarmee een begin wordt gemaakt met geautomatiseerde surveillance van ziekenhuisinfecties.
- VIMP toegekend aan het internationale JPI HDHL project Policy Evaluation Network (PEN). In deze VIMP wordt de Physical Activity Environment Policy Index (ontwikkeld in het PEN project) toegepast in de Nederlandse beleidscontext. Dit instrument is ontwikkeld voor het monitoren en benchmarken van de implementatie van beleid ter bevordering van een gezonde bewegingomgeving.

Het programma **Pandemische paraatheid** is apart opgenomen in dit jaarverslag.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

Antimicrobiële Resistentie (AMR)

- De eerste ronde binnen het programma Antimicrobiële Resistentie 3 is in september open gegaan. Doel van de oproep is het verbeteren van het gebruik van beschikbare kennis in de Nederlandse zorgpraktijk. De focus ligt op implementeerbare kennis in verschillende stadia van onderzoek.
- Als vertegenwoordiger van Nederland is ZonMw partner in het One Health AMR consortium van de EU. We trekken hierin samen op met NWO.
- Via het ERA-net JPIAMR ACTION is een internationale subsidieoproep uitgezet, over diagnostiek en surveillance. Er worden 17 projecten gefinancierd, waarvan 5 met Nederlandse deelname.
- Vanuit de NWA (NWO) is het DARTBAC project gefinancierd. ZonMw monitort dit project.

Infectieziektebestrijding (IZB)

- De tweede ronde binnen het programma IZB 3 is in maart open gegaan. In deze ronde zijn 18 projecten gehonoreerd.

Microplastics & Health

- Vanuit het programma werd in 2023 een driejarig vervolg van het MOMENTUM-consortium gefinancierd en 7 nieuwe doorbraakprojecten op het gebied van micro- en nanoplastics.
- Het ministerie van LNV en de NVWA zijn toegevoegd aan het reguliere Microplastics & Health overleg met VWS en IenW, de bestaande opdrachtgevers van dit programma.

Klimaat en Gezondheid

- Twee van de drie pilotprojecten uit het programma werden in 2023 afgerond. De resultaten bieden inzicht in het effect van hitte op gezondheid en allergie. Het derde project richt zich op verduurzaming van de zorg. Inmiddels heeft het ministerie van VWS ZonMw opdracht gegeven een nieuw onderzoeksprogramma te ontwikkelen op het thema duurzame zorg, één van de thema's in de ZonMw kennisagenda Klimaat en Gezondheid.
- We nemen deel aan de ontwikkeling van het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland (KIN), dat tot doel heeft de transitie naar een klimaat neutrale en -bestendige samenleving te bevorderen. We brengen kennis, ervaring en netwerk in bij het KIN om 'co-benefits' voor gezondheid vanuit andere domeinen te versterken (health-in-all-policies benadering).
- In 2023 ontvingen 3 projecten financiering vanuit de KIC-call 'Veilige en gezonde voeding en voedselsystemen' (een samenwerking van ZonMw en NWO).
- **COVID-19** - De 2 COVID-19 deelprogramma's Besmetting en verspreiding en Addendum Effecten maatregelen hebben ieder één ronde gedraaid. In mei zijn 7 projecten gehonoreerd op besmetting en verspreiding, en in november 20 aanvullende projecten op effecten van maatregelen.
- **GOR-COVID-19** - Het Gezondheidsonderzoek COVID-19 loopt van 2021 tot en met 2025 en wordt uitgevoerd door RIVM, Nivel, ARQ en GGD GHOR. Naast het lopende onderzoek zijn in 2023 3 projecten gehonoreerd die verdiepend onderzoek doen met reeds verworven data.
- **Oversterfte in tijden van COVID-19** - Er zijn 9 projecten gehonoreerd in 2023 die de redenen en oorzaken van oversterfte in Nederland in de periode 2020-2021 nader onderzoeken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van positieve test- en vaccinatiedata.
- Op verzoek van VWS hebben we een programmavoorstel geschreven en aangeboden over de **effecten van COVID-19 maatregelen** voor uitvoering in 2024-2026.

Impact versterken

- ZonMw-Parel voor ITREMA (project uit AMR): in de Zuid-Afrikaanse provincie Limpopo is gewerkt aan een betere behandeling van mensen met hiv. Een community-gerichte benadering gecombineerd met gedegen wetenschappelijk onderzoek en een innovatieve aanpak werkt als de behandeling onvoldoende aanslaat.
- In juni ontving een doorbraakproject over microplastics in de placenta een ZonMw-Parel. Dit project heeft samen met de in totaal 15 doorbraakprojecten binnen het programma Microplastics & Health geleid tot een stevige onderzoekslijn, en heeft daarmee een enorme maatschappelijke en wetenschappelijke impact.
- Er is een e-learning ontwikkeld vanuit het PRAISE-project (VIMP). Hiermee wordt een begin gemaakt met geautomatiseerde surveillance van ziekenhuisinfecties.
- Binnen het programma Infectieziektebestrijding zijn **10 projecten** succesvol afgerond.
- In het COVID-19 programma zijn **projectleidersbijeenkomsten** georganiseerd op de onderwerpen besmetting en verspreiding en aanhouden klachten en nazorg. We hebben een aantal webinars voor het ministerie van VWS georganiseerd over Post-COVID, vaccinaties, kwetsbare groepen en oversterfte.
- In het COVID-19 addendum effecten maatregelen wordt een **inventarisatie** ontwikkeld van honderden door ZonMw en NWO gefinancierde projecten met betrekking tot effecten van COVID-19 maatregelen.

- Het internationale JPIAMR-project AB-assistent heeft als doel om onjuist antibioticagebruik te verminderen. De bestaande **app** om antibioticarijlijnen beter te volgen is verder ontwikkeld en geëvalueerd.
- ZonMw heeft samen met 20 andere partners het Global Health Pact van het ministerie van VWS en BuZa ondertekend. Dit pact is gebaseerd op de mondiale gezondheidsstrategie, en omvat onder andere de gebieden pandemische paraatheid, klimaat, antimicrobiële resistentie en voeding.

Hergebruik data:

- Stimulering van hergebruik van data en validatie van bestaande databases binnen AMR heeft betrouwbare en representatieve **overzichten** opgeleverd van de antibioticumgevoeligheid van verschillende bacteriën die dieren ziek kunnen maken. Dit helpt dierenartsen om gericht een antibioticum te kiezen.
- Het SUMMERFAIR project heeft gewerkt aan een nieuwe **ontologie voor transmissie experimenten**, waardoor hergebruik van deze data mogelijk wordt. Ook is getracht al een **algoritme** te ontwikkelen om schattingen van de verspreiding van ABR te verbeteren.
- Het Seq4AMR netwerk koppelt Next Generation Sequencing (NGS) aan AMR databanken.
- Impact versterken betekent ook dat de projecten hun data en andere bronnen voor onderzoek (zoals biobanken) herbruikbaar opleveren middels de toepassing van de **FAIR principes** (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable). Het cluster Gezondheidsbescherming loopt voorop met de ontwikkelingen daarvoor:
 - o Toepassing van 'machine-actionable' metadata leveren FAIR informatie op over projecten en hun databronnen (COVID-projecten, GLOPID-r (project Pandemic PACT)).
 - o Programma Pandemische Paraatheid heeft een verkenning van alle bronnen en stakeholders die van belang zijn voor FAIR data; het programma heeft ook een bottom-up ronde om kleine subsidies om bronnen FAIR te maken.
 - o Voorbereiding van data FAIRificeren in de werkgroep Data sharing van het EU-partnership OH-AMR.
- ZonMw coördineert het **internationale samenwerkingsverband** Healthy Diet, Healthy Life (HDHL). Afgelopen jaar is geïnvesteerd in het aangaan van samenwerkingen met andere initiatieven zoals DG RTD, DG Sante, WHO en FAO. Ook zijn er samenwerkingen met nieuwe landen en mogelijkheden voor nieuwe CSA-aanvragen verkend. Andere mijlpalen zijn de nieuwe website; / een webinarserie (thema's: Food (in)security due to crisis, 2 workshops over Ultra Processed Foods,() World Food Day webinar); en samen met FACCE JPI Policy is een (in)coherence workshop georganiseerd.
- ZonMw heeft een **impact assessment** laten uitvoeren van het JPI HDHL programma (de voorloper van het huidige HDHL). De productieve samenwerking tussen gespecialiseerde partners binnen JPI HDHL-gefinancierde projecten leidde tot kwalitatief hoogstaand onderzoek en de projecten bereikten over het algemeen een hoog niveau van wetenschappelijke impact op de korte termijn.
- ZonMw is namens HDHL partner in FOODPathS (CSA vanuit de EC). Het afgelopen jaar heeft ZonMw samen met projectpartners een aantal **Funders Fora** mede-georganiseerd. Op basis van deze reeks is een **rapport** opgesteld met aanbevelingen hoe onderzoeks-financieringsmechanismen beter afgestemd kunnen worden op het toekomstige Sustainable Food Systems Partnerschap (SFSP) .
- ZonMw is namens HDHL partner in de CSA CLEVERFOOD, en heeft met de partners een **verkenning** en eerste aanzet gedaan voor de specifieke onderwerpen en formats van een serie **nationale Policy Dialogues** over de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem in zeven landen in Europa.
- Het internationale JPI HDHL project Policy Evaluation Network (PEN) heeft een Verspreidings- en implementatie-impuls (VIMP) ontvangen. In deze VIMP wordt de **Physical**

Activity Environment Policy Index (die ontwikkeld is in het PEN project) toegepast in de Nederlandse beleidscontext. Dit instrument is ontwikkeld voor het monitoren en benchmarken van de implementatie van beleid ter bevordering van een gezonde bewegingomgeving.

Signaleren

- **Kennissynthese** vector overdraagbare ziekten in relatie tot pandemische paraatheid is aangeboden aan verschillende stakeholders waaronder RIVM, GGD, NVWA en VWS.
- ZonMw levert input bij de ontwikkeling van het **nationaal plan Antimicrobiële Resistentie**, dat door VWS wordt ontwikkeld.
- Met de **Samenwerkende Gezondheidsfondsen** wordt er gekeken naar samenwerking als het gaat om een **patiënten panel** infectieziekten en resistentie.
- Er is gesignaleerd dat dringend onderzoek nodig was naar aanleiding van een stijging in het aantal gevallen van invasieve Groep A Streptokokken (iGAS). Hiervoor is een aanvullende **aanvraag** gehonoreerd binnen het **programma infectieziektebestrijding**.
- ZonMw verkent mogelijkheden met NWO over deelname aan het toekomstige **Sustainable Food Systems Partnerschap (FutureFoods)**.
- Samen met het RIVM, de Gezondheidsraad en het Voedingscentrum bood ZonMw het **signalement** 'Voeding en Gezondheid: Investeren in de basis voor voedingsbeleid' aan het Ministerie van VWS aan. Daarin pleiten wij voor een slagvaardig onderzoeksprogramma, afgestemd op de huidige Nederlandse bevolking, om de kennisbasis van ons voedingsbeleid te versterken.
- We leverden een actieve **bijdrage** aan het **KNAW-adviesrapport** Planetary Health, waarin kennisvragen ten aanzien van de leefomgeving zijn gesignaleerd en geprioriteerd.
- Er is een clusteroverstijgend voorstel geschreven om te komen tot een samenhangende **visie en implementatie** op de onderwerpen gezonde leefomgeving, planetary health en mondiale gezondheid, als voorbereiding op programmering.
- ZonMw is betrokken bij de ontwikkeling van de **vijfde missie van het KIC 2024 -2027** **Betere bescherming tegen gezondheidsdreigingen**.

Kennisprogramma Pandemische Paraatheid

Doelstellingen

Na het uitbreken van het coronavirus werkt ZonMw aan mogelijkheden om met de kennis uit onderzoeken bij te dragen aan oplossingen in de strijd en preventie van toekomstige pandemieën en de effecten daarvan op de maatschappij. ZonMw werkt hieraan met verschillende programma's voor pandemische paraatheid. Dit gebeurt op het gebied van Diagnostiek & behandeling, Zorg & preventie en Effect op de maatschappij. Maar er zijn meer programma's die resultaten uit onderzoek genereren die bijdragen aan preventie, paraatheid en respons zodat effecten van een uitbraak zo beperkt mogelijk blijven.

Highlight

- Ondertekening van het Global Health Pact van het ministerie van VWS en Buitenlandse Zaken met 20 andere partners. Dit pact is gebaseerd op de mondiale gezondheidsstrategie, en omvat onder andere de gebieden pandemische paraatheid, klimaat, antimicrobiële resistentie en voeding.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

In 2022 is het programmavoorstel voor het **Kennisprogramma Pandemische Paraatheid** door het Ministerie van VWS goedgekeurd. In 2023 zijn de eerste activiteiten van het programma van start gegaan.

- In de eerste ronde '**Invitational call for consortia for research on Pandemic Preparedness**' binnen het Kennisprogramma Pandemische Paraatheid zijn 2 projecten van grote consortia gehonoreerd: het consortium **Be-Prepared** werkt aan het thema Gedrag & Maatschappij en het consortium **NCOH** werkt aan het thema Voorspelling & Detectie.
- De tweede ronde '**Modelleren voor Pandemische Paraatheid: een oproep tot innovatie en kennisontwikkeling**' binnen het programma is in november opengesteld. Deze ronde richt zich op kennisontwikkeling en innovatie van modellering ter voorbereiding op een mogelijke volgende pandemie en/of een effectieve bestrijding daarvan.
- Er zijn sinds september 2023 twee subsidieoproepen opengesteld voor het stimuleren van korte onderzoeksprojecten op pandemische paraatheid.
 - o **Stimuleringsimpuls voor Pandemische Paraatheid** - Stimuleringsimpulsen voor onderzoek dat bijdraagt aan de doelstellingen van het Kennisprogramma Pandemische Paraatheid en onderwerpen die niet zijn opgenomen door twee consortia in de eerste subsidieronde. Deze oproep bevat de volgende onderwerpen: 1) Onderzoek naar pandemische weerbaarheid; 2) Onderzoek naar immunologie en pathogenese voor pathogenen met pandemisch potentieel; 3) Onderzoek ten behoeve van de pandemische paraatheid in de Cariben; 4) Ontwikkeling van en onderzoek naar innovatieve ideeën in relatie tot pandemische paraatheid.
 - o **Stimuleringsimpuls FAIR-Data voor Pandemische Paraatheid** - Het doel van de deze ronde is om een start te maken met het FAIRificeren van data en andere bronnen voor onderzoek naar pandemische paraatheid waarbij gebruik gemaakt wordt van de FAIR-principes (Findability, Accessibility, Interoperability, and Reuse).
- ZonMw is samen met het RIVM vertegenwoordiger van Nederland in de Europese Coordination and Support Actions (CSA) **BE READY** ter voorbereiding op een Europees partnerschap voor Pandemische Paraatheid. ZonMw heeft meegeschreven aan de concept Strategische Research en Innovatie Agenda (SRIA), het partnerschapsvoorstel inclusief het logic framework en monitoring- en evaluatieplan.
- **Regulatoire Pandemische Paraatheid**
 - o Op basis van een meervoudige aanbesteding heeft Technopolis B.V. de opdracht gekregen om een quickscan wetsvoorstellen nieuwe EU geneesmiddelen wetgeving uit te voeren. Het definitieve rapport wordt begin 2024 verwacht.
 - o De subsidieronde regulatoire innovatie voor toekomstige therapieën: versnellen, versterken en samenwerken is in september geopend. Op 7 november is 1 aanvraag ingediend. De beoordelingsprocedure loopt. ZonMw neemt op basis van het advies van de commissie een besluit begin 2024.

Impact versterken

- Door **(onderzoeks-)data FAIR** te maken, zijn ze vindbaar, toegankelijk, koppelbaar en herbruikbaar. Nadat de projecten van het stimuleringsimpuls FAIR DATA afgerond zijn (in 2024) organiseert ZonMw een **workshop** voor datastewards voor kennisdisseminatie.
- 6 december: **Informatie- en matchmakingbijeenkomst** voor de subsidieronde '**Modelleren voor Pandemische Paraatheid: een oproep tot innovatie en kennisontwikkeling**'.
- ZonMw heeft samen met 20 andere partners het Global Health Pact van het ministerie van VWS en Buitenlandse Zaken ondertekend. Dit **pact** is gebaseerd op de mondiale gezondheidsstrategie, en omvat onder andere de gebieden pandemische paraatheid, klimaat, antimicrobiële resistentie en voeding.
- Op 28 november vond een bijeenkomst bij VWS plaats waarbij de eindresultaten van de **rapporten** uit het deelprogramma Regulatoire Pandemische Paraatheid zijn gepresenteerd. De rapporten worden verspreid via de **communicatiekanalen** van VWS, FAST, ZonMw en het RSNN netwerk.

Signaleren

- Er zijn twee opdrachten voor een **kennissynthese** uitgezet in 2023:
 - o In opdracht van ZonMw heeft de WUR een rapport geschreven: Kennissynthese bestrijding vector-overdraagbare ziekten in relatie tot pandemische paraatheid om in kaart te brengen of vectoren een pandemisch potentieel hebben. Zo ja, wat de (kennis)lacunes zijn in de preventie, bestrijding en onderzoek naar deze vectoren.
 - o Kennissynthese over stakeholders en databronnen voor FAIR data en pandemische paraatheid is uitgezet bij TNO 1) de verschillende databronnen die van belang zijn voor een FAIR data infrastructuur voor onderzoek naar pandemische paraatheid; 2) de verschillende stakeholders die verantwoordelijk zijn voor de databronnen en de infrastructuur inzichtelijk te maken. Resultaten hiervan worden in het tweede kwartaal van 2024 verwacht.
- ZonMw is betrokken bij de ontwikkeling van de **vijfde missie van het KIC 2024 -2027 Betere bescherming tegen gezondheidsdreigingen**.
- Op verzoek van VWS vinden voorbereidende gesprekken plaats om een nieuw programma vorm te geven rondom het thema Pandemische Paraatheid en de doorgang van Reguliere Zorg. Dit naar aanleiding van de **lessen** vanuit de COVID-pandemie dat er mogelijk gezondheidsschade is ontstaan door het uitstellen van reguliere (niet acute) zorg en de wens om bij een eventuele nieuwe vergelijkbare situatie, de doorgang van reguliere zorg zo goed mogelijk te borgen.
- Binnen het deelprogramma Regulatorische Pandemische Paraatheid zijn de **rapporten** op het gebied van farmacovigilantie, Remote Monitoring Technologies en ATMPs opgeleverd. Het deelrapport Drug Repurposing wordt in 2024 verwacht. De resultaten uit de rapporten en de quickscan uitgevoerd door Technopolis worden meegenomen in het RPP programma.

7 Jeugd

Doelstellingen

Het is belangrijk dat álle kinderen en jongeren veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. En hun talenten kunnen ontwikkelen. Om ouders en de jeugd hierin te ondersteunen is het gebruik van actuele kennis en goede samenwerking noodzakelijk. Daarom investeren wij in kennis en innovaties door en voor het brede jeugdveld.

Highlights

- Onderzoeksprojecten gestart waarin jongeren zelf onderzoek doen naar mentale gezondheid op onderwerpen die zij belangrijk vinden.
- Ontwikkeling van talenten van jongeren, ontmoetingen en inzet voor de samenleving via MDT-kort projecten in het onderwijs en gemeenten.
- ZonMw-Parel voor het project Samen de handen in één voor multiprobleem, om actuele kennis op het gebied van hulpverlening aan gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP) terug te laten vloeien naar het onderwijs.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- Met 10 onderzoeken **Gender en Jeugd** wordt bijgedragen aan beter toegespitste preventie, opvoedondersteuning en jeugdhulp voor kinderen en gezinnen.
- De **JGZ-richtlijnen** worden herzien en omgezet naar een modulaire vormgeving. Het cluster Opvoeden & Ondersteunen is gestart. In september is de richtlijn kindermishandeling hieraan

toegevoegd. De clusters Voeding & Groei en Psychosociaal & Gedrag starten in 2024. Ook is de ontwikkeling van een database voor de richtlijnmodules gestart.

- Met het **programma Wat werkt voor de Jeugd** zorgen we voor het vergroten, toepassen en toepasbaar maken van kennis over wat werkt in preventie, opvoed- en jeugdhulp voor kinderen en gezinnen. In 2023 is ingezet op:
 - o 13 onderzoeksprojecten waarin jongeren zélf onderzoek doen naar mentale gezondheid op onderwerpen die zij belangrijk vinden. Om meer kennis op te doen over de mentale gezondheid van jongeren én direct bij te dragen aan de verbetering hiervan. Er gaat een overkoepelend leertraject van start om de jongeren en onderzoekers te ondersteunen in hun gezamenlijke leerproces.
 - o 11 projecten die onderzoek doen naar kernelementen van interventies in de jeugdsector. Om zo met kennisontwikkeling bij te dragen aan het verder onderbouwen van het professioneel handelen met uiteindelijk (steeds) betere uitkomsten voor kinderen en hun gezinnen.
 - o De subsidieronde '**Professionalisering en lerende organisaties in het jeugdveld**' waarin met praktijkgericht, wetenschappelijk onderzoek kennis wordt vergroot over lerende organisaties. Gericht op het stimuleren van de psychosociale ontwikkeling van kinderen en gezinnen. Om zo bij te dragen aan kwaliteit en blijvend leren in het jeugdveld.
 - o Goedkeuring voor de kasschuif voor de langlopende consortia ten behoeve van leer- en verbetercycli rondom maatschappelijke jeugdvragestukken
 - o 6 pilots om de (netwerk)samenwerking tussen de jeugdhulp en volwassenen-ggz te versterken. Dit is belangrijk gezien de sterke samenhang tussen specialistisch ggz-gebruik van ouders en jeugdzorg-gebruik van kinderen. Het overkoepelende onderzoek dat verbinding legt tussen pilots en de proeftuinen van het toekomstscenario, is geïntensiveerd.
 - o Een programmavoorstel **Residentiële jeugdhulp**. Doel van deze programmaliijn is ondersteunend te zijn aan de uitvoering van de Hervormingsagenda en in het bijzonder aan het realiseren van de transformatie van de residentiële jeugdhulp.
- In 2023 hebben we ingezet op verdere uitbreiding van het MDT-netwerk. Zodat steeds meer jongeren impact kunnen maken met de **maatschappelijke diensttijd (MDT)**. Ook stimuleren we laagdrempelige kennismaking met MDT.
 - o Met respectievelijk 128 projecten voor MDT-kort in het onderwijs en 42 projecten voor MDT-kort voor gemeenten zijn de doelstellingen ruimschoots behaald. Naast de vele organisaties die kunnen kennismaken met MDT, geldt dat ruim 16.000 jongeren via deze weg hun talenten ontwikkelen, anderen ontmoeten en iets doen voor de samenleving. Deze rondes zijn eind 2023 opnieuw opengesteld, evenals een MDT-kort ronde voor maatschappelijke organisaties.
 - o ZonMw stelde gemeenten met een intensieve variant in de gelegenheid een jaar te verlengen, om zo de projectorganisatie, de bijbehorende MDT-activiteiten en het opgebouwde netwerk in stand te houden.
 - o Met het ministerie van OCW zijn gesprekken over nadere invulling van een vervolgprogramma.

Impact versterken

- In onze communicatie- en implementatieactiviteiten is de behoefte van onze doelgroepen in de brede jeugdsector het uitgangspunt. We werken blijvend aan het versterken van ons netwerk in de jeugdsector, omdat we samen meer impact maken. We bundelen verkregen kennis en stimuleren dat opbrengsten hun weg vinden naar het jeugdveld. Via **publicaties, bijeenkomsten, www.zonmw.nl/jeugd, onze LinkedIn-pagina ZonMw: jeugd** communiceren we alle voor de jeugdsector relevante activiteiten van ZonMw. Voor en met de regionale kenniswerkplaatsen jeugd blijven we via **werkplaatsenjeugd.nl** en de

werkplaatsennieuwsbrief kennis delen en professionals en beleidsmakers in de jeugdsector inspireren om binnen hun regio samen te leren en verbeteren.

- We werken continu aan de versterking van de jongerenparticipatie in onderzoek door de voortzetting van het **leernetwerk** participatief jeugdonderzoek en het organiseren van **masterclasses voor onderzoekers**. Zo organiseerde ZonMw met YoungXperts een masterclass 'Do's en don'ts van jongerenparticipatie' voor onderzoekers. Mooi resultaat is ook de **publicatie** Richtlijnen voor kinderen, jongeren en onderzoekers die echt willen samenwerken in onderzoek. En de **ZonMw-publicatie** met tips voor vergoedingen voor jongeren die participeren in onderzoek. Via www.zonmw.nl/jongerenparticipatie bundelen we alles op het gebied van jongerenparticipatie.
- **Organisatie van Jeugd in Onderzoek** op 21 september 2023 samen met onze stakeholders NCJ, NJi, Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie, Landelijk kenniscentrum LVB, NRO en TNO.
- Met **Augeo Magazine** maakten we een derde **onderzoeksspecial** met resultaten uit recente onderzoeken op het gebied van kindermishandeling en huiselijk geweld: Met nieuwe kennis vakmanschap versterken. Om professionals te inspireren aan de slag te gaan met de nieuwste kennis.
- Het Instituut voor Publieke Waarden onderzocht honderd maatwerkvragen in 5 gemeenten. En bundelde dit in het **boek** 'Mag niet bestaat niet'. Dit geeft inzicht in de herkomst van defensief gedrag en helpt dit gedrag in organisaties te doorbreken. Bijna alles wat burgers echt nodig hebben mag en kan gewoon.
- **ZonMw-Parel** voor het project 'De handen in één voor multiprobleem'. Door de verschillende soorten kennis te vertalen naar toepasbare onderwijsvormen, is ervoor gezorgd dat (toekomstige) professionals de kennis kunnen leren toepassen in de praktijk.
- 9 projecten gaan het gebruik van **kennis en producten uit de Regionale Kenniswerkplaatsen Jeugd (RKJ's)** een impuls geven in de praktijk, opleidingen en/of beleid. Ook wordt een **VIMP** uitgezet om de kennis uit het proefschrift van Sharon Stellaard 'boemerangbeleid' een stap verder te brengen. De **AWTJ kennisvoucherprojecten** zijn afgerond. Om goed aan te sluiten bij de ontwikkelingen van de hervormingsagenda jeugd en specifiek ook bij het onderdeel kwaliteit en blijvend leren is er door de regionale kenniswerkplaatsen jeugd, ZonMw en NJi een **bijeenkomst** georganiseerd over Blijvend leren en verbeteren in de regio.

Signaleren

- Er zijn er 3 **brainstormsessies** over kindermishandeling en huiselijk geweld georganiseerd. Centraal stonden de onderwerpen: samenwerken, signaleren of trauma. Landelijke ontwikkelingen en projectresultaten werden gedeeld en er werd met de deelnemers gesproken over wat zij hiermee konden en wat er nog nodig was.
- Samen met NRO, VWS en OCW werkt ZonMw aan een **onderzoeksagenda 'Verbinding onderwijs – jeugd'**. Deze agenda geeft de kaders voor een gezamenlijk onderzoeksprogramma waarover naar verwachting eind 2023 een besluit genomen zal worden door de ministeries van VWS en OCW.

Evaluatie regelgeving

Doelstellingen

Het programma voor evaluatie van wet- en regelgeving draagt met onderzoek naar de doeltreffendheid en de (neven)effecten van een wet in de praktijk bij aan de kwaliteit van wetgeving. Het programma Evaluatie Regelgeving streeft hierbij naar uniformiteit bij de uitvoering van de wetsevaluaties. Naast een aantal uitgangspunten van het programma wordt het gebruikelijke 'toetsingskader' toegepast, zoals samenhang en consistentie van de wetgeving, rechtszekerheid en rechtsbescherming, doelbereiking en toekomstbestendigheid.

- In mei zijn de resultaten van de vierde evaluatie van de **euthanasiewet** aan de minister van VWS aangeboden.
- In november zijn de resultaten van de vierde evaluatie van de **Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen** en de evaluatie van de **Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek** aan de minister van VWS aangeboden.
- Het verdiepingsonderzoek evaluatie van de **Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg** zal begin van 2024 worden afgerond. Het onderzoek is gericht op het beter realiseren van de doelen van de Wvvgz. Er wordt nagegaan welke maatregelen GGZ-instellingen zelf kunnen nemen in het kader van de uitvoering van de Wvvgz om de rechtspositie van patiënten te versterken, dwang verder te beperken en de kwaliteit van verplichte zorg te verhogen. Het onderzoek beoogt complementair te zijn aan de wetsevaluatie Wvvgz-Wzd en bouwt voort op de resultaten daarvan.
- Het promotieonderzoek naar de **impact en methodologie van wetsevaluaties gezondheidszorg** zal medio 2024 worden afgerond.

8 Kwaliteit van Zorg

Doelstellingen

Cluster Kwaliteit van Zorg (KvZ) richt zich op de ondersteuning en versterking van zorgprofessionals en een betere organisatie van zorg. We bevorderen de benutting van wetenschappelijke kennis en onderbouwde praktijkkennis, de ontwikkeling en/of doorgeleiding naar richtlijnen en standaarden. Met als uiteindelijk doel: duurzame kwaliteitsverbetering in patiëntgerichte, efficiënte zorgverlening.

Highlights

- Projecten over zorg op afstand en innovatie van richtlijnontwikkeling uit het programma Ondersteuning Zorginstituut dragen bij aan onderliggende verbinding en houdbaarheid van het systeem.
- Eerste subsidies opengesteld voor alle regio's in Nederland om voorbereidingen te treffen voor het versterken van de organisatie van de eerstelijnszorg.
- Presentatie financieringsmogelijkheden in de zorg door projecten tijdens de slotbijeenkomst van het programma Uitkomstgericht Organiseren en Betalen in november 2023. Daarnaast werden deze vraagstukken ook geadresseerd in het programma Kennisvragen Uitkomstgerichte Zorg (projecten rondten eind 2023 af) en het Santeon-experiment Uitkomstindicatoren (afgerond in 2023, vervolg in 2024).

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

Kennisontwikkeling

- Om maatschappelijk urgente vraagstukken te adresseren, is het landelijk en regionaal ontwikkelen en toepassen van kennis cruciaal. Daarbij sturen we op toepasbare kennis voor de praktijk en organisatie van zorg vraagstukken. Daarom moeten de juiste partijen betrokken zijn om verspreiding en implementatie van resultaten te bespoedigen. Daar hebben we op gestuurd in onze subsidieoproepen, bijeenkomsten en start-, voortgangs- en eindgesprekken met projecten.

Kwaliteitsbeleid en richtlijnontwikkeling

- In 2023 ondersteunden we de zorgsector toe te werken naar een duurzaam kwaliteitsbeleid. Met diverse beroepsgroepen en Patiëntenfederatie Nederland werkten we aan de

ontwikkeling en actualisering van het kwaliteitsbeleid en het toepasbaar maken en het gebruiken van kwaliteitsinstrumenten. Diverse programma's werkten aan richtlijnontwikkeling en -innovaties. Daarnaast coördineerden we vanuit KvZ de ZonMw-brede afstemming over richtlijnontwikkeling.

- Specifiek zijn voor **Kwaliteitsgelden** Kaderafspraken gemaakt met de verschillende veldpartijen en is doorgegaan met de uitvoering van de kwaliteitsprojecten. In 2023 werd gewerkt aan de structurele inrichting hiervan en werd het Leerplatform richtlijnontwikkeling verder ingericht. In de zomer van 2023 heeft VWS een vervolgoopdracht voor Kwaliteitsgelden verstrekt voor de periode 2024-2026. De kwaliteitsgelden sluiten aan op de afspraken in het Integraal Zorgakkoord. Daarnaast ondersteunen we de wijkverpleging & -verzorging, paramedische zorg en forensische geneeskunde in eigen programma's met richtlijnontwikkeling. Projecten uit het **programma Ondersteuning Zorginstituut** zorgen voor onderliggende verbinding en houdbaarheid van het systeem, zoals digitale zorg, innovaties voor richtlijnontwikkeling inclusief **Juiste Zorg op de Juiste Plek** en het kostenaspect, het ontwikkelen van patiëntversies en behandelkeuzehulpen.

Versterking onderzoeksinfrastructuur

Leiderschapstrajecten, kennisontwikkeling en academisering dragen bij aan de versterking van de onderzoeksinfrastructuur. Daarom ondersteunden we:

- De verpleging en verzorging met talentvolle, hoogopgeleide verpleegkundigen met persoonsgebonden subsidies en het **leiderschapsprogramma LMNR 3.0** en op de centrale thema's passende zorg, technologie, behoud van professionals en arbeidsbesparende interventies (vervolgopdracht **programma Verpleging en Verzorging** vanaf zomer 2023)
- De huisartsenzorg met kennisontwikkeling door beantwoording van kennisvragen uit de Nationale Onderzoeksagenda Huisartsgeneeskunde
- Academisering van diverse specialistenopleidingen met subsidies vanuit het **programma Huisartsgeneeskunde en Ouderengeneeskunde**.
- Een duurzame kwaliteitsverbetering van de paramedische zorg (vervolgprogramma Paramedische Zorg gestart in 2023)
- Deze versterking is voor de hele gezondheidszorg van belang. Daarom sloten we ook aan op langdurige zorg en preventie en bij de kennisplatforms:
 - o Tijd voor Verbinding (vanuit het **programma Safety-II en veiligheidsergonomie**)
 - o Uitkomstgerichte zorg (vanuit het **Santeon-experiment** en de **programma's Kennisvragen Uitkomstgerichte Zorg, Uitkomstgericht organiseren en betalen en Verduurzamen Uitkomstgerichte Zorg**)
 - o **Juiste Zorg op de Juiste Plek** (vanuit diverse programma's)
 - o **Zorg voor Beter** (vanuit diverse programma's)

Samenwerking tussen beroepsgroepen

- Kwaliteit van zorg vereist naast kennis en goede organisatie samenwerking tussen verschillende zorgprofessionals. Samenwerking in projecten is een belangrijk aandachtspunt in onze subsidieoproepen. In 2023 zijn de eerste subsidierondes opengesteld voor alle regio's in Nederland om voorbereidingen te treffen voor het versterken van de organisatie van de eerstelijnszorg.

Uitkomstgerichte zorg

- Focus op voor de patiënt relevante uitkomsten draagt bij aan passende zorg. ZonMw brengt initiatieven verder en samen. Projecten richtten zich in 2023 op de inzet van uitkomstinformatie in de zorg om samen beslissen en om leren en verbeteren te ondersteunen. Tijdens de slotbijeenkomst van het **programma Uitkomstgericht Organiseren en Betalen** in november 2023 presenteerden projecten de financieringsmogelijkheden in de zorg. Daarnaast werden deze vraagstukken ook geadresseerd in het programma Kennisvragen Uitkomstgerichte Zorg (projecten rondden eind 2023 af) en het Santeon-experiment Uitkomstindicatoren (afgerond in 2023, vervolg in 2024). Hiervoor werkten we samen met het landelijke VWS-programma en platform Uitkomstgerichte

zorg. In 2023 zetten we verder in op verbinding met de FMS COVID-19-kennisagenda, de non-COVID-19-kennishiaten en uitkomstgerichte zorg. Passende zorg stond daarin centraal.

Impact versterken

In onze programma's richtten we ons op het signaleren, adresseren en borgen van (benodigde/voorwaarden voor) gedragsverandering om echt impact te hebben in de praktijk, zowel voor patiënt als zorgprofessional. Voorbeelden hiervan zijn de programma's Actieonderzoek Innovatieve Zorg en Safety-II en veiligheidsergonomie (TvV-congres in oktober 2023) en de '**leren & verbeteren**'-projecten. We zetten vooral in op **disseminatie van resultaten** naar zorgprofessionals en relevante samenwerkingspartners, het **stimuleren van leernetwerken** door het benutten van de juiste **communicatiekanalen en subsidie-instrumenten**.

Impact met leren en verbeteren

- Leren van elkaars verbeteringen stimuleerde een betere organisatie van zorg en bevorderde de veerkracht ('resilience') van zorgprofessionals en het systeem. Dit deden we onder andere in de programma's Safety-II en veiligheidsergonomie, Actieonderzoek Innovatieve Zorg en Ondersteuning Zorginstituut. **Geleerde lessen** kunnen worden gebruikt voor opschaling en doorontwikkeling elders. Bij Safety-II is gebleken dat werken volgens dit gedachtegoed het werkplezier van professionals bevordert.

Impact met innovaties

- We bieden expliciet aandacht en ruimte voor het inspelen op actuele vraagstukken om zo innovaties versneld toe te kunnen (laten) passen en te leren wat hiervoor nodig is. Een voorbeeld hiervan is zijn de in 2023 opgeleverde (tussentijds) **resultaten** van de subsidieronde Zorg op Afstand, gericht op het opnemen van hybride zorg in richtlijnen.

Signaleren

We legden in onze programma's het accent op het **signaleren van kansrijke resultaten** en wat er nodig is om ontwikkelde kennis van waarde te laten zijn voor de beroepspraktijk en/of het onderwijs/deskundigheidsbevordering. Dit vraagt om **veldraadplegingen** en warme contacten met stakeholders, goede **monitoring** van projecten en **themagerichte inzet**.

- Het Citrienfonds 2 heeft gewerkt aan de thema's oncologische netwerkzorg, registratie aan de bron, doen of laten en e-health, onderwerpen die ook centraal staan in het Integraal Zorg Akkoord. Inmiddels zijn deze afgerond en geëvalueerd. De **geleerde lessen uit deze evaluatie** worden meegenomen in de uitwerking van Citrienfonds 3.0 (vanaf 2024). Met een specifieke focus op een gedegen afstemming in de opstartfase, met de juiste betrokkenheid en samenhang. Het Citrienfonds 3 richt zich op duurzaamheid in de zorg, verkleinen van gezondheidsachterstanden en innovatie van de arbeidsmarkt in de zorg.

9 Life Sciences & Health

Doelstelling

In het cluster LSH / Digitale zorg richten we ons op kennis- en innovatieprogramma's op het terrein van hybride en digitale zorg en gezondheid, medische technologie en o.a. de inzet van Artificial Intelligence (AI).

Daarbij zijn onze uitgangspunten: kennisontwikkeling en -benutting en zorginnovatie, vraagsturing door eindgebruikers en publiek-private samenwerking waar nodig en passend. De nadruk ligt daarbij steeds meer op de fase van implementatie en opschaling. Hiermee spelen we in op belangrijke ontwikkelingen in het veld zoals onder andere genoemd in het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO). We geven daarnaast invulling aan het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid binnen ZonMw.

Highlights

- 2 subsidierondes binnen het programma Zorg voor innoveren (Zvi), gericht op zorginnovaties waardoor ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Aanvragers kunnen een implementatie- en opschalingscoach inhuren om hun zorginnovatie verder te brengen.
- Projecten uit de subsidieronde Doorbraakprojecten (programma Innovative Medical Devices Initiative (IMDI)) met een verspreidings- en implementatie impuls (VIMP) gestart met doorgeleiding van hun project. Vervolgsubsidies voor projecten binnen de subsidieronde Demonstratieprojecten om producten in de leef- en zorgomgeving te kunnen toepassen en valideren.
- Inspanning voor het binnenkrijgen van de programmareserves van 1.1 miljoen euro van het programma Medische Producten Nieuw en Nodig! (MPNN) waar Citizen Science onder valt. In 2024 zetten we – samen met de Hartstichting – een nieuwe ronde uit om innovatieve en duurzame oplossingen te stimuleren op initiatief van burgers die samenwerken met onderzoekers.

Resultaten naar kernactiviteit**Programmeren en financieren**

- Het **programma Zorg voor innoveren (Zvi)** heeft 2 subsidierondes uitgevoerd gericht op zorginnovaties waardoor ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Zo'n 200 aanvragers kunnen een externe implementatie- en opschalingscoach inhuren voor advies over en begeleiding bij implementatie en/of opschaling om hun zorginnovatie verder te brengen.
- Via het **NWO-KIC programma** wordt in de Missie hoofdlijn geïnvesteerd in publiek-private projecten die bijdragen aan het maatschappelijk thema Gezondheid en Zorg. 7 consortia onderzoeken zorgtechnologie in de eigen leefomgeving vanuit de subsidieoproep 'Zorg in eigen leefomgeving'. Binnen de subsidieoproep "**Meedoen op de arbeidsmarkt**" zijn 3 projecten gehonoreerd.
- Vanuit het **NWO-KIC partnerschap met KWF Kankerbestrijding** onderzoeken 4 consortia innovatieve manieren om sneller en effectiever kanker op te sporen.
- Binnen het **NWO-KIC partnerschap met het Aidsfonds** ontving een interdisciplinair onderzoekconsortium subsidie om een doorbraak in hiv-genezing te bereiken. Voorafgaand vond een sandpit-workshop plaats, waarbij deelnemers uit de hele wereld een weeklang naar het uiteindelijke onderzoeksvoorstel toewerkten.
- Wij coördineerden de subsidieoproep '**Vroegtijdige opsporing van artrose – Innovaties voor detectie en diagnose**' binnen het **NWO-KIC partnerschap met ReumaNederland**.
- Gestart met **NWO-KIC partnerschappen** met de Hartstichting en de Nierstichting en VWS en India op het gebied van **Accessible health research data for better health outcomes in oncology**.
- Vanuit het **programma Innovative Medical Devices Initiative (IMDI)** hebben 7 projecten, uit de subsidieronde Doorbraakprojecten, een verspreidings- en implementatie impuls (VIMP) ontvangen en zijn gestart met het doorgeleiden van hun project naar een volgende stap richting implementatie. Binnen de subsidieronde Demonstratieprojecten, een samenwerking met Health~Holland en NWO-TTW, ontvingen 3 projecten vervolgsubsidie om hun producten in de leef- en zorgomgeving te kunnen toepassen en valideren.
- Binnen het **programma Take-off**, een samenwerking met NWO-TTW, zijn 2 subsidierondes voor starters uitgezet. Dit programma stimuleert en ondersteunt bedrijvigheid en ondernemerschap vanuit de wetenschap.
- Voor het **programma Medische Producten Nieuw en Nodig! (MPNN)** waar **Citizen Science** onder valt, is hard gewerkt om de programmareserves van 1,1 miljoen euro binnen te krijgen.

In 2024 zetten we – samen met de Hartstichting – een nieuwe ronde uit, om innovatieve en duurzame oplossingen te stimuleren op initiatief van burgers die samenwerken met onderzoekers.

Impact versterken

- Zvi organiseerde samen met Zorginnovatie.nl in het kader van regionale samenwerking 4 **innovatiecafés** door heel Nederland. En een **matchingevent** om zorginnovatoren in contact te brengen met partijen voor de doorontwikkeling van zorginnovaties.
- Het **SET-up ondersteuningsprogramma** organiseerde via hun **kennisdelingsnetwerk** verschillende activiteiten. Zoals het **SET-up festival** voor SET-projectdeelnemers: een dag vol inspiratie en kennisdeling. Hier werd het **SET-up magazine** gepresenteerd met lessen en praktijkvoorbeelden van het ondersteuningsprogramma.
- Het **evaluatie rapport** van de SET-Covid regeling laat zien dat de impact van de SET-regeling ook doorwerkt na het afronden van een project.
- Tijdens de **Slimme Zorg Estafette** verzorgden wij een **webinar** met lessen over technologie voor zorg en ondersteuning.
- We lanceerden een gebruiksvriendelijkere **website** voor Zvi met een verbeterde **kennisbank** en **financiële wegwijzer**.
- Coaches en adviseurs van Zvi **namen implementatie- en opschalingsbarrières weg** van zorginnovatoren en vergroten zo de impact van hybride zorg. Dit doen we ook met onze Zvi-**podcasts**, waarmee we ingaan op zorg en innovatie actualiteiten.
- Het **Nederlands Implementatie Collectief** biedt, als vereniging in oprichting, implementatiedeskundigen de mogelijkheid om **tijdelijk gratis lid** te worden en heeft een nieuwe **website** gekregen.
- Samen met Health~Holland en NWO een **expertbijeenkomst** over Marktgerichte Doorgeleiding georganiseerd om TTO/KTO's, Grant Support-afdelingen en ROM Oost-NL samen te brengen en gezamenlijk valorisatie-inspanningen en impact te versterken.

Signaleren

- De door ons, in samenwerking met VWS, ontwikkelde **Ondersteuningsstructuur** is opgenomen in het programmaplan en model van het Platform transformatie naar digitale en hybride zorg en ondersteuning van IZA-partijen.
- We hebben een **strategische positionering** vanuit ZonMw geformuleerd op het gebied van hybride zorg en gezondheid.
- We hebben een **strategisch projectplan** gemaakt voor het opstellen van een visie over de kansen, uitdagingen en duiding van vraagstukken rondom Data en Technologie voor gezondheid en zorg.
- En een **strategisch projectplan** opgesteld om het potentieel en de impact van AI in de gezondheidszorg te verkennen en analyseren en kennis te synthetiseren en onderzoeksvragen te identificeren.

10 Ouderen

Doelstellingen

Het cluster Ouderen draagt bij aan kennisontwikkeling en innovatie in de (langdurige) zorg, ondersteuning en welzijn voor ouderen en andere kwetsbare patiëntengroepen. We stimuleren zowel (zorg)inhoudelijke ontwikkelingen als ontwikkelingen in andere wijzen van werken en organiseren. In het cluster Ouderen zijn ook enkele programmaopdrachten ondergebracht die zich richten op domeinoverstijgende en regionale samenwerking, inclusief beleidsparticipatie door

patiënten en burgers. De resultaten van alle lopende programma's bieden input voor beleid, praktijk en onderwijs.

Highlights

- 9 nieuwe programmaopdrachten in uitwerking genomen, van vijf verschillende beleidsdirecties van het ministerie van VWS (DMO, CZ, LZ, PZO, Z). Het cluster heeft in toenemende mate opdrachten die zich richten op brede, domeinoverstijgende zorgtransformatie (niet beperkt tot de zorg voor ouderen)
- Aantal aflopende programma's leverde resultaten en lessen op, onder andere uit actielerende evaluaties en SROI-trajecten
- Organisatie van programma- en clusteroverstijgende ronde die heeft geleid tot de aanstelling van implementatiefellows. Deze samenwerking was succesvol, met dank aan de inzet van de expertise van het cluster DO.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- De doelstellingen uit het jaarplan ten aanzien van de bijdrage van het cluster aan de thema's **Passende Zorg** en **JZOZP** zijn behaald. Het thema regionalisering is in de loop van 2023 toegevoegd als beleidsrelevant onderwerp voor programmering.
- De genoemde doelstellingen ten aanzien van **samenwerking** zijn behaald. Het belang van goede samenwerking met stelselpartijen als Zorginstituut en NZa en met een grote diversiteit aan landelijke (en regionale) partners als onder andere RIVM, Health~Holland, Vilans, Trimbos-instituut, Movisie, Patiëntenorganisaties, Pharos en ROS'en blijft toenemen. Ook het belang van goede contacten met beroeps- en brancheorganisaties is groot.
- De subsidierondes die in het jaarplan zijn aangekondigd zijn uitgevoerd, aangevuld met rondes uit nieuwe programma's.
- Voor de **programma's Langdurige Zorg en ondersteuning (LZO I), Beter Thuis, JZOJP, Versterking aanbod thuiswonende mensen met dementie** is de looptijd waarin middelen worden uitgezet in 2023 geëindigd. De activiteiten rond monitoring en afronding van projecten lopen nog enige tijd door.
- Het cluster heeft in 2023 gewerkt aan negen nieuwe programmavoorstellen., De voorstellen voor **Aanbod dagactiviteiten voor thuiswonende mensen met dementie (ADMD), Reablement, European partnership on transforming health and care systems (THCS), Kennisprogramma Langdurige zorg en ondersteuning (LZOII)** en **Passende Zorg binnen de wet langdurige zorg (PZ Wlz,)** zijn aangeboden, goedgekeurd en in uitvoering genomen. De programmavoorstellen **Addendum Versterking aanpak eenzaamheid** en **Beter Thuis 2** zijn aangeboden. De programmavoorstellen voor **Ondersteuning regionale samenwerking** en **Infrastructuur voor beleidsparticipatie door patiënten en burgers** worden begin 2024 opgeleverd. Voor het programma Ondersteuning regionale samenwerking zijn in 2023 al wel drie subsidierondes uitgevoerd, via een vooruitlopende deelopdracht.
- De financiële omvang van programmaopdrachten neemt toe.
- De dynamiek rondom ontwikkeling van programma's is in 2023 complexer geworden door de directe link tussen programmaopdrachten en bestuurlijke akkoorden.

Impact versterken

- In de voortgangsrapportage zijn als behaalde resultaten al de subsidieronde **Implementatie science practitioner Fellowships** vanuit LZO en JZOJP genoemd, evenals de **handreiking Cirkelen rond je onderzoek (CRJO)**, de **handreiking** met de geleerde lessen rond implementatie van de Gecombineerde leefstijl interventie (GLI) en de **strategische sessie** van de onderwijsspecialisten van de 6 academische werkplaatsen ouderenzorg uit het programma Kennisinfrastructuur Academische Werkplaatsen (KAWO).

- In het najaar verscheen de **publicatie** Van Onbekend naar bekend Talent, met de resultaten van de inzet op ontwikkeltalent van mbo-zorgverleners vanuit het programma LZO.
- De inzet van **SROI-trajecten** binnen verschillende programma's verhoogt het inzicht in de kosten en de maatschappelijke impact en de mogelijke duurzame inzet van specifieke activiteiten en interventies. Bijvoorbeeld voor projecten op het gebied van actieve cultuurparticipatie in de langdurige zorg en ondersteuning en samenwerking op het gebied van regionale hartzorg.
- Meerdere programma's zetten **actielerende evaluaties** in om projecten te ondersteunen in de verdere doorontwikkeling, implementatie en borging. Inzichten uit deze trajecten worden ook gebruikt voor de doorontwikkeling van programma's inzake de aansluiting op de praktijk.
- Het **begeleiden van eenzaamheidsinterventies** in het enerzijds **expliciteren van de werkzame elementen** op eenzaamheid en anderzijds tot opname in de **databank** sociale interventies van Movisie draagt bij aan de verdere gebruik en verspreiding van de betreffende interventies.
- Ondersteunende **begeleidingstrajecten** voor projecten vanuit een actieonderzoek gericht perspectief dragen bij aan het doorontwikkelen, verduurzamen en borgen van de inzet van projectactiviteiten.
- Vanuit AAL en het strategisch budget ZonMw wordt, in overleg met het kenniscentrum digitale zorg, gekeken naar mogelijkheden voor **domeinoverstijgende financiering van technologische innovatie**. Het programma financiert VIMP's die zich hierop richten.

Signaleren

- De inzet op domeinoverstijgende zorgtransformatie maakt dat raakvlakken tussen programma's en de meerwaarde van **programmaoverstijgend analyseren en verbinden** toeneemt. Dit vraagt ook doorontwikkeling bij ZonMw, bijvoorbeeld in de samenstelling van en samenwerking tussen programmacommissies. We denken en proberen hiervoor nieuwe modellen uit.
- **Data-analyse** van projecten ter ondersteuning van een ingezette beweging als de versterking aanpak eenzaamheid, JZOJP en regionale samenwerking kan voortschrijdend inzicht opleveren als basis voor verdere aanscherping van de programmering en leiden tot het aanleveren van voortgangsgegevens aan de opdrachtgever. Het cluster wil in het komende jaar extra aandacht besteden aan analyse van ZonMw-investeringen in regio's.

11 Palliatieve Zorg

Doelstellingen

Het cluster Palliatieve Zorg stimuleert met het programma Palliantie II een goede kwaliteit van leven voor mensen die ongeneeslijk ziek zijn en hun naasten. Zij krijgen zorg en ondersteuning op lichamelijk, psychisch, sociaal en spiritueel vlak, aansluitend op hun wensen en behoeften. Waar en wanneer zij dat wensen. Met als doelstelling de juiste zorg ontvangen op het juiste moment door de juiste zorgverlener. Het programma Zingeving en Geestelijke verzorging stuurt op de ontwikkeling en implementatie van kennis over zingeving en geestelijke verzorging in zorg en welzijn.

Highlights

- In samenwerking met de NZa een subsidieoproep gepubliceerd die het mogelijk maakt om te experimenteren met alternatieve bekostigingsvormen in de palliatieve zorg.
- Implementatie en opschaling van een kansrijke interventie die betrekking heeft op proactieve zorgplanning in de palliatieve zorg.
- Oplevering borgingsplan voor de periode 2024-2027 door kenniswerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging in samenwerking met alle stakeholders.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

Sociaal domein

- In de palliatieve fase thuis kan de verbinding met zorg en het sociale domein beter. Om deze samenwerking te versterken en meer te integreren, honoreerden we 6 projecten. Deze projecten zijn gericht op het optimaliseren van een geïntegreerd zorg-, welzijns- en ondersteuningsaanbod voor mensen die niet meer beter worden en hun naasten zodat zij ondersteund worden in een goede kwaliteit van leven en sterven.

Doorontwikkeling bestaande interventies palliatieve zorg

- De afgelopen jaren is in de palliatieve zorg veel ingezet op de ontwikkeling van interventies om zo goed mogelijk zorg en ondersteuning aan te kunnen bieden. Bestaande interventies vragen nog om doorontwikkeling om meer inzicht te krijgen in de implementeerbaarheid en bewijskracht, en om ervoor te zorgen dat bredere opschaling van de interventie mogelijk is. We honoreerden 9 projecten om interventies door te ontwikkelen en beschikbaar te maken voor bredere opschaling.

Alternatieve bekostiging

- In samenwerking met de NZa publiceerden wij een subsidieoproep die het mogelijk maakt om te experimenteren met alternatieve bekostigingsvormen in de palliatieve zorg. 7 subsidieaanvragen zijn ingediend met als doel te komen tot proactieve transmurale palliatieve zorg volgens het kwaliteitskader palliatieve zorg in de regio met een alternatieve bekostigingsvorm.

Implementeren kansrijke projectresultaten

- In 2023 boden we zorgorganisaties de mogelijkheid om een praktijkgerichte subsidie aan te vragen voor de implementatie en opschaling van een kansrijke interventie die betrekking heeft op proactieve zorgplanning in de palliatieve zorg. Hiervoor selecteerden we 2 kansrijke interventies: 1. 'Signaleren en verkennen in de palliatieve fase' en 2. 'Proactieve zorgplanning van mensen met een verstandelijke beperking'. In 2023 honoreerden we 27 projecten en gaan zorgorganisaties 1 van de 2 kansrijke interventies implementeren in hun organisatie.
- In oktober publiceerden wij een subsidieoproep waarbij zorgorganisaties een praktijkgerichte subsidie kunnen aanvragen voor de implementatie van de kansrijke interventie CURA. CURA is een laagdrempelig instrument dat kan helpen om als zorgprofessional met morele dilemma's om te gaan en hierdoor niet overbelast te raken.

Monitoren en evalueren Zingeving en Geestelijke verzorging

- Binnen Zingeving en Geestelijke verzorging is een monitoringsschema ontwikkeld en toegepast bij de kenniswerkplaats Zingeving en alle deelprojecten. In 2023 is op verzoek van het ministerie van VWS de eidevaluatie voltooid, bestaande uit een zelfevaluatie van de programmacommissie Zingeving en Geestelijke verzorging en een externe toetsing in opdracht van het ZonMw-bestuur.

Impact versterken

- We voerden **startgesprekken** met alle nieuwe gestarte projecten binnen Palliantie II om te verbinden, zicht te krijgen op het project en kennis te maken met de projectgroepleden. Daarnaast voerden we **eindgesprekken** met alle afgeronde projecten met extra aandacht voor de implementatie en verspreiding van de projectresultaten naar de praktijk.
- Afgeronde projectresultaten brachten wij onder de aandacht via onze **ZonMw-kanalen** en via onze **stakeholders**. En in het **boekje** Praktische tools voor hulp bij goede palliatieve zorg. Daarnaast publiceerden wij de afgeronde resultaten op **Palliaweb** (het kennisplatform palliatieve zorg) en werkten we samen met de **stichting PZNL**.
- We organiseerden een **deelsessie** over gezamenlijke besluitvorming in de palliatieve zorg tijdens de **netwerkbijeenkomst** voor verpleegkundigen en verzorgenden. Hierin trokken we samen op met het ZonMw-programma Verpleging en Verzorging. Daarnaast bemensten wij

samen met de projectleiders van het onderwijsproject Optimaliseren Onderwijs Palliatieve zorg een marktkraam om de projectresultaten en in het bijzonder het onderwijs palliatieve zorg onder de aandacht te brengen bij deze belangrijke doelgroep.

- In 2023 honoreerden wij 3 subsidieaanvragen voor een verspreidings- en implementatie impuls, de zogeheten **VIMP**. Met deze subsidie kunnen projectresultaten een belangrijke stap verder gebracht worden. In deze VIMPs wordt de **USD-4D** (een dagboek dat het gesprek over het individuele zorgplan ondersteunt tussen patiënten, naasten en zorgverleners) breed geïmplementeerd; verbetert de palliatieve zorg voor mensen met de ziekte van Parkinson door de ontwikkeling van een **blended learning** en de **verbinding** tussen ParkinsonNet en palliatieve zorg netwerken; en komt er een samengesteld **scholingsaanbod** op het gebied van geestelijke verzorging en zingeving in de thuissituatie.
- Vanuit het programma Zingeving en Geestelijke verzorging startte een overkoepelend implementatieproject voor een **landelijk implementatienetwerk**. De resultaten uit de actieonderzoeken zijn verder gebracht in 4 **VIMPs** die als proefimplementatie dienen binnen dit overkoepelend implementatieproject. Hierin nemen alle Centra voor levensvragen deel. We onderzoeken binnen dit overkoepelend project hoe regionale kennis vertaald kan worden naar andere regio's en hoe we deze kennis duurzaam kunnen inbedden (**implementatiekennis**).
- Om de eerste kenniswerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging (2021-2023) gelijk te trekken met de tweede kenniswerkplaats Zorg voor Zingeving Thuis (2022-2024) is de **kenniswerkplaats** uitgenodigd om een plan van aanpak op te stellen voor een verlenging van kenniswerkplaats II voor de periode februari-december 2024. De kenniswerkplaats leverde op verzoek van het ministerie van VWS een borgingsplan op in samenwerking met alle stakeholders voor de periode 2024-2027.

Signaleren

- Stichting PalZon stelt op verzoek een **kennisagenda** op die zij in 2024 afronden. De uitkomsten bieden goede aanknopingspunten voor het aanscherpen van de onderzoeksplannen en voor dialoog met generalisten over de kennisagenda en hun rol in het verbreden van kennis.
- In het actuele overzicht van de coördinatie van de actieonderzoeken van het programma Zingeving en Geestelijke verzorging staan alle voorgebrachte **kennisproducten gebundeld** op een rij, gesorteerd met doelgroep en thema.
- In de kenniswerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging en de kenniswerkplaats Zorg voor Zingeving Thuis is een **kennisinfrastructuur** ontwikkeld, en is de kennisagenda geestelijke verzorging thuis gepubliceerd tijdens het kennisfestival Zingeving op 24 november 2023.

12 Preventie

Doelstellingen

Cluster Preventie werkt aan een goede gezondheid voor iedereen, in het bijzonder om sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen en participatie te bevorderen. Onze kennis draagt bij aan een gezonde leefomgeving én vergroot de veerkracht van mensen om zelf vorm te geven aan gezond(er) leven.

Highlights

- Eerste ronde Leefstijl in de zorg opengesteld, in samenwerking met de Samenwerkende Gezondheidsfondsen en Health~Holland.
- Subsidierondes opengesteld voor (1) ontwikkelen en (3) toepassen van kennis, en (3) uitvoeren van een doorlopende evaluatie binnen het programma Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak. De projecten nemen deel in een door het RIVM op te richten leernetwerk.

- In samenwerking met het RIVM concrete kennis gebundeld voor gemeenten, gericht op wijken en het terugdringen van SEGV. Deze handreiking wordt actief ingebed in de GALA-kennisinfrastructuur.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

Preventieprogramma

Het vervolprogramma 2023-2026 is gestart, bestaande uit de programmaliĳnen Effectiviteit, Innovatie, Kennisbenutting en Implementatie (inclusief aanvullende opdrachten mentale gezondheid, alcoholpreventie en versterken kennisfunctie GGD) en het **deelprogramma Vroege Opsporing**.

- Binnen de programmaliĳn Effectiviteitsonderzoek zijn twee subsidierondes opengesteld: Integrale aanpak in preventie en Alcoholpreventie.
- Binnen de liĳn Kennisbenutting & Implementatie zijn twee subsidierondes opengesteld voor versterking van de implementatie van interventies mentale gezondheid.
- Binnen de Innovatieliĳn 'Preventie in transitie: complexiteit omarmen en veerkracht versterken' zijn 8 projecten gestart die gebruik maken van complexiteits-/systeembenaderingen om complexe onderlinge relaties op gebied van gezondheid te onderzoeken.
- In de subsidieronde Versterken preventie in de eerste liĳn zijn 7 projecten gehonoreerd. Hier staat leefstijladvisering in de huisartsenpraktijk door samenwerking centraal met en verwijzing naar andere professionals in de wijk. Twee Implementatie Science Practitioner fellowships zijn gehonoreerd. De fellows volgen een opleiding en werken aan een eigen casus in de preventiepraktijk.
- De CEM aanvraag is gehonoreerd - een proefbevolkingsonderzoek die zich de komende 7 jaar richt op het gebruik van Contrast Enhanced Mammography om borstkanker beter op te sporen in vrouwen met zeer dicht borstweefsel.
- Na een succesvol experiment in het vorige Preventieprogramma, wordt het Maatschappelijk Panel voortgezet binnen het deelprogramma Vroege Opsporing.

Leefstijl in de zorg

- De eerste ronde is opengesteld, in samenwerking met de Samenwerkende Gezondheidsfondsen en Health~Holland. Hierbij wordt gekeken naar effectiviteit van leefstijlinterventies en werkingsmechanismen.
- Een tweede ronde richt zich op de implementatie van leefstijl in zorgsystemen en gaat begin 2024 open.
- Aanvullende oproepen leefstijlgeneeskunde: 1) implementatie en impact: er zijn 5 projecten gestart en 2)
- Covid-19: 1 project is gestart.

Gezonde leefomgeving

- Er zijn drie living labs uitgevoerd waarin het fysieke en sociale domein samenwerken.
- Het programma Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak heeft drie subsidierondes opengesteld voor: (1) ontwikkelen en (2) toepassen van kennis over een gezonde leefomgeving en voor (3) uitvoeren van een doorlopende evaluatie van het programma. De projecten uit de drie rondes gaan deelnemen in een door het RIVM op te richten leernetwerk. Het subsidieprogramma is onderdeel van het programma Gezonde leefomgeving dat ZonMw en RIVM samen uitvoeren.
- ZonMw en het RIVM werken samen aan het **Programma Gezonde Leefomgeving**, tot eind 2025. Binnen dit programma voert ZonMw het subsidieprogramma **Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak** uit naar het betrekken van gezondheid bij de inrichting van de leefomgeving.

Kansspelverslaving

- In de Doorbraakronde zijn 6 projecten gehonoreerd die begin 2024 starten.

- Op verzoek van de Kansspelautoriteit worden er voorbereidingen getroffen voor het uitzetten van een opdracht voor een vergelijkende, internationale literatuurstudie naar effectieve interventies tegen kansspelverslaving.

Werk

- Binnen het **programma Verbetering kwaliteit poortwachtersproces** zijn vier projecten gehonoreerd binnen de rondes Stimuleren van kennisuitwisseling en -netwerken (2023). Daarnaast zijn de drie projecten lopend binnen de ronde Professionalisering Poortwachtersproces in april gestart met fase 2 van het project.
- Voor het **programma Verbetering re-integratie tweede spoor** zijn 7 onderzoeksprojecten gestart. Daarnaast is een subsidieronde opengesteld gericht op ervaren knelpunten vanuit de praktijk.
- Voor het **programma Vakkundig aan het werk 2** zijn er 5 projecten gehonoreerd binnen de **ronde Bevorderen van werken met een arbeidsbeperking**, 1 project binnen de ronde Sociale implementatie instrumentengids Eva, en gaat Kopkrakers met fase 2 beginnen.
- Het programmavoorstel Versterken Kwaliteit Bedrijfsartsen/AG zorg is opgesteld en wordt begin 2024 met instemming van VWS aan SZW aangeboden.

Zwangerschap

- Binnen het **programma Onbedoelde zwangerschap en kwetsbaar (jong) ouderschap** is op verzoek van VWS aanvullend onderzoek gestart naar o.a. omstandigheden waartoe vrouwen besluiten tot het uitdragen/ afbreken van een onbedoelde zwangerschap.
- Het programmavoorstel 'versterking VSV's (verloskundige samenwerkingsverbanden) is opgesteld. Het doel is verdere professionalisering van de VSV's en IGO's.
- Binnen het **programma Zwangerschap en Geboorte** is gewerkt aan de evaluatie van het programma Z&GII en is een kennisagenda voor het nieuwe programma Z&GIII opgesteld

Impact versterken

Preventieprogramma

- In samenwerking met het RIVM wordt concrete kennis gebundeld voor gemeenten, gericht op wijken en het terugdringen van SEGV. Deze **handreiking** wordt actief ingebed in de GALA-kennisinfrastructuur.
- ZonMw zal aansluiten bij de **ontwikkelagenda** van VWS/RIVM die in 2024 openbaar wordt en zich richt op screeningsprogramma's.

Kansspelverslaving

- ZonMw levert een financiële en inhoudelijke bijdrage aan een **internationaal congres** (juni 2024) dat zich richt op onderzoek naar kansspelproblematiek, beter bekend als *Current Advances in Gambling Research*. Doel is onder meer het onderzoeksveld versterken.

Werk

- De programma's **Verbetering kwaliteit poortwachtersproces** en **Verbetering re-integratie tweede spoor** hebben een **kenniskring** re-integratie opgezet.
- Voor de ronde **Economische Zelfstandigheid van vrouwen** en **Economische veerkracht van vrouwen** is een gezamenlijke **projectleidersbijeenkomst** georganiseerd.

Zwangerschap

- Binnen het programma **Onbedoelde zwangerschap** is een voucherronde georganiseerd; 25 **voucherprojecten** zijn gestart. Het doel is kennisuitwisseling, samenwerking en afstemming stimuleren tussen projecten van het leernetwerk **KOOZ (Kwetsbaar Ouderschap Onbedoelde zwangerschap)**.

Signaleren

Preventieprogramma

- ZonMw is actief betrokken bij de vormgeving en voeden van de **kennisinfrastructuur GALA**.

Gezonde leefomgeving

- In de **kennissynthese** 'Gezonde leefomgeving in kwetsbare wijken' is de kennisbehoefte en beschikbare kennis in kwetsbare wijken achterhaald. Dit diende als input voor het programma Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak.

13 Sport en Bewegen

Doelstellingen

Het cluster Sport en Bewegen bevordert met onderzoek en innovatie, bewegen en sport als onderdeel van een gezonde leefstijl, als middel voor sociale binding, en voor betere prestaties in de (top-)sport. Ontwikkeling en toepassing van kennis en innovaties bevordert de waarde die sport toevoegt aan de samenleving. In toenemende mate bereiken we hiermee impact binnen de sportsector, en van de sport voor de samenleving. De focus lag hierbij in 2023 op maatschappelijke uitdagingen in de sport, zogenaamde wicked problems. ZonMw en Sportinnovator werken hiertoe breed en intensief samen met partners en organisaties uit het veld van sport en bewegen.

Highlights

- Strategische plannen met betrekking tot wicked problems opgeleverd binnen het programma MOOI in Beweging en de eerste subsidierondes gepubliceerd om uitvoer te geven aan deze plannen.
- Kennis- en innovatiescans uitgevoerd en opgeleverd waardoor het veld van sport en bewegen goed geïnformeerd is over actuele stand van kennis en vernieuwingen met betrekking tot de wicked problems.
- Tweede fase van Sportinnovator 2023-2026 vormgegeven en gestart.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

- De **programma's MOOI in Beweging 2023-2026** en **Sportinnovator 2023-2026** hebben in 2023 goedkeuring ontvangen voor uitvoering van de voorgestelde werkzaamheden en zijn van start gegaan met de uitvoering.
- Mooi in Beweging: 6 strategische plannen, geschreven door wicked problem crews, zijn in mei gepresenteerd aan de MOOI adviesraad. In de zomer is de eerste grote MOOI subsidieronde gepubliceerd die hierop is gebaseerd. Begin 2024 starten de eerste onderzoeken.
- Voor Sportinnovator zijn er diverse financieringsrondes georganiseerd. Gekoppeld aan de 20 gecertificeerde Sportinnovator centra zijn innovatie- en netwerkvouchers verstrekt. Via een subsidieoproep zijn 7 living labs (open experimenteeromgevingen) gestart, die zich gaan richten op het in beweging krijgen van volwassenen met een lage sociaaleconomische positie. Ook zijn er twee innovatiechallenges georganiseerd. Eén gericht op innovaties voor sportdeelname van mensen met een lage sociaaleconomische positie en één gericht op trainingsbewustzijn bij beginnende hardlopers. Daarnaast is de Nationale Sportinnovator Prijs 2023 uitgezet, gericht op het opschalen van innovaties op het terrein van een sociaal veilig sportklimaat.
- Er heeft zich een onderzoeksnetwerk Waarde van topsportevenementen gevormd. Het consortium heeft een onderzoeksvoorstel geschreven.
- De samenwerking met NRPO-SIA heeft zijn beslag gekregen in de publicatie van het Subsidie-instrument SPRONG MOOI bij SIA, waardoor Hogescholen de onderzoeksinfrastructuur sport en bewegen kunnen gaan versterken.
- Begin 2023 is een subsidie-oproep gericht op (implementatie van) kennis over het tegengaan van blessures bij beginnende hardlopers gepubliceerd.

Impact versterken

Implementatienetwerk

- Er zijn in het voorjaar vier **netwerkbijeenkomsten** gefaciliteerd voor het implementatienetwerk sport en bewegen, dat bestaat uit 16 personen. Er zijn belangrijke stappen gezet in de borging van het netwerk. Ze organiseren vanaf najaar 2023 zelf netwerkbijeenkomsten en eind 2023 hebben leden van het netwerk een stichting opgericht. Nadat begin 2023 een eerste symposium over implementatie in sport en bewegen is georganiseerd, zullen zij in januari 2024 tijdens de Week van de implementatie het tweede symposium gaan organiseren. Onder beheer van het Kenniscentrum Sport & Bewegen is een **webpagina (platform)** van het netwerk opgezet, waar kennis over implementeren wordt gedeeld en het netwerk vindbaar is. Verder is een **kennissynthese** opgeleverd over de 16 individuele implementatie-casussen van de netwerkleden.
- In september is een **Matchmakingbijeenkomst/congres** georganiseerd waar ruim 200 partijen aanwezig waren die betrokken zijn of willen worden bij het programma MOOI in Beweging.

Living Labs methodiek

- In 2023 zijn 17 nieuwe **living labs** opgestart: 7 gericht op MOOI wicked problem 1 (lage SEP) met financiering vanuit Sportinnovator, 7 gericht op MOOI WP2 (jeugd) en 3 gericht op WP3 (bewegen in de gezondheidszorg). Het landelijk netwerk wordt vanaf september begeleid door een nieuwe aanjager: de HAN. Zij verzorgen maandelijks **walk and talks**, halfjaarlijkse **studiereizen** en **intervisie** tussen de labs. De lessen en resultaten van de reeds bestaande living labs zijn in een **publicatie** en een **workshop/training** beschikbaar en ingezet bij het aanstellen van de nieuwe labs.

Community's

- In 2023 is een start gemaakt met het **in kaart brengen** van welke platforms en overlegstructuren er al zijn met betrekking tot de zes wicked problems. Daarnaast zijn de aangehaakte partijen (crews, matchmaking enz.) benaderd om de behoefte met betrekking tot (te vormen) **communities** in kaart te brengen. In 2024 krijgt dit een vervolg.

Signaleren

- De **kennis- en innovatiescans** zijn uitgevoerd en opgeleverd waardoor het veld van sport en bewegen goed geïnformeerd is over actuele stand van kennis en vernieuwingen met betrekking tot de wicked problems.
- Binnen het programma MOOI in Beweging zijn in 2023 zes **strategische plannen** (per wicked problem) opgeleverd.

14 Translationeel Onderzoek

Doelstellingen

Het cluster Translationeel onderzoek (TO) ondersteunt het vertalen van biomedische kennis naar toepassing in de mens, om zo de overgang van preklinisch naar klinisch onderzoek te versnellen, en daadwerkelijk impact te hebben voor patiënten. Zowel nationaal als internationaal richten wij ons op onderzoek naar de veiligheid en effectiviteit van nieuwe technologieën, behandelingen en medische producten. Het cluster omvat op dit moment drie hoofdthema's, namelijk het maatschappelijk vraagstuk COVID, programma's gericht op transnationale samenwerking en programma's gericht op celsystemen en therapieontwikkeling.

Highlights

- Subsidie toegekend aan een consortium dat een vroege-fase infectie faciliteit zal opzetten ten behoeve van versterking van het *clinical trial network* voor pandemische paraatheid.

- Programma Post-COVID van start gegaan met een onderzoeksprogramma, kennisinfrastructuur en expertisenetwerk, gericht op het vergroten en delen van kennis en expertise over post-COVID voor diagnose, behandeling en optimaliseren van zorg voor patiënten.
- Opdacht om binnen het programma PharmaNL de programmalijnen Shared Development Infrastructure (SDI) en Human Capital Growth (HCG) uit te voeren. De programmalijnen dragen bij aan belangrijke voorwaarden voor succesvolle medicijninnovaties: toegankelijke infrastructuur en voldoende werknemers met toekomstbestendige expertise.

Resultaten naar kernactiviteit

Programmeren en financieren

COVID 19

- In het **deelprogramma Behandeling** zijn in 2023 2 subsidieoproepen opengesteld:
 - o Ontwikkeling van vroege-fase onderzoek infrastructuur: subsidie is toegekend aan een consortium dat een vroege-fase infectie faciliteit zal opzetten. Het *clinical trial network* kan hiermee verder worden versterkt voor pandemische paraatheid. In deze vroege-fase infectie unit kunnen studies worden uitgevoerd waarbij geneesmiddelen of vaccins bij mensen kunnen worden bestudeerd.
 - o De ronde Diagnostiek en behandeling van post-COVID is in 2023 opengesteld om innovaties, gericht op diagnostiek en behandeling van post-COVID (door) te ontwikkelen en toe te passen.
- De **GRIP3 studie** heeft in 2023 vervolfinanciering ontvangen waarmee met behulp van AI wordt gekeken naar ongewone patronen in huisartsregistraties om zo vroegtijdig uitbraken van (nieuwe) infectieziekten te kunnen detecteren.
- In het **deelprogramma Vaccinatie** is vervolfinanciering beschikbaar gesteld:
 - o Binnen de RECOVAC studie wordt onderzocht of niertransplantatiepatiënten een betere afweerreactie ontwikkelen tegen COVID door het afweerdrukkende middel te veranderen.
 - o Binnen het HARMONY consortium wordt met vervolfinanciering onderzoek gedaan worden naar de correlaten van (langdurige) bescherming tegen COVID.

Post-COVID

- In juli 2023 is het **programma Post-COVID: onderzoeksprogramma, kennisinfrastructuur en expertisenetwerk** gestart, dat zich richt op het vergroten en delen van kennis en expertise over post-COVID voor diagnose, behandeling en optimaliseren van zorg voor patiënten.
 - o In augustus 2023 is een subsidieoproep geopend voor een landelijk onderzoeks- en expertisenetwerk middels collaborative workshops, met als doel een onderzoeksinfrastructuur op te zetten ter bespoediging van onderzoek.
 - o In december 2023 is een vooraankondiging gedaan voor het openen van 2 subsidierondes op het gebied van op biomedisch onderzoek en klinisch onderzoek naar post-COVID begin 2024.

Internationale samenwerking

- Binnen Europees Partnerschap ERA4Health is ZonMw verantwoordelijk het identificeren van thema's voor nieuwe subsidierondes en actualiseren van de onderzoeksagenda. Aanvragen met Nederlandse onderzoeksgroepen scoorden hoog in de voltooide oproepen CARDINNOV en HealthEquity en zijn respectievelijk 16 en 8 keer gehonoreerd.
- Eind 2023 zijn 2 nieuwe oproepen gelanceerd: NutriBrain over modulatie van hersenveroudering door voeding en gezonde levensstijl en NANOTECMC over nano- en geavanceerde technologieën voor ziektepreventie, diagnostiek en therapie.

- Het **Europees Partnerschap Personalised Medicine (EP PerMed)** is eind 2023 van start gegaan. De eerste subsidieoproep **PMTargets** over identificatie of validatie van doelstellingen voor gepersonaliseerde geneeskundebenaderingen gaat begin 2024 van start.
- Binnen het **European Joint Programme on Rare Diseases (EJP RD)** was ZonMw co-organisator van de mid-monitoringbijeenkomst van de 18 gehonoreerde projecten in de **Joint Call JTC 2020** van de EJP RD waarvan 4 worden gecoördineerd door een Nederlandse onderzoeker.
- ZonMw was betrokken bij een aanvraag voor het **Rare Diseases Partnership (ERDERA)**, dat midden september 2023 is ingediend bij de EC als vervolgprogramma van EJP RD.

Celsystemen en therapie ontwikkeling

- Binnen het **programma PSIDER** is een opdracht uitgezet bij Nemo Kennislink voor een maatschappelijke dialoog omtrent embryoachtige structuren en andere embryomodellen.
- In november is de **subsidieronde Netwerksubsidies** geopend. Onderzoekers kunnen subsidie aanvragen voor een internationale workshop/symposium of een reisbeurs.
- Het **PharmaNL programma** omvat 2 programmalijnen die bijdragen aan 2 belangrijke voorwaarden voor succesvolle medicijninnovaties: toegankelijke infrastructuur en voldoende werknemers met toekomstbestendige expertise:
 - o In juli 2023 kreeg ZonMw de opdracht van VWS om de **programmalijn SDI** uit te voeren.
 - o In augustus 2023 kreeg ZonMw de opdracht van VWS om ook de **programmalijn HCG** uit te voeren.

Impact versterken

COVID 19

- Op 28 september organiseerde ZonMw een **bijeenkomst** met het HARMONY consortium. 8 verschillende studies naar het effect van COVID-19 vaccinatie bij patiënten met een verstoord immuunsysteem gaan samen met het RIVM **data delen** om **overstijgende analyses** mogelijk te maken en zo meer impact te bewerkstelligen.

Post-COVID

- Voor de vorming van een **landelijk onderzoeks- en expertisenetwerk** post-COVID, heeft ZonMw 2 collaboratieve **workshops** georganiseerd om relevante partijen samen te brengen om het schrijven van een gezamenlijke subsidieaanvraag te faciliteren.

Internationale samenwerking

- Op basis van succesvolle projecten zijn verspreiding- en implementatieactiviteiten (**VIMP**) gehonoreerd, te weten een project over gepersonaliseerde analyse van medicijngevoeligheid bij kinderkanker (ERA PerMed, Personalised Medicine) en een handreiking voor de ontwikkeling en implementatie van telemonitoring apps voor zeldzame bewegingsstoornissen (EJP RD, Zeldzame Ziekten).
- ZonMw heeft geholpen met het maken en verspreiden van verschillende **video's** en **artikelen** van succesvolle gehonoreerde projecten in de EJP RD.
- ZonMw zal samen met VWS/CZ de Nederlandse activiteiten coördineren binnen de **Joint Action** voor integratie van Europese Referentienetwerken (ERNs) voor zeldzame ziekten in nationale gezondheidszorgsystemen (JARDIN).

Celsystemen en therapie ontwikkeling

- Vanuit de programma's TAS en PTO2 is een **VIMP** verleend voor het oprichten van een **leernetwerk** dat Health Technology Assessment (HTA) verder ontwikkelt en verspreidt.
- In 2023 was er **media-aandacht** voor een project uit het programma TAS, dat gericht is op het ontwikkelen van rode bloedcellen uit stamcellen.
- In 2023 organiseerden we vanuit het programma PSIDER 2 bijeenkomsten van de **werkgroep** Maatschappelijk Verantwoord Innoveren. Ook de jonge onderzoekers van het programma **kwamen 2 keer bij elkaar** om te netwerken en van elkaar te leren.

- Door **intensieve samenwerking** tussen de betrokken partijen bij PharmaNL, te weten VWS, PharmaNL en ZonMw, zijn oplossingen gevonden voor behartiging van publieke belangen binnen het wettelijk kader van ZonMw.

Signaleren

Post-COVID

- ZonMw kreeg van VWS de opdracht voor een overkoepelende **kennisagenda** voor post-COVID met relevante partijen. De kennisvraagstukken uit de kennisagenda dienen als leidraad voor nog te financieren onderzoek. De overkoepelende kennisagenda bestaat uit 4 onderdelen:
 - o Een bundeling van onderzoek naar post-COVID is in juli 2023 opgeleverd door het Instituut Verantwoord Medicijngebruik (IVM) en C-Support.
 - o Een biomedische kennisagenda, opgeleverd in oktober 2023.
 - o Een achterbanraadpleging door patiëntorganisaties, opgeleverd in november 2023.
 - o Een klinische gedeelte van de kennisagenda post-COVID. Oplevering mei/juni 2024.

Internationale samenwerking

- ZonMw heeft in 2023 bijgedragen aan 2 **Strategic Research and Innovation Agendas** voor de Europese Partnerschappen Personalised Medicine en Zeldzame Ziekten.

Celsystemen en therapie ontwikkeling

- Vanuit de programmareserve is budget gereserveerd om een horizonscan uit te voeren voor de infrastructuur voor innovatieve therapieën in de zorgpraktijk. Eerste stappen hiervoor zijn gezet in nauwe afstemming met FAST.
- Vanuit de programma's TAS en PTO2 hebben we in samenwerking met de NWA route Regeneratieve Geneeskunde verder gewerkt aan het verenigen van het veld op het gebied van regeneratieve geneeskunde.
- Vanuit de programmareserve is budget voor onderzoek naar maatschappelijke perspectieven omtrent DNA technologie gereserveerd.
- Op basis van gap analyses die PharmaNL uitvoert in samenwerking met veldpartijen en expertsessies zal ZonMw de volgende subsidierondes inrichten om aan te sluiten bij de behoeften van het veld.

www.zonmw.nl

MET KENNIS WERKEN AAN EEN GOEDE GEZONDHEID VOOR IEDEREEN

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
info@zonmw.nl